TOEZICHTSONDERZOEK NAAR DE INZET VAN DE POLITIECAPACITEIT IN BEPAALDE WIJKEN VAN ANDERLECHT EN SINT-JANS-MOLENBEEK TENEINDE DE VEILIGHEID (LEEFBAARHEID) VAN DE BURGERS TE WAARBORGEN - TUSSENTIJDS VERSLAG 3

ALGEMENE INLEIDING 3

Voorwoord 3

1. VOORSTUDIE MET BETREKKING TOT DE OPPORTUNITEIT OM EEN TOEZICHTSONDERZOEK IN TE STELLEN 4

2. ALGEMENE METHODE 5

2.1. Voorwerp en doelstelling van het onderzoek 5

2.2. Uitvoeringsprincipes 5

2.2.1. Aankondiging van het onderzoek 6

2.2.2. Keuze van de referentiewijken 6

2.2.3. Vergaren, inventariseren en analyseren van de documentatie 7

2.2.4. Terreinonderzoek 8

2.3. Voordelen en beperkingen van de onderzoeksmethode 12

3. EERSTE CAHIER BETREFFENDE DE POLITIEZONE BRUSSEL-WEST, DE GEMEENTE SINT-JANS-MOLENBEEK, DE HAVENWIJK EN DE MARIE-JOSÉWIJK 15

Voorwoord 15

4. WIJKEN EN HUN "IMAGO" 16

4.1. Complexe wijken in plaats van moeilijke wijken 16

4.2. Een beeld "op maat" van de wijken 17

4.2.1. Veel meer dan een kwantitatieve benadering 17

4.2.2. Gebrek aan een beeld "op maat" 18

4.2.3. Uitwisseling en openheid 19

4.2.4. Een te fragmentarische opsporing van de problemen en een onderwaardering van de interne bronnen 20

4.3. Waarom investeren in een beeld "op maat"? 21

4.3.1. Gedeelde verantwoordelijkheid 21

4.3.2. Beperkingen van de wijken aangepast aan hun "concrete" realiteit 22

4.4. Conclusie(s) 24

5. POLITIEORGANISATIE 25

5.1. Welk politiebeleid voor welke politieaanpak? 25

5.1.1. Wil om te luisteren en om op de hoogte te zijn van de verwachtingen van de gemeenschap 25

5.1.2. Keuze voor een "gecentraliseerde" of "gedecentraliseerde" organisatie 25

5.1.3. Basispolitiefunctionaliteiten in de wijkcommissariaten 26

5.1.4. Aanpak van 'crime fighting', een uitputtende logica 27

5.1.5. Centralisatie met het oog op schaalvergroting: ja, maar… 29

5.1.6. "Zonale" of "gemeentelijke" aanpak? 30

5.1.7. Een helder en transparant discours "binnen de politie" maar een op te poetsen blazoen "naar buiten toe" 31

5.1.8. Nabijheidspolitie: een "leidmotief", een "visie", een "koers" of de "wijkwerking"? 32

5.1.9. Conclusie(s) 33

5.2. Onthaal is goed maar zichtbaarheid kan beter 33

5.3. Wijkwerk en/of polyvalentie 35

5.3.1. Wijkcommissariaten versus gecentraliseerde diensten: polyvalentie versus specialisatie 36

5.3.2. Afdeling SINT-JANS-MOLENBEEK versus de andere afdelingen 36
5.3.3. Commissariaat METTEWIE versus commissariaat MARITIEM 37
5.3.4. Goede kandidaten vinden en bepaalde functies binnen de wijken opwaarderen 37
5.3.5. Conclusie(s) 38
5.4. Meer 'community' op het vlak van interventie 39
5.4.1. Een "reactieve en professionele" dienst maar een gebrek aan concrete kennis van de wijken 39
5.4.2. Interventie en beperkingen om op te treden 40
5.4.3. Eerdere vaststellingen worden bevestigd 41
5.4.4. Conclusie(s) 42

6. MEER ALGEMENE BESCHOUWINGEN OVER VEILIGHEID IN RUIME ZIN 43
6.1. (zuivere) preventie: voor of tegen? 43
6.1.1. Preventie, een hoofdzakelijk gemeentelijke benadering 43
6.1.2. Preventie, samenwerking en partnerschap 44
6.1.3. Geen band 44
6.1.4. Overlegassistenten om "de band te (her)smeden" 45
6.2. Multiculturaliteit, meer "troef" dan moeilijkheid 46
6.2.1. Twee voorbeelden: "Hector" en "Francine" 46
6.2.2. Kwestie van "codes" 47
6.2.3. Interne tegenkanting, een moeilijkheid die moet worden overwonnen 48
6.2.4. Openstaan voor alle gemeenschappen 48
6.2.5. Een vrouwelijke politieambtenaar in een wijk waar vrouwen een bijzondere positie innemen 50
6.2.6. Aanbevelingen om in praktijk te brengen … 50
6.2.7. Aanwerving van politieambtenaren in de zone en in haar multiculturele wijken, een uitdaging voor de toekomst … 51
6.3. Projecten omtrent politie en jongeren optimaliseren 52
6.3.1. Project van ontmoetingen tussen jongeren en politieambtenaren 52
6.3.2. Projecten CORNIMONT en KICOT 54
6.4. Externe oriëntering, geïntegreerde aanpak 55
6.4.1. Samenwerking met de partners van de geïntegreerde politie uitbreiden 55
6.4.2. Actoren op het terrein, (potentiële) private en publieke partners en … de burgers 56
6.4.3. Luik leefbaarheid 58

7. SPECIFIEKE CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN 58

8. BIJLAGE 1: SLEUTELCONCEPTEN EN SUBVRAGEN VAN HET ONDERZOEK 59

9. BIJLAGE 2: BELANGRIJKSTE GEBRUIKTE AFKORTINGEN 59

TOEZICHTSONDERZOEK NAAR DE INZET VAN DE POLITIECAPACITEIT IN BEPAALDE WIJKEN VAN ANDERLECHT EN SINT-JANS-MOLENBEEK TENEINDE DE VEILIGHEID (LEEFBAARHEID) VAN DE BURGERS TE WAARBORGEN[1] - TUSSENTIJDS VERSLAG

ALGEMENE INLEIDING

VOORWOORD

1. Op 27 oktober 2011 besliste het Vast Comité van Toezicht op de politiediensten om een toezichtsonderzoek te openen met als titel "*In bepaalde wijken van ANDERLECHT en SINT-JANS-MOLENBEEK zou de lokale politie – bij gebrek aan middelen – geen minimale veiligheid aan de bevolking waarborgen of zou ze daartoe niet in staat zijn*" omdat uit een analyse verricht in de loop van het tweede semester 2011[2] onder meer was gebleken dat dergelijk onderzoek opportuun zou zijn.

2. Het onderzoek werd verricht tussen april 2012 en maart 2013, volgens een duidelijk plan en een strikte agenda, en heeft betrekking op de inzet van de politiecapaciteit doorheen de basispolitiefunctionaliteiten "*interventie*", "*wijkwerking*" en "*onthaal*" in vier wijken waarvan er twee gelegen zijn in de gemeente SINT-JANS-MOLENBEEK en twee in de gemeente ANDERLECHT. Het politiewerk en de inzet van de politiecapaciteit, in die wijken, worden benaderd vanuit het referentiekader van 'community policing'[3].

3. Het onderzoeksverslag is als volgt onderverdeeld:

1) een algemene inleiding die de methode en de theoretische aspecten van het onderzoek beschrijft;

2) een eerste cahier waarin de onderzoeksaspecten aan bod komen die betrekking hebben op de HAVENWIJK en de MARIE-JOSÉWIJK in de gemeente SINT-JANS-MOLENBEEK in de politiezone BRUSSEL-WEST;

3) een tweede cahier waarin de onderzoeksaspecten aan bod komen die betrekking hebben op de KUREGEMWIJK en de PETERBOSWIJK in de gemeente ANDERLECHT in de politiezone BRUSSEL-ZUID;

4) een laatste deel dat een transversale analyse, algemene conclusies en aanbevelingen omvat.

4. Dit document bevat de algemene inleiding en het cahier betreffende de politiezone BRUSSEL-WEST.

---

[1] Dossiernummer 117935/2011.

[2] In het kader van het werkdossier met nummer 72226/2011, afgesloten door het Vast Comité P op 27 oktober 2011.

[3] Omzendbrief CP 1 van 27 mei 2003 betreffende Community Policing, definitie van de Belgische interpretatie van toepassing op de geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus – gepubliceerd in het *BS* van 9 juli 2003.

1. VOORSTUDIE MET BETREKKING TOT DE OPPORTUNITEIT OM EEN TOEZICHTSONDERZOEK IN TE STELLEN

5. In 2011 wordt de aandacht van het Vast Comité P gevestigd op de veiligheidsproblemen die heersen in de gemeenten SINT-JANS-MOLENBEEK en ANDERLECHT. Er wordt een dossier aangelegd waarin verscheidene artikelen opgenomen worden die verschenen zijn in de Nederlandstalige en de Franstalige pers[4] alsook een exploitatie van de databank van het Vast Comité P.

6. De artikelen over SINT-JANS-MOLENBEEK verschijnen naar aanleiding van een reclamebedrijf dat verhuist naar een andere gemeente in de Brusselse agglomeratie[5]. De verhuizing is ingegeven door persoonlijke redenen, meer bepaald het gebrek aan ruimte, maar het bedrijf neemt de gelegenheid te baat om de onveiligheidsproblemen die zijn personeelsleden ondervinden aan te klagen: vandalisme, diefstallen en agressie. Kort daarna springt een ander bedrijf op de kar en doet ook zijn verhaal over de onveiligheidsproblemen in de gemeente. In 2010 kwam de gemeente ANDERLECHT ook al volop in de actualiteit ingevolge de verhuizing van een school om de leerlingen te beschermen tegen de herhaaldelijke gevallen van agressie en racketeering[6].

7. Het Vast Comité P keurde een voorstudie goed[7] inzake de relevantie, de opportuniteit en de uitvoerbaarheid van een toezichtsonderzoek. Die voorstudie werd verricht in het kader van een werkdossier[8] naar de problematiek die als volgt beschreven was: "*in bepaalde wijken van ANDERLECHT en SINT-JANS-MOLENBEEK zou de lokale politie – bij gebrek aan middelen – geen minimale veiligheid aan de bevolking waarborgen of zou ze daartoe niet in staat zijn*"[9].

8. Uit die studie is gebleken dat, vertrekkende vanuit de analyse van verschillende open bronnen en bronnen intern het Vast Comité P, het opportuun en relevant was om een toezichtsonderzoek in te stellen in de politiezones BRUSSEL-ZUID en BRUSSEL-WEST[10]. De conclusie van de analyse was dat het toezichtsonderzoek een impact zou kunnen hebben op het niveau van de bestuurlijke en politionele overheden, die op die manier kennis zouden kunnen nemen van eventuele goede praktijken en/of eventuele verbeterpunten in de werking van de lokale politie[11].

---

[4] Die de onveiligheidsproblemen in beide gemeenten aansnijden.

[5] *In casu* in de gemeente SCHAARBEEK.

[6] De directeur van het "ISIB", een hogeschool voor ingenieurs, dat een vestiging heeft in KUREGEM, besliste om de lessen op die site in januari 2010 op te schorten omdat studenten er geregeld afgeperst werden op weg naar en in de buurt van de vestiging in de Grondelstraat in ANDERLECHT.

[7] Op 27 oktober 2011.

[8] Het dossier draagt het nummer 72226/2011.

[9] Die studie werd afgerond in oktober 2011.

[10] De berichten in de pers leveren elementen op die pleiten voor een toezichtsonderzoek omdat ze wijzen op een *malaise* in de gemeenten SINT-JANS-MOLENBEEK en ANDERLECHT. Gedurende een vrij lange periode (tijdens de maand juni 2011, gedurende ongeveer twee weken haast dagelijks en daarna eerder sporadisch tot in de maand september 2011) werd de actualiteit gedomineerd door onveiligheidsproblemen in de gemeente SINT-JANS-MOLENBEEK, waardoor de tijd *rijp* werd geacht om een toezichtsonderzoek te voeren. Verschillende andere elementen zullen ook pleiten voor een toezichtsonderzoek. Het thema duikt niet alleen herhaaldelijk in de pers op, maar wordt ook door de politieke wereld aangehaald via de parlementaire vragen. Het behoort tot de bevoegdheden en de strategische doelstellingen van het Vast Comité P. De perceptie van de bevolking, in termen van onveiligheidsgevoel, zoals weergegeven in de Veiligheidsmonitor, is een andere gekozen indicator. Rekening houdend met het feit dat er de afgelopen jaren binnen de twee politiezones geen *audit* over de kwestie werd verricht, vertoont het onderzoek een "nieuw" karakter.

[11] In de *moeilijkere wijken* van de twee betrokken gemeenten op het vlak van de basispolitiefunctionaliteiten "wijkwerking", "onthaal" en "interventie".

9. Wat de haalbaarheid van het toezichtsonderzoek betreft, konden op basis van de voorafgaande analyse drie werkassen worden bepaald en kon het onderzoek worden toegespitst op:

- de moeilijkere wijken in de gemeenten ANDERLECHT en SINT-JANS-MOLENBEEK;
- de drie basispolitiefunctionaliteiten: (1) wijkwerking; (2) interventie en (3) onthaal;
- de inzet van de politiecapaciteit volgens de principes van '*community policing*'.

2. ALGEMENE METHODE

10. De principes voor de realisatie van het toezichtsonderzoek werden vastgelegd op basis van elementen die verband houden met de relevantie, de opportuniteit en de haalbaarheid van het onderzoeksvoorwerp zoals *supra* aangehaald.

2.1. VOORWERP EN DOELSTELLING VAN HET ONDERZOEK

11. Voorwerp van onderzoek is het politiewerk gebonden aan de interventie, het onthaal en de wijkwerking in de moeilijkere wijken van de gemeenten SINT-JANS-MOLENBEEK en ANDERLECHT, waar de onveiligheid[12] het grootst is, volgens de principes van '*community policing*'[13]. De opvatting volgens dewelke de prestaties van de politie, in het kader van de bestudeerde basispolitiefunctionaliteiten[14], in die wijken verbeterd kunnen worden door concrete aanpassingen op basis van de principes van '*community policing*' vormt dus de werkhypothese.

12. Het voorgaande werd vertaald in een onderzoeksvraag die als volgt geformuleerd werd[15]: kan het politiewerk, op het vlak van de basispolitiefunctionaliteiten onthaal en wijkwerking in de moeilijkere wijken van de gemeenten SINT-JANS-MOLENBEEK en ANDERLECHT worden verbeterd door concrete aanpassingen gebaseerd op de principes van '*community policing*'[16]? De nagestreefde doelstelling bestond erin eventuele werkpistes en aanbevelingen te formuleren teneinde het politiewerk te verbeteren door het, indien nodig, bij te sturen en door, in voorkomend geval, de middelen te gebruiken die beschikbaar zijn binnen de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus.

2.2. UITVOERINGSPRINCIPES

13. Dankzij de voorstudie kon o.a. (1) worden vastgesteld dat het opportuun was om een toezichtsonderzoek uit te voeren en (2) een referentiekader worden gekozen, met name '*community policing*', wat de vraag deed rijzen van de "*keuze van de wijken*" en het mogelijk maakte om de inzet van de capaciteit ruimer te benaderen dan enkel vanuit het louter kwantitatieve aspect. Aldus werden vier wijken geselecteerd in partnerschap met en met de goedkeuring van de korpschefs.

---

[12] Hierin zijn aspecten met betrekking tot criminaliteit en leefbaarheid vervat.

[13] Om de *bakens* ervan uit te zetten.

[14] "Wijkwerking", "onthaal" en "interventie".

[15] De definitie van de sleutelbegrippen en de subonderzoeksvragen zijn opgenomen als bijlage 1 bij dit document.

[16] Deze vraag is voldoende *ruim* om alle werkingsaspecten te omvatten die verband houden met de principes van 'community policing' in het kader van de drie geselecteerde basispolitiefunctionaliteiten en is voldoende *beperkt* om enkel betrekking te hebben op de wijken in de twee betrokken gemeenten.

14. De situatie vanuit het standpunt van de veiligheid in de wijken werd aangepakt (1) op theoretische wijze, vanuit documenten aangeleverd door de politiezones en vanuit bijkomende opzoekingen gedaan via diverse open bronnen[17] en (2) op empirische wijze, via de gestelde onderzoeksdaden waaronder de interviews.

2.2.1. Aankondiging van het onderzoek

15. Het toezichtsonderzoek werd aangekondigd op twee afzonderlijke tijdstippen. In januari 2012, via een schrijven[18] gericht aan de korpschefs van de twee politiezones – BRUSSEL-ZUID en BRUSSEL-WEST, en in april 2012, tijdens een mondelinge voorstelling[19].

2.2.2. Keuze van de referentiewijken

16. Een eerste analyse van de wijken van de gemeenten ANDERLECHT en SINT-JANS-MOLENBEEK werd verricht vanuit de beschikbare externe bronnen[20]. Hierdoor kon de aandacht worden gevestigd op het feit dat het concept van moeilijkere wijk niet enkel verband houdt met een veiligheidsvisie die enkel steunt op criminaliteitsstatistieken maar ook afhangt van andere elementen en/of criteria zoals de bevolkingsdichtheid, de verstedelijking, de mobiliteit, de cultuur, enz. die het min of meer moeilijke karakter ervan kunnen beïnvloeden. Net zoals, vanuit politioneel oogpunt, een wijk als moeilijk beschouwd kan worden vanwege de werklast die ermee gepaard gaat en die bovenop de problemen inzake veiligheid en leefbaarheid die men er aantreft komt[21].

17. De keuze van de wijken moet wel gerelativeerd worden in verhouding tot de wijze waarop ze geselecteerd werden, gelet op de moeilijkheid om die keuze totaal te objectiveren. De ene wijk is de andere niet en er kunnen moeilijkheden opduiken afhankelijk van verscheidene elementen/criteria/factoren/parameters. Rekening houdend met deze beperking werden twee wijken per gemeente gekozen volgens twee verschillende benaderingswijzen:

1) de onderzoekers hebben twee wijken gekozen op basis van de gegevens vergaard tijdens de voorafgaande fase van het onderzoek. Bij de mondelinge voorstelling van het onderzoek werd die keuze voorgelegd aan de korpschefs, die er positief op hebben gereageerd. De twee geselecteerde wijken zijn:

   - de *HAVENWIJK*[22] in SINT-JANS-MOLENBEEK;

---

[17] Voornamelijk persartikelen en publicaties die specifiek betrekking hebben op het onderzoeksvoorwerp.

[18] Schrijven van 11 januari 2012.

[19] Op 4 april 2012 aan hoofdcommissaris Johan DE BECKER, korpschef van de politiezone BRUSSEL-WEST, en aan de aanwezige leden van de directie en op 6 april 2012 aan hoofdcommissaris Alphonse PEETERS, korpschef van de politiezone BRUSSEL-ZUID. Tijdens die ontmoeting gaf deze laatste uiting aan zijn *irritatie* en zijn vrees voor een nieuwe *stigmatisering* van de KUREGEMWIJK. Hij schetste tevens, in het algemeen en zonder in detail te treden, de interne moeilijkheden waarmee hij kampt sinds hij in 2009 zijn functie opnam.

[20] Dit zijn onder andere zonale veiligheidsplannen, jaarverslagen, lokale veiligheidsdiagnostieken, diverse persartikelen, parlementaire vragen, criminaliteitsstatistieken, sociodemografische gegevens, wijkmonitoring van het Brussels gewest, enz.

[21] Deze nuance aangebracht aan het begrip "moeilijke wijk" is fundamenteel.

[22] De voornaamste criteria die in aanmerking werden genomen voor deze wijk kunnen als volgt worden samengevat: zeer dicht verstedelijkt; actueel in de media; vaak door het slijk gehaalde sector; gelegen tussen het kanaal, Tour & Taxis, de Leopold II-laan en de spoorweg; heeft voordeel getrokken van verscheidene ontwikkelingsprojecten (netheid, mobiliteit, jongeren, sport, enz.); vertegenwoordigt 17% van de feiten vastgesteld in de hele gemeente; de criminaliteit daalt er; beschikt over een wijkcontract; belangrijk cultureel evenement;

- de *KUREGEMWIJK*[23] in ANDERLECHT.

2) daarna werd door de korpschef van elk van de twee politiezones, op vraag van de onderzoekers, een wijk voorgesteld. De bedoeling was om aan elk van hen de mogelijkheid te bieden om zich, vanuit hun standpunt, uit te spreken over een wijk die bijzondere aandacht verdiende in het kader van dit onderzoek. Die twee wijken zijn:

   - de *MARIE-JOSÉWIJK*[24] in SINT-JANS-MOLENBEEK;

   - de *PETERBOSWIJK*[25] in ANDERLECHT.

2.2.3. Vergaren, inventariseren en analyseren van de documentatie

18. Het onderzoek ving aan met de verzameling van bronnen intern en extern de politiezones, hun inventarisatie en hun analyse[26]. Die bronnen omvatten:

1) de documenten intern de politiezones[27] met betrekking tot hun structuren, de wijze waarop de functionaliteiten georganiseerd zijn, de verdeling van de personeelsleden, het al dan niet bestaan van een anti-overvalbrigade of andere gespecialiseerde dienst(en), enz.;

2) de documenten betreffende de theoretische benadering van zones met betrekking tot de wijken die een hoge onveiligheidsgraad vertonen, hun doelstelling en hun resultaten, de inventaris van de middelen (wat is voorzien in termen van opleiding, inzet van personeel, enz.).

19. Gedurende de hele onderzoeksfase werd trouwens blijvend aandacht geschonken aan documentatie, zowel open bronnen als bronnen intern het Vast Comité P. Dankzij deelnames aan colloquia en opleidingen kon de reflectie over specifieke domeinen of over de methode over het algemeen nog verdiept worden[28]. Door analyse van de bronnen en van de vergaarde gegevens die werden afgetoetst aan de vaststellingen gedaan tijdens het terreinonderzoek kon een beeld, vanuit diverse invalshoeken, worden opgehangen van de vier geselecteerde wijken.

---

groene ruimte; Bevrijderssquare; verschillende rellen; aanwezigheid van grote openbare dienstverlenende en privébedrijven; bevolkingsgroepen die in "bestaansonzekerheid" leven; beschikt over een wijkcommissariaat.

[23] De voornaamste criteria die in aanmerking werden genomen voor deze wijk kunnen als volgt worden samengevat: een van de grootste wijken van ANDERLECHT en de dichtstbevolkte; bevolkingsgroepen die in "grote bestaansonzekerheid" leven; de rust en de netheid worden vrij streng beoordeeld; vormt het administratief centrum van de gemeente; aanwezigheid van het stadhuis en van verschillende gemeentegebouwen; vele verenigingen zijn in deze wijk gevestigd; demografische tekenen – multiculturaliteit zeer belangrijk en volop geraakt door de desindustrialisatie; actueel in de media; een van de prioriteiten van de gemeentelijke overheid: enige wijk van de gemeente die betrokken is bij het grootstedenbeleid; het principe van "nultolerantie" wordt aangehaald; Belgische prijs voor veiligheid en criminaliteitspreventie voor een optreden in die wijk; beschikt over een wijkcommissariaat.

[24] Die wijk telt veel inwoners. De zone overweegt om er een commissariaat in te vestigen, de wijk grenst aan de gemeente ANDERLECHT.

[25] Die wijk heeft veel sociale woningen en beschikt niet over een wijkcommissariaat.

[26] Aan elke korpschef werd een lijst met de verschillende gevraagde documenten gestuurd ingevolge de mondelinge voorstelling van het onderzoek in april 2012.

[27] Die documenten omvatten de organieke tabellen, de organogrammen, de zonale veiligheidsplannen, de opdrachtbrief(ven), de jaarverslagen, de actieplannen, enz.

[28] Zie punt 10 van de onderzoeksagenda.

2.2.4. Terreinonderzoek

- *Hoofdzakelijk kwalitatieve benadering*

20. De kwalitatieve benadering[29] omvat een geheel van onderzoeksmethodes en -technieken. *In casu* werd hoofdzakelijk een beroep gedaan op interview- en observatietechnieken en doelgroepen[30]. Tijdens deze fase van het onderzoek werden meer dan tachtig interviews afgenomen aan de hand van de (sub)vragen van het onderzoek en van alle elementen die ontdekt werden in het kader van de beeldvorming. Die interviews werden aangevuld met de vaststellingen die de onderzoekers hebben gedaan tijdens hun talrijke verplaatsingen binnen de geselecteerde wijken. De keuze voor een kwalitatieve benadering heeft te maken met het onderzoeksvoorwerp dat er meer bepaald op gericht is om de perceptie en de ervaring van de belanghebbende partijen met betrekking tot de politie-inzet in die wijken te achterhalen. Dit is een louter empirisch initiatief dat steunt op de, rechtstreekse of onrechtstreekse, ervaring van de ontmoete personen en op observatiemomenten.

21. Hoewel de methode en de geëxploiteerde informatie vooral kwalitatief van aard zijn, werden bepaalde kwantitatieve gegevens ook geëxploiteerd tijdens de verschillende onderzoeksfasen. Die gegevens zijn hoofdzakelijk afkomstig van politiezones of van open bronnen. Voor de beeldvorming werden de criminaliteitscijfers en de cijfers met betrekking tot de capaciteit[31] gebruikt. Er dient verduidelijkt dat bepaalde gegevens gebruikt tijdens de preanalyse niet in dit verslag opgenomen zijn. Dat is het geval voor de gegevens afkomstig uit de databank van het Vast Comité P die vooral geëxploiteerd werden om een antwoord te bieden op de vraag inzake de relevantie van het onderzoeksthema[32].

- *Interviewtechnieken en informatieverwerking*

22. Afhankelijk van het type ontmoete gesprekspartner en van de nagestreefde finaliteit werden twee interviewtechnieken gehanteerd:

1) semi-gestuurde interviews met politieambtenaren die werken in de wijken alsook met (potentiële) externe partners van de politiediensten (actoren op het terrein, verenigingen, buurtcomité, enz.). Die methode[33] staat garant voor een ruime benadering van de onderzoeksvraag en levert resultaten op in termen van perceptie en ervaringen opgedaan in diverse situaties;

---

[29] Een van de sterkten van de kwalitatieve onderzoeksmethodes ligt in het feit dat ze verkennend en flexibel zijn. Met kwalitatieve methodes is het mogelijk om vragen te stellen aan verscheidene personen en op verschillende manieren, maar ook om de vragen en de methodes van informatievergaring aan te passen, teneinde te peilen naar andere onderwerpen waarvan het belang bij aanvang van het onderzoek onderschat was.

[30] In mindere mate.

[31] Geleverd door de politiezones.

[32] In dit verband dient tevens opgemerkt dat de gegevens afkomstig uit de database van het Vast Comité P niet gedetailleerd zijn tot op het niveau van de wijken, wat een beperking inhoudt voor hun exploitatie in dit onderzoek. Hoewel de gegevens betreffende de klachten aan een politiefunctionaliteit gelinkt kunnen worden, is gebleken dat ze slechts een zeer onrechtstreekse inkijk geven in de capaciteit van de zone om een minimale veiligheid te waarborgen aan de bevolking. Gelet op die beperkingen en het onderzoeksonderwerp, is het uiteindelijk niet opportuun gebleken om die te exploiteren buiten het kader van het voorbereidend werk dat verricht was op het niveau van het Vast Comité P.

[33] Ze maakt het mogelijk om de uiteenzetting van de bevraagde personen toe te spitsen op verschillende thema's die voorafgaandelijk bepaald zijn door de onderzoekers.

2) meer gestuurde interviews afgenomen binnen de twee politiezones. Vanuit de onderzoeksvraag en de elementen die aan het licht kwamen tijdens de semi-gestuurde gesprekken, werden de verantwoordelijken van de wijken, van de afdelingen, van de functionaliteiten en *in fine* de korpschefs geïnterviewd. Die gesprekken werden gevoerd aan de hand van een gespreksschema waardoor men zich kan toespitsen op de "*relevante*" items in het kader van algemene vragen en specifieke onderzoeksvragen.

23. Alle gesprekken – intern en extern – werden op anonieme en gedepersonaliseerde wijze verwerkt in het onderzoeksverslag. De informatie afkomstig uit de interviews werd immers allemaal bijeengebracht en ondergebracht onder verschillende titels of thema's die geen eigen logica volgen teneinde: (1) een beeld te schetsen van de wijk, vanuit politioneel oogpunt[34], van de terreinspelers en de (potentiële) externe partners van de politiediensten[35] en (2) aan de lezer een overzicht te bieden van de, al dan niet moeilijkere, realiteit waarmee de politiediensten meestal geconfronteerd worden. Door zo te handelen, kan de lezer, op basis van de onderzoeksagenda of van de informatie die hij zou kunnen herkennen in de tekst, de personen die de informatie hebben verstrekt niet identificeren. Op die manier wordt de anonimiteit gerespecteerd. Die anonimiteit werd immers gewaarborgd tijdens de interviews, niettegenstaande de ontmoete personen, één of twee uitzonderingen niet te na gesproken, zich daar geen zorgen over maakten.

24. Elke verplaatsing gebeurde te voet of met het openbaar vervoer om de wijken tastbaarder aan te voelen. Aldus konden vrije observaties worden verricht. Die verplaatsingen en de perceptie die eruit voortvloeit, vullen wat we hebben opgevangen bij de verschillende ontmoete personen aan.

25. Tot slot werd, hoewel van de verschillende gesprekken in hoofdzaak notities werden gemaakt, gedurende het terreinonderzoek een logboek bijgehouden. Dankzij dat logboek konden de aantekeningen, de observaties en de analysepistes worden samengevoegd om er markante of kritische elementen uit te halen die onthouden moeten worden. De onderzoeksagenda werd ook geregeld bijgewerkt om een klare kijk te blijven hebben op de gestelde daden.

- *Interviewfasen*

26. De interviews, intern en extern, werden hoofdzakelijk toegespitst op de vier geselecteerde wijken in de gemeenten SINT-JANS-MOLENBEEK en ANDERLECHT en zijn in drie opeenvolgende fasen verlopen.

[34] Dit deel van het verslag geeft de inhoud weer van: (1) de vaststellingen gedaan binnen het politiebestel; (2) de interviews met politiemedewerkers van de commissariaten van de vier wijken en van de politiezone; (3) de interviews met politiemedewerkers van de externe ondersteunende diensten van de federale politie.

[35] In dit deel zijn ook elementen opgenomen die afkomstig zijn van krantenartikelen en parlementaire vragen.

Tabel 1: terreinonderzoek - Interviewfasen

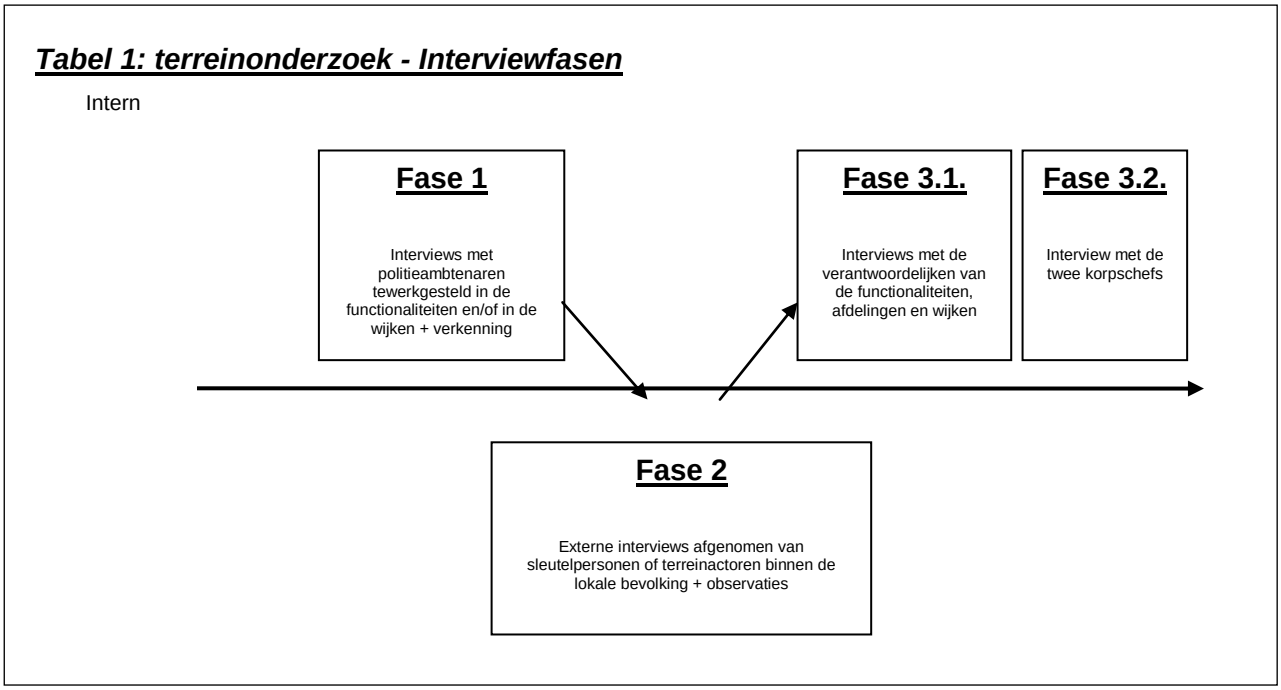

- Fase 1: semi-gestuurde interviews intern en tereinverkenningen

27. Om te beschikken over een eerste politioneel beeld van de vier geselecteerde wijken, werd binnen de politiezones een eerste reeks van semi-gestuurde interviews afgenomen bij een steekproef van medewerkers die tewerkgesteld zijn in de functionaliteiten en/of die werken in de wijken die het voorwerp van onderzoek uitmaken. Die interviews vonden plaats in de politielokalen gelegen in de wijken of tijdens verplaatsingen gemaakt in die wijken in aanwezigheid van politieambtenaren.

28. De wijken werden verkend samen met politieambtenaren die er werken om de beperkingen te bepalen en te peilen naar de voornaamste kenmerken eigen aan elke wijk. Die verplaatsingen werden te voet en met gestripte politievoertuigen verricht.

- Fase 2: semi-gestructureerde interviews extern en observaties

29. Het terreinonderzoek werd toegespitst op de meest relevante en/of kritieke resultaatsdomeinen en -aspecten. Daartoe werden interviews afgenomen van sleutelpersonen of terreinactoren die representatief zijn voor de lokale bevolking en van (erkende of potentiële) partners van de politiezones. In de eerste plaats was het de bedoeling om zo veel mogelijk partners te ontmoeten, wat absoluut noodzakelijk was om een beeld te kunnen ophangen. Aldus werden verscheidene categorieën van personen bevraagd:

1) vertegenwoordigers van burgers;

2) verantwoordelijken van lokale netwerken en scholen gevestigd in de wijken van de gemeenten ANDERLECHT en SINT-JANS-MOLENBEEK;

3) verantwoordelijken van straathoekwerkers, van bepaalde wijkverenigingen, van de diensten voor hulpverlening in open milieu, enz.;

4) externe actoren in het domein van de veiligheid (dienst veiligheid en controle van de MIVB, bewakingsfirma's, enz.);

5) verantwoordelijken van verschillende diensten van de federale politie (algemene reserve, politie te paard, SPC Metro, spoorwegpolitie, federale gerechtelijke politie);

6) verantwoordelijken van de instellingen die weggetrokken zijn uit de gemeenten (meer bepaald een reclamebedrijf en de hogeschool ISIB).

30. De ontmoete sleutelpersonen of -actoren werden volgens twee manieren geïnventariseerd:

- op basis van een vraag uitgaande van de politiezones intern. De politieverantwoordelijken van de vier geselecteerde wijken werden verzocht om een lijst aan te leveren van de partners waarmee ze gewoonlijk werken. Er werd een goed gevulde lijst van partners meegedeeld voor de HAVENWIJK en de KUREGEMWIJK, voor de PETERBOSWIJK[36] en de MARIE-JOSÉWIJK werd daarentegen geen enkele partner meegedeeld;

- op basis van het beeld van de wijken. Er werd een lijst opgesteld van de voornaamste terreinactoren aanwezig in de wijken en die werd vergeleken met de partners die de politiezones naar voren hadden geschoven. Bepaalde actoren werden daarna uit eigen beweging en toevalsgewijs gecontacteerd.

Tabel 2: verschillende actoren ontmoet in het kader van het onderzoek, verdeeld volgens hun belangrijkste activiteitenveld[37]:

<table>
<tr><td colspan="2">

- ***OP HET NIVEAU VAN BRUSSEL***

• Openbare vervoersmaatschappij DE LIJN;
• Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te BRUSSEL (MIVB);
• Centrum voor thuisdiensten in BRUSSEL;
• Net BRUSSEL
• Onderneming SIBELGA

</td></tr>
<tr><td>

OP HET NIVEAU VAN DE GEMEENTE ANDERLECHT

• Dienst gemeenschapswachten
• Preventiehuis
• Dienst openbare reiniging en gemeentelijk transport van de gemeente
• Anderlechtse Haard

OP HET NIVEAU VAN DE WIJKEN

- KUREGEM

• wijkvereniging van bewoners
• School « la Providence »
• VZW HUVAK (huurdersunie van Anderlecht – Kuregem)
• ABATAN – beheersvennootschap van slachthuizen
• Jeugd- en gemeenschapscentrum
• Hogeschool ISIB
• Crèche « l'Arbre à papillons »
• Raad van beheer van de woningen op de site "Veeartsenij"

- PETERBOS

• Basisschool « Les Peupliers »
• Basisschool « Clair Soleil »
• Sociale dienst van het dienstencentrum Peterbos
• Apotheek
• Westland Shopping Center

</td><td>

OP HET NIVEAU VAN DE GEMEENTE SINT-JANS-MOLENBEEK

• VZW CBSU, afdeling sport
• Preventieambtenaar
• Cel Leefmilie – Inciviek gedrag
• CBSU (Cel ter Bestrijding van de Sociale Uitsluiting)
• Cel voor sociaal-economische coördinatie van het gemeentebestuur
• Molenbeekse huisvestingsmaatschappij
• Preventiedienst voor sociale huisvesting

OP HET NIVEAU VAN DE WIJKEN

- HAVEN

• Gemeenschapscentrum Maritiem;
• Reclamebedrijf BBDO
• Algemeen secretariaat van het Ministerie van de Franse Gemeenschap
• Reclamebedrijf MORTIERBRIGADE
• Firma KBC
• Peutertuin
• School nummer 2 « Emeraude »

- MARIE-JOSÉ

• Firma DELHAIZE
• Basisschool nummer 8 en nummer 9

</td></tr>
</table>

[36] Met uitzondering van het Westland Shopping Center voor die wijk.

[37] Het is van belang op te merken dat de actoren ontmoet op het niveau van het arrondissement van BRUSSEL en van de gemeenten verzocht werden om zich specifiek uit te spreken over de geselecteerde wijken. Hoewel de meesten zich ook spontaan uitgesproken hebben over andere Brusselse wijken, zouden ze misschien niet noodzakelijk de vier wijken in kwestie aangehaald hebben indien de vraag hen niet was gesteld.

- Fase 3: gestuurde interviews intern bij de verantwoordelijken

31. Op basis van verschillende vaststellingen gedaan tijdens de fasen 1 en 2 werden interviews afgenomen:

- van de verantwoordelijken van de functionaliteiten, de afdelingen en de wijken[38];
- en, bij het afsluiten van het onderzoek, van de twee korpschefs[39].

2.3. VOORDELEN EN BEPERKINGEN VAN DE ONDERZOEKSMETHODE

32. De onderzoeksmethode en de gemaakte keuzes houden beperkingen en voordelen in. De meest significante worden hierna weergegeven.

33. De methode kan worden overgedaan en toegepast binnen alle wijken, zonder uitzondering, op het niveau van de lokale politie. De politiediensten kunnen de vraag doorspelen[40] en er rekening mee houden om het werk verricht in het kader van hun zonaal veiligheidsplan en/of hun actieplannen te valoriseren. Indien de politiezones zelf niet over voldoende middelen beschikken om dat te doen, kan de informatie die reeds vergaard is voor dit onderzoek in datzelfde kader gevaloriseerd worden. Bovendien werd in die zin een vraag gesteld door een van de twee politiezones[41].

34. Het onderzoek is gestoeld op theoretische concepten (de basisfunctionaliteiten, de '*community policing*', de veiligheid en de leefbaarheid) die van kracht zijn binnen de politiediensten, waardoor zijn referentiekader normaal gezien gekend is door alle politionele actoren. Deze concepten zijn vrij onveranderd gebleven in BELGIË sinds de politiehervorming in het begin van de jaren 2000. Ze zijn dus oud, gekend en erkend als zijnde deel uitmakend van het werkingsmodel van de politie in zijn geheel. Ze zorgen ervoor dat de politiezones beschikken over een referentiekader dat ze regelrecht kunnen overbrengen in hun organisatie.

35. Hoewel het onderzoek steunt op de geldende concepten, heeft het geen betrekking op de uitoefening van de functionaliteiten wijkwerking, onthaal en interventie maar op de inzet van de politiecapaciteit binnen de wijken in het kader van deze drie functionaliteiten[42]. Het onderzoek heeft evenmin betrekking op de algemene werking van de politiezones BRUSSEL-WEST en BRUSSEL-ZUID noch specifiek op de gemeenten SINT-JANS-MOLENBEEK en ANDERLECHT maar wel op vier wijken gelegen in die gemeenten[43]. Het onderzoeksvoorwerp is dus beperkt tot die parameters.

---

[38] De diensten intern toezicht van de politiezones werden niet gecontacteerd om (1) het extern toezicht te garanderen en (2) geen domeinen van interne beschouwing te betreden.

[39] Meer bepaald met betrekking tot hun visie en hun beleid en strategie.

[40] Dit kan onder meer door contact op te nemen met partners, potentiële partners of terreinactoren en door een lijst te maken van hun verwachtingen, hun behoeften, hun vaststellingen, enz.

[41] Op 5 oktober 2012 door de politiezone BRUSSEL-WEST in het kader van de opmaak van haar volgende zonaal veiligheidsplan.

[42] De gesprekken, gevoerd binnen de politiezones, bleven beperkt tot de wijken en de verantwoordelijken van de bestudeerde functionaliteiten.

[43] Dit neemt niet weg dat sommige onderzoeksstappen gezet werden op gemeentelijk, zonaal en arrondissementeel niveau en het mogelijk hebben gemaakt om de realiteit van de bestudeerde wijken binnen die verschillende geografische entiteiten te contextualiseren.

36. De interviews van de terreinactoren en de partners extern de politiezone brengen standpunten aan het licht die verschillen van de standpunten die heersen binnen de politiediensten. Die vaststelling maakt het mogelijk om het onderzoeks- en kennisveld te verbreden door belangstelling te hebben voor de mening van de bevolking. Op die manier kunnen eventuele verbeterpunten of eventuele goede praktijken binnen de politieorganisatie beter opgelijst worden vanuit een standpunt dat louter extern en eigen aan de wijk is. De ontmoete personen stonden niet vijandig tegenover deze methode, wel integendeel, ze gaven blijk van een grote openheid ten aanzien van de leden van de Dienst Enquêtes[44]. Deze gemeenschapsgerichte benaderingswijze is participatief en er kunnen veel lessen uit worden getrokken. Er dient opgemerkt dat vanuit een eerste gesprek er gaandeweg nog andere hadden kunnen worden gepland. De onderzoeksmethode maakt het o.m. mogelijk om enerzijds een beeld te schetsen van de wijk en anderzijds de verwachtingen, de behoeften en de voornaamste problemen en de (goede) praktijken te inventariseren[45].

37. Deze benadering heeft haar beperkingen. Een van de vaststellingen uit het onderzoek houdt verband met de omvang van de verenigingen die aanwezig zijn in de KUREGEMWIJK en in de HAVENWIJK. Wat de beperkingen betreft, betekent dit dat er keuzes moeten worden gemaakt met betrekking tot de personen die zullen worden geïnterviewd en met betrekking tot het tijdstip waarop er een einde wordt gemaakt aan de terreinfase[46]. Het was dus niet mogelijk om tot de kern van de zaak door te dringen rekening houdend met o.a. de tijdsbeperkingen en met het feit dat het onderzoek vier wijken bestrijkt. Er moest worden gestreefd naar een evenwicht tussen de representativiteit, de exhaustiviteit en de rijkdom van de informatie, zoveel parameters inherent aan elke kwalitatieve benadering. Niettegenstaande er uiteindelijk wel sprake is van een heterogene steekproef, werden de keuzes gemaakt met de vereiste neutraliteit.

38. Het spreekt voor zich dat talrijke andere partners, potentiële partners en/of terreinactoren hadden kunnen worden gecontacteerd. Zij hadden waarschijnlijk nog andere gezichtspunten kunnen weergeven. In sommige gevallen volstond de informatie niet en/of kon ze niet worden gecheckt (bv. thuisverzorgers die op bepaalde plaatsen niet meer langskomen). Tijdens de interviews kan er ook foutieve informatie verstrekt zijn, informatie fout geïnterpreteerd of georiënteerd zijn. Alle vergaarde informatie werd evenwel geëxploiteerd, geanalyseerd en geverifieerd en, in voorkomend geval, afgetoetst aan het standpunt van de politiediensten. Bij dit karwei werd er zeer aandachtig op toegezien dat er niet verder werd gegaan dan hetgeen de gegevens toelieten te stellen.

39. Dit onderzoek is dus een scan van de wijken die in de tijd gesitueerd dient te worden[47]. De onderzoekers zijn langsgegaan op precieze tijdstippen van de dag, de week, het jaar, enz. Niet alle aspecten van het leven in de wijken konden dus worden aangesneden. De perceptie van de realiteit van de wijken vloeit voor een groot deel voort uit de uiteenzettingen gegeven door de politieambtenaren, de partners en/of de potentiële partners van de politiediensten alsook door de terreinactoren. Het is dus "*hun*" standpunt dat werd opgetekend en niet dat van alle terreinactoren. Om de werkelijkheid van de wijken te kennen, hadden we er moeten leven of er voldoende lang

---

[44] Een vereniging op het Lemmensplein is niet ingegaan op onze vraag en wenste ons niet te ontmoeten om persoonlijke redenen. Deze weigering werd als volgt verklaard: de persoon heeft aan verscheidene onderzoeken meegewerkt die geen resultaten hebben opgeleverd en zag er dus niet meer het nut van in om deel te nemen aan een nieuw onderzoek.

[45] De personen die zich betrokken voelen, duiden zelf andere verenigingen of andere referentiepersonen aan die, volgens hen, een standpunt te delen hebben.

[46] Er moet een einde kunnen worden gemaakt aan de interviews, ook al kunnen zij nog andere nuttige informatie verschaffen.

[47] Tussen april 2012 en februari 2013.

aanwezig moeten zijn om die volledigere te kunnen bevatten[48], wat niet mogelijk is voor een externe dienst maar wel voor een interne dienst.

40. De wijken evolueren, veranderen, ze zijn voortdurend in beweging. Wat vandaag waar is, zal dat morgen misschien niet meer zijn. Deze vaststelling heeft gevolgen voor de keuze van de wijken waarin een dergelijk onderzoek gevoerd wordt. Op een ander ogenblik, in een andere periode zouden die wijken misschien niet gekozen zijn. Hierin spelen vele factoren mee en de politiediensten moeten zich daar voortdurend aan aanpassen[49]. Veiligheid is niet de zaak van de politiediensten alleen, het is de zaak van iedereen. Het Vast Comité P, dat bevoegd is voor o.m. politiediensten, kan enkel aanbevelingen formuleren voor die diensten, waardoor hun toepassingsgebied en hun draagwijdte beperkt zijn, terwijl om de veiligheid te verbeteren alle actoren op integrale en geïntegreerde wijze moeten samenwerken.

41. Tot slot werden de bestuurlijke en gerechtelijke overheden niet rechtstreeks bevraagd. De voornaamste reden houdt verband met het onderzoeksvoorwerp en met de gekozen methode. Dit onderzoek spitst zich immers voornamelijk toe op de wijze waarop de politiecapaciteit wordt ingezet vanuit het oogpunt van doeltreffendheid en doelmatigheid niettegenstaande de keuzes inzake opsporings- en vervolgingsbeleid[50] of politiebeleid[51] gemaakt door die overheden[52]. De inzet van de capaciteit wordt kwalitatief benaderd, ongeacht de middelen die uiteindelijk ter beschikking worden gesteld van de politiezones en die afhangen van de beslissingen genomen door de bevoegde overheden: de politiezone BRUSSEL-WEST, de gemeente SINT-JANS-MOLENBEEK, de HAVENWIJK en de MARIE-JOSÉWIJK.

---

[48] Overdag, ‘s nachts, in de week, in het weekend, naar aanleiding of bij ontstentenis van gebeurtenissen, enz.

[49] Niettemin zijn de KUREGEMWIJK en de HAVENWIJK in de media onder vuur blijven liggen gedurende het volledige onderzoek, wat de keuze om een toezichtsonderzoek aan te vatten binnen die wijken niet ter discussie stelt.

[50] De bestudeerde functionaliteiten behoren niet noodzakelijk tot de bevoegdheid van de gerechtelijke overheid.

[51] Meer bepaald via het zonaal veiligheidsplan.

[52] In de keuze om de bestuurlijke en gerechtelijke overheden niet te bevragen hebben ook andere elementen meegespeeld waaronder: de keuze voor het te contacteren parket (parket van de correctionele rechtbank, van de afdeling jeugd, verkeer, arbeidsauditoraat) rekening houdend met de omvang van de vergaarde informatie; de keuze die ligt in het feit dat de redenering wordt toegepast op de wijken en dat de (gerechtelijke) overheid niet noodzakelijkerwijs in termen van wijken redeneert; de keuze die ligt in het feit dat de bestudeerde functionaliteiten (meer bepaald onthaal) niet noodzakelijk tot de bevoegdheid van de gerechtelijke overheid behoren; de keuze in verband met de periode van uitvoering van het onderzoek, nl. op het ogenblik dat de politieke meerderheid in de gemeente veranderde. De oriëntatienota 2012-2015 van de nieuwe meerderheid in de gemeente SINT-JANS-MOLENBEEK zal meer bepaald als referentie dienen voor dit onderzoek; het feit dat de gemeentelijke overheden in de pers meermaals hun verwachtingen inzake gemeenschapsgerichte politiezorg kenbaar hebben gemaakt.

3. EERSTE CAHIER BETREFFENDE DE POLITIEZONE BRUSSEL-WEST, DE GEMEENTE SINT-JANS-MOLENBEEK, DE HAVENWIJK EN DE MARIE-JOSÉWIJK

Empirisch onderzoek en vergelijkende studie

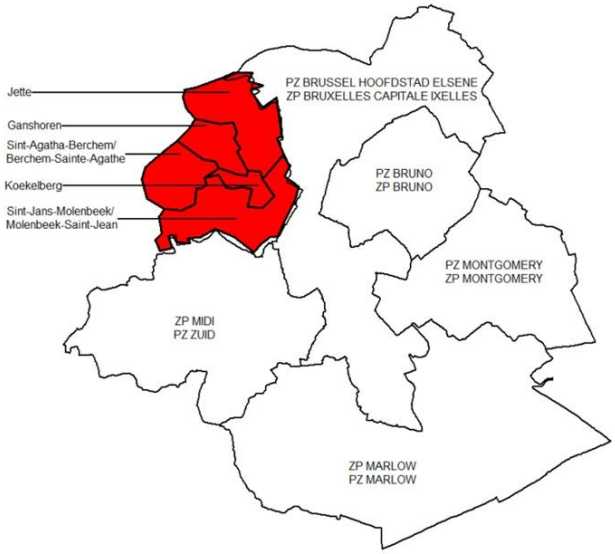

VOORWOORD

42. Dit deel bevat een analyse, conclusies, werkpistes en aanbevelingen gebaseerd op de resultaten van het empirisch onderzoek[53]. Het gaat om "*een*" analyse gesteund op observaties waaruit conclusies kunnen worden getrokken en die aanleiding geven tot werkpistes en tot specifieke aanbevelingen die berusten op de principes van '*community policing*'.

43. Leidraad hierbij is het streven naar een betere werking van de lokale politie van de zone BRUSSEL-WEST en naar een betere inzet van de politiecapaciteit om die af te stemmen op de werkelijkheid in de HAVENWIJK en de MARIE-JOSÉWIJK, om zo goed mogelijk in te spelen op de behoeften inzake veiligheid in ruime zin. De werkpistes en de aanbevelingen zijn geformuleerd voor de leidinggevenden en de verantwoordelijken van de zone, niettegenstaande de veiligheidskwestie *sensu lato* het strikt politionele kader overschrijdt.

44. De analyse, de conclusies en de aanbevelingen spitsen zich niet enkel toe op de kenmerken eigen aan de bestudeerde wijken maar kunnen verwijzen naar een ruimere werkelijkheid die hun strikte kader overstijgt. Samen reiken ze reflectie- en werkpistes aan die, indien de tijd daarvoor rijp is, nieuwe uitdagingen zullen vormen die alle leden van het politiekorps moeten aangaan.

De politiezone binnengaan via de wijken is een manier om het gebruikelijke oogpunt uit te breiden, zelfs om dat volledig te veranderen en die andere kijk op het politiewerk maakt het mogelijk om bepaalde van zijn grondslagen anders te benaderen. De sleutels blijven evenwel in handen van de overheden en van de verantwoordelijken van de politiezone. Sommige aanbevelingen vereisen dat een aantal zaken weer ter discussie worden gesteld en er geen rekening mee houden, zou betekenen dat men zijn toevlucht neemt tot keuzes die gemakkelijk te maken zijn of die reeds gemaakt werden.

---

[53] Uitgevoerd tussen 4 april 2012 en 12 maart 2013.

4. WIJKEN EN HUN "IMAGO"

4.1. COMPLEXE WIJKEN IN PLAATS VAN MOEILIJKE WIJKEN

45. Er werd een voorstudie gemaakt om te bepalen of het opportuun en relevant was om een toezichtsonderzoek[54] uit te voeren en in die voorstudie werd voor de term 'moeilijke(re)' gekozen om het probleem van "*bepaalde wijken*" te duiden. Uit het onderzoek gevoerd in de politiezone BRUSSEL-WEST blijkt dat de term 'moeilijk' niet de meest adequate is om de werkelijkheid in de bestudeerde wijken weer te geven, de term 'complex' verwijst naar een meer realistische en minder simplistische weergave van wat ze zijn.

46. Complex – "*dat verscheidene delen of verscheidene elementen omvat die gecombineerd zijn op een manier die niet onmiddellijk duidelijk is voor de geest; ingewikkeld, moeilijk te begrijpen: complexe kwestie*[55]" – verwijst niet naar een negatief beeld maar geeft de werkelijkheid in de HAVENWIJK en de MARIE-JOSÉWIJK[56] weer zonder ze te stigmatiseren. Het begrip complexiteit[57] kan dus worden gelezen in het kader van een constructieve benadering gericht op daden, een wil, een bespiegeling, een samenvoeging van krachten om te trachten te voldoen aan de verwachtingen en de behoeften van de bevolking teneinde de veiligheid te verbeteren.

47. Moeilijk – "*dat met ernstige problemen kampt, meer bepaald sociale: moeilijke wijken*[58]" – verwijst naar een clichébeeld, een negatiever beeld dat dit enthousiasme voor het zoeken naar oplossingen of voor het oplossen van problemen niet aanwakkert. Het kan zelfs een omgekeerd effect hebben in die zin dat het ernstig is en nergens meer toe doet; de toestand is wanhopig; men kan er niets meer aan doen. Men loopt dus het risico dat men zich gaat neerleggen bij een moeilijke en/of complexe realiteit zonder (nog) te investeren in het streven naar verbetering. Er wordt alleen maar vastgesteld. De krachten worden dan vaak elders ingezet, waar het minder moeilijk is en waar de ontplooide strategie haar deugdelijkheid (al) heeft bewezen. Of nog, *a contrario*, kunnen radicale maatregelen[59] worden genomen, terwijl ze volkomen onaangepast, ongeschikt, vaak ondoeltreffend op lange termijn en controversieel zijn.

48. De complexiteit van een wijk is niet noodzakelijkerwijs meetbaar en volgens dat idee van complexe wijk, kan het nodig zijn om de standpunten te verruimen. Hun realiteit houdt geen verband met de criminaliteit, temeer daar niemand kan claimen dat ze die kent. De cijfers, de geregistreerde gegevens geven ten dele een politieactiviteit weer die te lijden heeft, en altijd te lijden heeft gehad, van de kwestie van het '*dark number*'. Om een goed zicht te krijgen op de complexiteitsgraad van een wijk, moet men bijgevolg afstappen van die louter kwantitatieve logica en openstaan voor de kwestie van de (on)veiligheid in ruime zin[60]. Aangezien veiligheid of onveiligheid subjectieve begrippen zijn, houdt de gebruikelijke reflex om ISLP-raadplegingen[61] te doen om op de hoogte te blijven van de toestand in een wijk, indien die niet gepaard gaat met

---

[54] Op 14 oktober 2011 – verslag nummer 2011/80374 in het kader van dossier 2011/72226.

[55] Vertaling van de definitie uit de Larousse.

[56] In mindere "mate" in deze laatste wijk.

[57] Een wijk kan als *complex* beschouwd worden door de criminaliteitsvormen en de fenomenen waarmee hij kampt, door een combinatie van de werklast, de demografische verschuivingen, zijn multiculturaliteit en/of sociale mix, enz.

[58] Vertaling van de definitie uit de Larousse.

[59] Nultolerantie, avondklok, enz.

[60] Waartoe de leefbaarheid behoort.

[61] Die weinig feiten aan het licht kunnen brengen, terwijl de wijk in werkelijkheid bekendstaat als erg criminogeen omdat hij zijn reputatie *meesleept*.

meer kwalitatieve gegevens, het risico in dat men voorbijgaat aan belangrijke aspecten die een impact kunnen hebben op de inzet van de politiecapaciteit in diezelfde wijk. De werkelijkheid van de wijken kan dus niet opgebouwd worden uit cijfergegevens, men moet er contextuele, subjectieve gegevens aan kunnen toevoegen en proberen te begrijpen wat er leeft.

49. Het onderzoek naar de kwestie van de inzet van de politiecapaciteit[62] werd op die manier aangevat, dus voornamelijk op kwalitatieve basis[63]. Het resultaat van het werk is een verzameling van percepties van politieambtenaren en niet-politieambtenaren die een gemeenschappelijk kenmerk hebben, nl. ze kennen de wijk waarin ze zich al dan niet beroepshalve bewegen. Het onderzoek heeft dus geen aandacht geschonken aan meetbare indicatoren maar wel aan gewaarwordingen en aan vaststellingen[64] die geldig blijven, los van de vraag over het personeelsbestand. Deze keuze sluit echter niet uit dat er ook rekening kan worden gehouden met cijfermatige indicatoren om te bepalen of, vanuit politioneel standpunt, een wijk complex is of niet.

Werkpiste(s):

(1) Reflecteren over de wijken om hun eventuele complexe karakter in het licht te stellen en de reflectie uitbreiden tot de kwestie van de veiligheid in ruime zin.

4.2. EEN BEELD "OP MAAT" VAN DE WIJKEN

4.2.1. Veel meer dan een kwantitatieve benadering

50. De wijk is geen vaste entiteit, maar leeft, verandert, is voortdurend in beweging. In de HAVENWIJK komt dit vrij duidelijk tot uiting tussen het hoger gelegen en het lager gelegen deel en in de MARIE-JOSÉWIJK verandert de situatie onder invloed van de snelle ontwikkeling van het metrostation WESTSTATION. De politie moet zich voortdurend aanpassen, waardoor ook het beeld[65] moet worden afgestemd op die bewegingen, die veranderingen. Zonder dat beeld kan het politiewerk niet worden begrepen noch geplaatst en kan niet worden bepaald of het al dan niet aangepast is aan de realiteit van zijn omgeving, *in casu* de wijken.

51. Om de inzet van politiemensen af te stemmen op een wijk of een sector, moeten de verantwoordelijken rekening houden met diens complexe karakter[66]. In de praktijk worden de verschillende kenmerken die er complexe wijken van maken echter niet noodzakelijk in aanmerking genomen in de berekeningen. Op grond van die vaststelling kan worden geconcludeerd dat, in ieder geval, de politiezone haar capaciteit niet inzet rekening houdend met de complexiteit van de wijken, *in casu* de HAVENWIJK. De politie-inzet is immers niet aangepast aan diens complexiteitsgraad, maar wordt bekeken vanuit een te kwantitatieve en partiële redenering.

---

[62] In bepaalde wijken.

[63] De details van deze benadering zijn terug te vinden in de algemene inleiding.

[64] Gedaan in de wijken. Vier als men rekening houdt met de zone ZUID en de wijken PETERBOS en KUREGEM.

[65] Dat geen vaste entiteit is.

[66] In de wijken, en meer specifiek in de HAVENWIJK, zelfs in de omgeving van het metrostation BEEKKANT in de MARIE-JOSÉWIJK, zijn er strikt genomen geen *no-goarea's* maar wel houdingen die onder andere tot uiting komen in het niet naleven van normen, regels en wetten en die men aantreft bij personen die zich een openbare ruimte toe-eigenen.

52. Enkel de gebruikelijke tellingen worden in overweging genomen waaronder o.a. de demografische verschuivingen, het aantal processen-verbaal, de APO-dossiers, de gepresteerde uren, de domiciliëringen, de uitdrijvingen, de interventies, de schrappingen[67].

53. De sprong wagen en het complexe karakter van een wijk schetsen is mogelijk en denkbaar. Per slot van rekening gaat het, buiten de dossiers en/of de werklast die gewoonlijk becijferd wordt, maar om kennis, intuïtie, ervaring, indrukken, een al dan niet objectief onveiligheidsgevoel, percepties gebonden aan de wijk en percepties gebonden aan het politiewerk. Daartoe moet men afstappen van een gebruikelijke logica van analyse en telling[68] om te peilen naar wat er leeft en gevoeld wordt in een wijk in termen van (on)veiligheid[69].

4.2.2. Gebrek aan een beeld "op maat"[70]

54. Een van de eerste vaststellingen gedaan bij aanvang van het onderzoek is het gebrek, binnen de politiezone, aan een beeld van de wijken. Alvorens onderzoeksdaden te stellen, werd aan de politiezone documentatie gevraagd om te trachten, in voorkomend geval, dat beeld te schetsen aan de hand van de verstrekte documenten. In werkelijkheid werd dit beeld hoofdzakelijk opgemaakt op basis van de gestelde onderzoeksdaden, zonder de verwachte en verhoopte documentatie[71]. Aangezien het onderzoek noch betrekking had op de politiezone noch op de gemeente SINT-JANS-MOLENBEEK maar wel op een nog lager niveau[72], werd dit beeld samengesteld zonder geformaliseerde kwalitatieve en contextuele gegevens afkomstig van de politiezone[73].

55. We hebben vastgesteld dat het niet evident is om contextuele en kwalitatieve informatie te verkrijgen over een wijk/sector. Op het eerste gezicht was het dus niet mogelijk om te werken op basis van documentatie over de wijken (sectoren) HAVEN en MARIE-JOSÉ. De politiezone heeft wel documenten overhandigd maar, gezien de gevolgde methode, kon men zich aan de hand van die documenten geen beeld vormen van de realiteit die de burgers en de politieambtenaren ervaren in elke entiteit[74]. Rees en rijst de vraag waarom de politiezone niet in staat is om die informatie te leveren, terwijl ze in verschillende sectoren opgedeeld is[75]?

---

[67] *Cf.* opdrachtbrief 2012-2017 – pagina 36.

[68] Criminaliteitscijfers, ISLP-data (Integrated System for the Local Police), aantal interventies, enz.

[69] In ruime zin.

[70] En de zone benadrukte in haar schrijven van 27 januari 2014: "*De politiezone is van mening dat het beeld dat wordt opgehangen in dit verslag en in andere documenten van de politiezone (zonaal veiligheidsplan, opdrachtbrief van de korpschefs, enz.) reeds volledig genoeg is. Bovendien stelt de opdrachtbrief van de korpschef dat "Wij zullen zorgen voor een optimalisering van de statistische analyses (criminaliteitscijfers, trends, stijging/daling, resultaten van de operaties, ….). Er zullen inspanningen worden geleverd om te evolueren naar een echte analyse van de veiligheid en de leefbaarheid (contextualisering), in plaats van een zuiver numerieke voorstelling van de geregistreerde feiten. Deze analyse zal rekening moeten houden met de talrijke beschikbare bronnen en gegevens om zodoende een volledig en geïntegreerd zicht te hebben op de statistieken en analyses die eruit voortvloeien." Het zonaal veiligheidsplan 2014-2017 drukt de wens uit om het werk op het terrein te optimaliseren door een betere informatie-uitwisseling, zowel intern als extern, in verhouding tot de prioriteiten.*" (vrije vertaling) – Schrijven van de korpschef van 27/01/2014.

[71] Dit was niet gemakkelijk te realiseren omdat er weinig of geen specifieke contextuele informatie meegedeeld werd op het niveau van de wijken. Op de vraag om een idee te hebben van het aantal scholen in de HAVENWIJK bijvoorbeeld wordt geen duidelijk antwoord gegeven, maar een meer algemeen antwoord dat betrekking heeft op de gemeente SINT-JANS-MOLENBEEK; er werden geen notulen van vergaderingen betreffende de twee wijken overgemaakt.

[72] De wijken, die in de politiezone sectoren worden genoemd.

[73] Enkel cijfergegevens, zelfs een veiligheidsnota van reactieve aard daterend uit 2009 voor de HAVENWIJK. Die nota werd opgesteld naar aanleiding van de onlusten die er zich hadden voorgedaan.

[74] Niettemin is het van belang hier te wijzen op de kwaliteit van de statistieken gemaakt op basis van de criminaliteitscijfers. Zij geven weer dat er *daadwerkelijk* geïnvesteerd wordt in de opbouw van een *kwantitatief*

56. Het terreinonderzoek was dus bedoeld om, vertrekkende van een wit blad, beetje bij beetje een beeld te schetsen dat zo nauw mogelijk probeert aan te sluiten bij het werkelijke leven in de wijken. Dit beeld[76] kan de zone of haar partners[77] van nut zijn want het maakt het mogelijk om hen te situeren in hun omgeving, om hun geschiedenis te begrijpen, hun samenstellende delen, hun problemen, hun troeven en hun minpunten. Dankzij deze oefening[78] konden de behoeften van de wijken ervaren worden op een wijze die verder reikt dan een cijferanalyse (criminaliteitscijfers) en dan het resultaat van maandelijkse vergaderingen waarbij alle "*geüniformeerden*" van de gemeente betrokken zijn en waarvan, hoewel ze op prijs gesteld worden en noodzakelijk zijn, geen notulen worden opgesteld. Deze oefening leidde onder andere tot het inzicht dat de ervaring en de standpunten intern en extern niet uiteenlopen maar wel op verschillende punten bij elkaar aansluiten.

4.2.3. Uitwisseling en openheid

57. Het beeld van de werking van de politiediensten is veel gemakkelijker te verkrijgen dan het beeld van een wijk, want dat laatste vereist een extrinsieke benadering maar vooral openheid. Hiervoor moet men uit de organisatie treden en er afstand van nemen. Een integraal en geïntegreerd beeld van de veiligheid en van de leefbaarheid vergt een ander standpunt, een andere leeswijzer[79].

58. Het beeld van een wijk vatten in termen van veiligheid is een oefening die een investering vraagt die het gewone kader van de invulling van de basispolitiefunctionaliteiten in die wijken te boven gaat. Om dat te realiseren, moeten de politiediensten bereid zijn tot uitwisseling en openheid teneinde interesse te tonen voor de percepties, de gevoelens van de bevolking maar ook van de organisaties, verenigingen, instellingen, … die op het grondgebied aanwezig zijn.

59. Met deze benadering kunnen de interne en de externe standpunten tegen elkaar worden afgewogen en kunnen de politiestrategie en de politie-inzet worden geëvalueerd en aangepast. Er kan ook worden nagegaan of de perceptie die leeft over het politiewerk beantwoordt aan de visie van de politieorganisatie in ruime zin wat de geïntegreerde politie betreft en in strikte zin wat de politiezone betreft. Dankzij die aanpak zou een belangrijke vertekening waarop reeds de aandacht werd gevestigd, vermeden kunnen worden: "*(…) Conclusie: de politie komt maar in aanraking met een (klein) deel van de gemeenschap. Of om het anders te stellen: het ervaringsmateriaal waaruit politiemensen beelden construeren omtrent de gemeenschap is fragmentarisch, maar niet enkel dat, de beeldvorming komt ook selectief tot stand.*[80]"

---

beeld tot op het niveau van de wijken. Die investering, hoewel ze positief is, volstaat echter niet om verslag uit te brengen over de heersende toestand met betrekking tot de veiligheid in de wijken noch om de vraag betreffende de politie-inzet te kunnen beantwoorden.

[75] De zone is onderverdeeld in 17 sectoren.

[76] Dat aan de zone de mogelijkheid biedt om *zich* beter te *positioneren* in termen van inzet van politiecapaciteit in ruime zin en niet in strikte zin "gebeurtenis-reactie". Voor de politiediensten is het evenzeer van belang om te kunnen anticiperen op de problemen, de behoeften en de verwachtingen en er niet enkel reactief een antwoord op te bieden.

[77] Ook al kan het worden bijgewerkt, verfraaid, aangevuld, aangepast, enz.

[78] Die het voorwerp uitmaakt van de hoofdstukken 1 en 2 van deel 2.

[79] "*Als voorliggend onderzoek de implementatiemogelijkheden en -moeilijkheden van COP en dus politiepraktijken in multiculturele wijken wenst te kennen en te ondersteunen, moet in eerste instantie de praktijk zelf geobserveerd worden en de actoren worden bevraagd. Dit wil zeggen inzicht krijgen in de manier waarop interacties tussen politie en etnische minderheden verlopen, hoe de actoren daar zelf tegenoverstaan en welke elementen of factoren de interacties tussen de etnische minderheden en de politie mee vorm geven.*" – Easton M., *"Multiple Community Policing: Hoezo?"*, Universiteit GENT, Academia Press, 2009.

[80] Easton M., *"Multiple Community Policing: Hoezo?"*, Universiteit GENT, Academia Press, 2009.

4.2.4. Een te fragmentarische opsporing van de problemen en een onderwaardering van de interne bronnen

60. Zoals we gezien hebben, kan de realiteit van de wijken complex zijn. Het beeld van de wijk zal verkregen worden via een oefening die ook complex is en die verschillende benaderingswijzen vergt gebaseerd op dagelijks werk. Hoewel het beeld, zoals het in dit document wordt opgehangen, vast en zeker fragmentarisch en onvolledig[81] is, vestigt het niettemin de aandacht op het feit dat de politionele informatie, betreffende de wijken, ook te weinig gevaloriseerd wordt.

61. In het kader van het onderzoek hebben de diverse personen die we hebben ontmoet binnen de politiediensten allemaal, vanuit hun beleving en eigen ervaring, antwoordelementen betreffende het beeld van de twee wijken kunnen aanreiken. De politieambtenaren kennen, net als hun verantwoordelijken, hun werkomgeving of hebben er een duidelijk en vrij nauwkeurig idee over. Ze hebben hun eigen standpunt over de mogelijke oorzaken van de moeilijkheden waarmee de wijken kampen. Toch wordt die ervaring niet gevaloriseerd binnen de organisatie in haar geheel, terwijl ze ten volle benut zou kunnen worden, al was het maar om een stand van zaken te schetsen van de veiligheid in de wijk(en) en om oplossingen te zoeken voor de terugkerende problemen.

62. Zo zorgt de politiezone bijvoorbeeld voor een versterking van haar dispositieven tijdens de ramadan en een grotere aanwezigheid aan de uitgang van de metro RIBAUCOURT op de uren waarop zich het meest problemen voordoen. Dit staaft het feit dat ze reageert op de problemen en de moeilijkheden waarmee ze te maken krijgt. Die moeilijkheden zijn gekend en zichtbaar maar de politiezone buigt zich niet over hun oorzaken en hun gevolgen, terwijl een louter reactief antwoord niet volstaat. Probleemoplossend werken veronderstelt dat men vooreerst de terugkerende en hardnekkige problemen aanpakt. "*Die problemen vereisen over het algemeen een meer bestudeerde benadering maar zodra ze opgelost of onder controle zijn, is de politie vrij om andere problemen aan te pakken*[82]". Hoewel de politie niet de enige verantwoordelijke is[83], roept de vaststelling dat de situatie in de directe omgeving van het metrostation RIBAUCOURT, zoals ze gekend is, al 20 jaar aanhoudt uiteraard vragen op. Temeer daar de twee metrostations BEEKKANT en WESTSTATION, gelegen in de sector MARIE-JOSÉ, ook geconfronteerd worden met diverse problemen die, indien ze niet samen worden aangepakt, hardnekkig kunnen worden en kunnen voortduren.

Werkpiste(s):

(2) Een beeld schetsen van de wijken aan de hand van beschikbare bronnen, zowel intern als extern[84], meer bepaald door:

- indien de politiezone beslist om vast te houden aan haar louter kwantitatieve logica, ook rekening te houden met andere tellingen[85];

---

[81] Het werd geschetst door een externe dienst.

[82] *"Bronnen van Community (Oriented) Policing en de toepassing ervan in België"* – pagina 32.

[83] Het project van de gemeente om een "lokaal" te openen voor drugsverslaafden blijft vanuit dit oogpunt een interessante opening maar dit zal ook gevolgen hebben op het niveau van de politiediensten.

[84] De politionele intervenanten, het persoverzicht, de notulen van de vergaderingen met de "*geüniformeerden*" en van de vergaderingen waarbij de sectorhoofden, de partners van de federale politie, … betrokken zijn.

[85] Zoals het aantal: alternatieve maatregelen (MAM), personen met een gerechtelijk verleden, vragen tot inschrijving "met resultaat" of "zonder resultaat", personen die wachten op een verblijfsvergunning, zelfs zij die hier illegaal verblijven, vorderingen van tolken, interventies, bevelen tot gevangenneming, dossiers van

- om een beter beeld te krijgen van de criminaliteit in de MARIE-JOSÉWIJK, een partnerschap aan te gaan, zoals dat bestaat in het wijkcommissariaat MARITIEM[86], waarbij het goede niveau van partnerschap in die laatste wijk wordt gehandhaafd;

- notulen op te stellen van de maandelijkse vergaderingen met de "*geüniformeerden*" van de gemeente of door ze te formaliseren met behulp van verslagen;

- de interne informatiestromen te verbeteren teneinde het kennen en het kunnen van de personeelsleden[87] te valoriseren en te exploiteren om een strategie "*op maat*" in de wijken te kunnen uitwerken[88].

4.3. WAAROM INVESTEREN IN EEN BEELD "OP MAAT"?

63. De behoeften aan inzet van politiecapaciteit van de wijken verschillen naar gelang van hun al dan niet complexe kenmerken[89]. De politiediensten moeten daar dus rekening mee houden en zich aanpassen zodat die inzet afgestemd is op hun behoeften. Dit vraagt een investering van alle politiediensten en alle basispolitiefunctionaliteiten, dus niet enkel de inzet van de personeelsleden aanwezig in de wijkcommissariaten. Wijken kunnen problemen hebben die verschillende diensten en verschillende functionaliteiten[90] aanbelangen afhankelijk van hun kenmerken.

64. Een politieorganisatie zoals de politiezone BRUSSEL-WEST, waarvan sommige diensten gecentraliseerd werken, kan er zich niet toe beperken vast te stellen dat haar leden zich niet rechtstreeks betrokken voelen bij hetgeen er leeft en dagelijks gebeurt in de wijken, maar moet er ook een antwoord op bieden. Ze treden in die wijken punctueel op, wellicht zonder zich te bekommeren om de impact die hun interventie later zal hebben.

4.3.1. Gedeelde verantwoordelijkheid

65. Deze verantwoordelijkheid om een scherp zicht te hebben op de wijk moet niet enkel rusten bij het personeel van het wijkcommissariaat of bij diens sectorhoofd, omdat hij rechtstreeks aansprakelijk wordt gesteld wegens de benaming van zijn functie[91]. De wijk houdt wel meer opdrachten en politiewerk in dan enkel en alleen de functionaliteit "*wijkwerking*". Er worden ook dossiers behandeld door de lokale recherche, de jeugddienst, de bijzondere wetten, de interventie, … en geen link leggen tussen die verschillende functionaliteiten en/of die

---

intrafamiliaal geweld, familiale problematieken, huisjesmelkers, enz. Ze zouden ook kunnen worden uitgebreid tot een raming van de omvang van het fenomeen gelinkt aan radicalisme en integrisme alsook de inherente risico's die gepaard gaan met de buitenlandse actualiteit, zelfs andere aspecten aanwezig in de wijken. Deze factoren maken deel uit van een context eigen aan een wijk, ze zijn essentiële elementen om de politiecapaciteit te kunnen bepalen en verdelen teneinde een minimale veiligheid aan de bevolking te kunnen verzekeren.

[86] Meer bepaald om het '*dark number*' te doen dalen.

[87] Meer bepaald aan de hand van de notulen van de vergaderingen die door de sectorverantwoordelijken worden bijgewoond.

[88] De ervaring en de beheersing van de werkomgeving worden niet gedeeld tussen de verantwoordelijken, noch tussen de verantwoordelijken en de politieambtenaren op het terrein. Deze kennis wordt dus niet ter beschikking gesteld van de instelling om een globale strategie te ontwikkelen die zich toespitst op aspecten van 'community policing' waaronder het oplossen van problemen. Wel zeker is dat de politiezone een reactieve aanpak in stand houdt en waarborgt die gericht is op de veiligheidsproblemen waarmee ze geconfronteerd wordt – *Cf.* punt 2.1.

[89] Drugs (gebruik en verkoop), handel, radicalisme, jonge en multiculturele bevolking, taalprobleem, openbare orde die vaak bedreigd en verstoord wordt, enz.

[90] Opsporing, verkeer, interventie, onthaal, bijzondere wetten, milieu, jeugd, wijkwerking, politionele slachtofferbejegening.

[91] Wijkwerking.

verschillende diensten over deze kleinste gemene deler die de wijk/sector is, houdt een verlies aan informatie in en dus aan vermogen om te anticiperen.

66. Een goede kennis van de wijk, door de leden van alle basispolitiefunctionaliteiten en van alle diensten, leidt tot een goede coördinatie en passende reacties[92]. Werken volgens een benadering per wijk/sector vraagt de investering van allen en vereist de aanduiding van specifieke personeelsleden van de andere diensten en de andere functionaliteiten want het spreekt voor zich dat niet alle leden[93] alle wijken/sectoren grondig kunnen kennen.

Werkpiste(s):

(3) Een aanpak "*per wijk*" ontwikkelen door er de personeelsleden van de gecentraliseerde diensten[94] [95] bij te betrekken en door sommigen verantwoordelijkheidsbesef bij te brengen al naargelang hun kennis, competenties en/of hun profiel[96]. Dat zou bijvoorbeeld geconcretiseerd kunnen worden aan de hand van processen[97] door te starten met pilootwijken[98].

4.3.2. Beperkingen van de wijken aangepast aan hun "concrete" realiteit

67. De wijk is een "*levensruimte*" waarmee de bewoners, jong en minder jong, zich identificeren. Vanuit politioneel oogpunt is de term "*wijk*" een referentie-eenheid waarop een deel

---

[92] In het artikel *« Le community policing en Belgique : Péripéties de la constitution d'un modèle de travail policier »* van Sybille SMEETS en Carrol TANGE – Centre de recherches criminologiques Université libre de Bruxelles kunnen we lezen dat: *« Quant à la décentralisation spatiale, elle ne concerne souvent que les services de quartier et favorise, dès lors, le décloisonnement avec les autres services policiers. »* – pagina 11 en *« Ce bilan, plutôt pessimiste, est complété par les résultats d'une recherche menée au même moment en région bruxelloise (C. TANGE, La police de proximité. Bruxelles, Courrier hebdomadaire du CRISP, 2000, 1691-1692.), qui constate la priorité donnée, malgré un discours sur la police de proximité, au maintien d'unités motorisées d'intervention basées sur un modèle de lutte contre le crime qui relègue au second plan le critère territorial. »* – uittreksel uit datzelfde artikel pagina 11.

[93] Van alle diensten en van alle functionaliteiten.

[94] Hetzij door hen dossiers per wijk toe te bedelen of op een andere manier.

[95] Alle diensten zouden, via hun respectieve opdrachten, een beeld van de wijken kunnen ophangen om hun specifieke behoeften te bepalen, meer bepaald in termen van inzet van capaciteit. Het is denkbaar dat voor een of meer sectoren, zelfs allemaal, de verantwoordelijken van de verschillende basispolitiefunctionaliteiten en/of van de verschillende diensten van de politiezone elkaar ontmoeten, hun werk "per wijk" en de eventuele moeilijkheden of situaties waarmee ze kampen bespreken. Van deze vergadering zouden notulen worden opgesteld. Dit is een zinvol initiatief in een politieorganisatie, ook al zijn de meeste van haar diensten gecentraliseerd. Deze keuze voor centralisatie hoeft de verantwoordelijken van de verschillende diensten niet te beletten om een scherpe kijk te hebben op de wijk/sector.

[96] Men beoogt hier misschien een ideaal maar dat ideaal heeft zijn plaats in een organisatie waarin veel diensten gecentraliseerd zijn. Denken aan dit type van mechanismen of aan andere om de medewerkers op het niveau van de wijken te betrekken, zou de nadelen van de centralisatie kunnen verzachten. Een middel vinden om het personeel verantwoordelijkheidsgevoel bij te brengen voor een welbepaald grondgebied zou het mogelijk maken om ontmoetingspunten te creëren tussen alle functionaliteiten en alle diensten van de politie, het zou een "interne" link leggen daar waar die doorgaans ontbreekt.

[97] Bijvoorbeeld vertegenwoordigers van alle functionaliteiten of van elk van de diensten zouden op geregelde tijdstippen bijeen kunnen komen om een stand van zaken te bepalen van de situatie in een of meer referentiewijken en om zich doelen te stellen in de vorm van actieplannen of andere plannen afhankelijk van hun vaststellingen en hun ervaring. De verslagen zouden ter beschikking kunnen worden gesteld van alle personeelsleden opdat ze er kennis van nemen en gegevens betreffende hun wijken aanleveren. Intern verloopt dat door het organiseren van "wijkvergaderingen" met een operationeel lid van elke basispolitiefunctionaliteit.

[98] Dit impliceert dat alle diensten en functionaliteiten op niveau van de wijken erbij betrokken worden zodat er een intern partnerschap kan worden uitgebouwd in de vorm van "wijkvergaderingen". Alle personen die aangewezen zijn voor een of meer wijken zouden elkaar op geregelde tijdstippen kunnen ontmoeten (zowat elke twee maanden) om hun referentiewijken samen te bespreken omdat elkeen een zicht op de wijk heeft vanuit zijn dienst of functionaliteit.

van de zonale politieorganisatie berust en waaruit talrijke politieconcepten voortvloeien: de indeling in wijken (sectoren), de wijkwerking, de wijkagent of de wijkinspecteur, de sectorverantwoordelijke, enz. Vanuit de beperkingen vastgelegd op het niveau van de wijk dient te worden vastgesteld dat een politieambtenaar niet verder zal gaan dan zijn sector; hij gaat de grenzen van die sector niet overschrijden. De definitie van de grenzen van een wijk is dus fundamenteel. « *En d'autres mots, la territorialité est une variable importante dans une stratégie de policing bien fondée*.[99] ». Nochtans zijn de grenzen van de wijken (sectoren) amper of zelfs helemaal niet geëvolueerd binnen de politiezone sinds haar oprichting[100]. Stemmen die grenzen nog overeen met de realiteit van de wijken en, in voorkomend geval, zijn ze nog actueel? Die vragen zullen uiteraard rijzen als het beeld van de wijken de huidige kwantitatieve indicatoren te boven gaat, temeer daar binnen de HAVENWIJK er al een vrij grote differentiatie is tussen het hoger gelegen en het lager gelegen deel.

68. Bij de inzet van de politiecapaciteit moet er dus ook worden nagedacht over de kwestie van de grenzen van de wijken. In dit verband is het interessant op te merken dat, volgens de opvatting van de Wijkmonitoring van het hele grondgebied van het BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, de wijk "*eerst en vooral wordt beschouwd als een levensruimte waarin de meeste dagelijkse activiteiten plaatsvinden en waarmee de bewoners zich kunnen identificeren*[101]". Deze benadering van de wijken geeft een nieuwe omschrijving van de Brusselse wijken die verder gaat dan de gebruikelijke administratieve grenzen[102]. Niettegenstaande interzonale samenwerking noodzakelijk is voor sommige wijken, nodigt dit element van het beeld vooral uit om de wijk te situeren binnen de zonale grenzen en niet enkel binnen de gemeentelijke grenzen[103]. Deze vaststelling kan de vraag oproepen naar de eerbiediging van de grenzen van de gemeentelijke grondgebieden om de wijken te definiëren als entiteiten die het mogelijk maken om de politiecapaciteit in te zetten[104].

Werkpiste(s):

(4) Reflecteren over de keuze van de afbakeningen van de wijken[105].

---

[99] PASHLEY, V., SMEETS, S., ENHUS, E., « *L'organisation du travail de quartier, la fonctionnalité de quartier et les inspecteurs de quartier 10 ans après la réforme des polices : amélioration de l'organisation interne et évolution dans le futur* », ULB/VUB, 2011, pagina 91.

[100] Om de grenzen vast te stellen hanteerde men aanvankelijk hoofdzakelijk socio-economische indicatoren.

[101] Wijkmonitoring, 15 januari 2007.

[102] Zo bijvoorbeeld strekt de HAVENWIJK, zoals die gedefinieerd is in de monitoring, zich veel verder uit dan de gemeentegrenzen van MOLENBEEK en bestrijkt een deel van het grondgebied van de gemeente SCHAARBEEK dat zelfs buiten de politiezone ligt.

[103] *Cf.* werkpiste nummer 11.

[104] Volgens de informatie meegedeeld door de politiezone op 27 januari 2014: "*Reflecteren over de keuze van de afbakeningen van de wijken. De discussie werd gevoerd in 2000, toen de grenzen van de sectoren werden vastgelegd. Er werden voorstellen gedaan voor een verdeling van de sectoren die de grenzen van de gemeenten binnen de politiezone konden overschrijden, maar niet die van de zone. Dat was niet bespreekbaar voor het politiecollege.*" (vrije vertaling) – Schrijven van de korpschef van 27/01/2014.

[105] Door het debat over de opportuniteit te openen en zich niet te houden aan de grenzen van de gemeentelijke grondgebieden. Op die manier zou men een benadering kunnen hanteren die meer zonaal dan gemeentelijk is. Die grenzen kunnen overschrijden en indien nodig verder gaan zou een weerslag kunnen hebben op het niveau van de politiewerking en zou een kleine revolutie kunnen teweegbrengen in de algemene organisatie van de zone. Men moet zich niet laten inperken door de kracht en de autonomie van de gemeenten en een echt zonaal beleid invoeren. *Cf.* werkpiste 11.

4.4. CONCLUSIE(S)

69. Genoegen nemen met het moeilijke karakter van (een) wijk(en) om die te karakteriseren, biedt geen perspectieven want de politiezone heeft de nodige instrumenten en het vereiste professionalisme tot haar beschikking om te investeren in het zoeken naar oplossingen en in het oplossen van de problemen die zich voordoen in de wijk(en). Er dient vastgesteld dat de zone daar onvoldoende in investeert. Dergelijke investering vereist dat men zich openstelt voor de buitenwereld, afstand neemt van de organisatie en contact heeft met de bevolking. Daarnaast is de steun van de bestuurlijke overheid nodig om meer in de diepte te kunnen werken en strategieën 'op maat' te kunnen uitwerken. Maar zo'n aanpak vergt ook een investering van alle politionele actoren die werkzaam zijn in de verschillende diensten en basispolitiefunctionaliteiten. Rekening houden met het complexe karakter van de wijk(en) is dus een noodzaak en elk lid van de organisatie heeft zijn rol te spelen in een project gericht op de verbetering van de veiligheid in de wijken. Zij kunnen gezien worden als de kleinste gemene deler, zowel intern als extern.

70. De investering in termen van inzet van politiecapaciteit van een sector in vergelijking met een andere sector zou gedifferentieerd kunnen zijn afhankelijk van het niveau van complexiteit van die sector en van zijn eigen behoeften. Daartoe moet men echter beschikken over een goed beeld van de wijken, dat er thans niet is, en over een goede schatting van de levensruimte die er een "*wijk*" van maakt. Om die naar juiste waarde te schatten, moet er dus, bovenop de gebruikelijke tellingen[106], rekening worden gehouden met zijn eigen realiteit, ook al kan die niet rechtstreeks gemeten worden. Er moeten inspanningen worden geleverd zoals hiervoor beschreven door de verantwoordelijken van de politiezone, door de leden van alle basispolitiefunctionaliteiten alsook door alle diensten van de zone. "*(…) Inwoners van iedere wijk hebben recht op een politie op maat van hun wijk*"[107].

71. Voor de politiezone is het nodig om een werkelijk beeld van de wijken op te hangen zodat ze haar beleid en haar strategie kan aanpassen en de middelen kan inzetten waar ze het hardst nodig zijn. De politiezone moet in contact staan met en dichtbij de realiteit van de wijken staan om te kunnen terugslaan, ze moet kort op de bal spelen en mag schadelijk gedrag niet de kans geven om zich te nestelen. De zone moet een zo correct mogelijk beeld van de wijken kunnen opbouwen; de problemen die er heersen definiëren zodat de fenomenen waarop ze zal beslissen te werken allereerst bepaald kunnen worden.

Werkpiste(s):

(5) Werken op de oorzaken en de gevolgen van terugkerende en hardnekkige problemen[108], de impact en de doeltreffendheid van de genomen maatregelen inschatten[109]. En, indien nodig, de strategie aanpassen in overleg met de partners.

---

[106] Demografische verschuivingen, ambtshalve schrappingen, aantal processen-verbaal, aantal vereenvoudigde processen-verbaal, werklast, aantal deuropeningen, aantal uitdrijvingen, aantal interventies – *Cf.* opdrachtbrief 2012-2017 – pagina 36.

[107] Evaluatie van 10 jaar politiehervorming – 4.2.2. De wijkwerking.

[108] Niettegenstaande de nadruk kan worden gelegd op het feit dat de politie geprobeerd heeft om de leefomstandigheden van een deel van de bevolking te verbeteren, waartoe de ambtenaren die werken in de buurt van het metrostation RIBAUCOURT behoren - door gedurende 2 uur politieambtenaren in de directe omgeving van het station te plaatsen op het einde van de kantooruren -, kan men zich ook de vraag stellen waarom er geen grondig antwoord of diepgaande oplossing kon worden geboden voor de problemen over een zo lange periode. In het schrijven van de korpschef van 27 januari 2014 wordt verduidelijkt dat: "*Laten we niet vergeten dat het antwoord op de veiligheidsproblemen niet enkel door de politie kan worden gegeven*" (vrije vertaling).

5. POLITIEORGANISATIE

5.1. WELK POLITIEBELEID VOOR WELKE POLITIEAANPAK?

5.1.1. Wil om te luisteren en om op de hoogte te zijn van de verwachtingen van de gemeenschap

72. Uit het vorige deel blijkt dat het essentieel is om zich te richten naar de gemeenschap en haar samenstellende delen om haar realiteit zo fijn mogelijk te kunnen inschatten en, indien nodig, het politiewerk erop af te stellen. Het beeld opgehangen op het niveau van de twee wijken HAVEN en MARIE-JOSÉ versterkt dit principe. Deze inbedding in de maatschappij impliceert vooreerst een duidelijk engagement van de politieoverheden en van de politieorganisatie[110]. Wat de politiezone BRUSSEL-WEST betreft, is dat engagement aanwezig[111].

73. Hoewel de wil en het voornemen reëel zijn, neemt de politiezone onvoldoende een concrete dienstverlenende houding aan ten overstaan van de gemeenschappen die aanwezig zijn op haar grondgebied. Het beeld maakt het op zijn minst mogelijk om vast te stellen dat deze houding ontbreekt in de twee bestudeerde wijken. In de HAVENWIJK wordt eerder afwijzend gereageerd ten opzichte van de politie[112], terwijl in de MARIE-JOSÉWIJK er geen sprake is van afwijzing maar wel van een gebrek aan zichtbaarheid en aanwezigheid van politie op straat.

5.1.2. Keuze voor een "gecentraliseerde" of "gedecentraliseerde" organisatie

74. Het "*organisatiemodel*" dat ontwikkeld wordt door een politiezone is vermoedelijk niet het belangrijkste aspect dat bestudeerd moet worden om de toepassing van principes van 'community policing' te evalueren zodra de goede mechanismen in plaats zijn gesteld. Immers, ongeacht het uiteindelijk gekozen model, ligt het zwaartepunt in de invoering van interne mechanismen die het mogelijk maken om de inzet van politiecapaciteit correct te meten, op evenwichtige wijze en waarbij tegemoet wordt gekomen aan de verwachtingen van de bevolking.

75. Ongeacht het organisatiemodel, is het van belang om de informatie[113] correct te laten doorstromen, niet alleen tussen alle "*gecentraliseerde*" diensten onderling maar ook tussen de "*gecentraliseerde*" en de "*gedecentraliseerde*" diensten. Deze mechanismen ontbreken vaak en de politieorganisatie heeft dan te maken met entiteiten die goed maar los van elkaar functioneren. Die vaststelling werd gedaan in de politiezone BRUSSEL-WEST.

---

[109] En tegelijkertijd een meer integrale en geïntegreerde aanpak van het probleem voor ogen te houden. De problemen in de directe omgeving van het metrostation RIBAUCOURT dienen in hun globaliteit te worden bekeken want het valt redelijkerwijs niet te begrijpen dat de situatie, zoals ze gekend is, sinds meer dan twintig jaar aanhoudt en maakt dat deze plaats buiten de grenzen berucht is voor dealen en drugsgebruik waar een groot onveiligheidsgevoel heerst.

[110] Concept dat voortkomt uit het document *"De pijlers van de gemeenschapsgerichte politiezorg in België"*.

[111] Het is meermaals duidelijk onder woorden gebracht in interne en externe publicaties en zowel in de opdrachtbrief en het zonaal veiligheidsplan als in de actieplannen die eruit voortvloeien. Publicaties op de website verwijzen ook naar een duidelijke wil van de politiezone om zich open te stellen voor de bevolking en haar verwachtingen.

[112] Deze afwijzing wordt zowel intern als extern waargenomen.

[113] Wat ons betreft, met betrekking tot de wijken.

Werkpiste(s):

(6) De nadruk leggen op, enerzijds, de bestaande processen[114] die het mogelijk maken om de informatie *top-down* en *bottum-up* te laten circuleren tussen de gecentraliseerde en gedecentraliseerde (afdelingen/wijken) entiteiten en, anderzijds, die processen doen gepaard gaan met samenwerkings-[115] en communicatiemechanismen.

- Bijvoorbeeld de communicatie tussen de gecentraliseerde en gedecentraliseerde diensten zou verbeterd kunnen worden door een systeem van "*visio-conference*"[116] in te voeren[117] om de verplaatsingen te beperken. Het huidige systeem is immers qua doeltreffendheid en doelmatigheid voor verbetering vatbaar.

5.1.3. Basispolitiefunctionaliteiten in de wijkcommissariaten

76. Er wordt dus vastgesteld dat de gecentraliseerde dienst "*interventie*s" onvoldoende tegemoetkomt aan het personeel van de wijkcommissariaten[118]. Deze dienst voelt zich niet betrokken bij de problemen van de wijken en over het algemeen is er duidelijk te weinig betrokkenheid bij de wijken. "*Empowerment impliceert onder meer dat politiemensen, samen met hun partners en de bevolking, kritisch reflecteren over hun eigen taken en over de wijze waarop die taken worden uitgevoerd*[119]".

77. De andere basispolitiefunctionaliteiten[120] zijn evenmin vertegenwoordigd op het niveau van de wijkcommissariaten en de (potentiële) partners kunnen zich machteloos voelen om er een beroep op te doen. Het principe van polyvalentie dat ingevoerd is, voornamelijk op het niveau van die commissariaten[121], helpt niet om de kwalijke gevolgen van de centralisatie te verdoezelen of, als er hulp is, dan gaat dit ten koste van de wijkwerking[122]. Deze vaststelling is belangrijk temeer daar in het nieuwe organogram 2013 van de politiezone de dienst interventies nog versterkt is en deze zogenaamd "*gecentraliseerde*" aanpak nog wat meer verankerd is.

Werkpiste(s):

(7) Wanneer de situatie van de wijk dat vereist, afhankelijk van haar kritikaliteit en/of haar complexiteit, alle basispolitiefunctionaliteiten en/of diensten samenvoegen om geïntegreerde actieplannen uit te werken in functie van de prioriteiten en de competenties van elkeen en de betrokken externe partners uitnodigen.

---

[114] Er zelfs andere uitdenken.

[115] Een gecentraliseerd beheer vereist transversale communicatieprocessen die doorgaans een extra leidinggevend niveau vergen. Dit niveau of die processen ontbreken momenteel in de politiezone.

[116] Volgens de informatie meegedeeld door de politiezone op 27 januari 2014: "*Op initiatief van het College van procureurs-generaal werd het systeem van videoconferentie uitgeprobeerd in het begin van de jaren 2000. Er werd beslist om er niet mee voort te gaan. Het was zeer zwaar en onpersoonlijk.*" (vrije vertaling) – Schrijven van de korpschef van 27/01/2014.

[117] Zoals het geval is in andere politiezones.

[118] Zelfs wanneer de wijkploegen de dienst interventies komen versterken, treedt het personeel van die twee diensten niet "gemengd" op.

[119] *"De pijlers van de gemeenschapsgerichte politiezorg in België"* – pagina 20.

[120] Buiten de wijkwerking en het onthaal.

[121] *Cf.* punt 2.3.

[122] Meer bepaald wat de inschrijvingsdossiers betreft.

(8) Dientengevolge “diepgaand” reflecteren over de problemen die zich voordoen in de wijken, in staat zijn om hun oorza(a)k(en) beter te begrijpen en zich niet beperken tot reageren en/of “*brandjes blussen*”.

5.1.4. Aanpak van ‘crime fighting’, een uitputtende logica

78. De leidinggevenden van de politiezone, ze erkennen dat, werken volgens een benadering van crime fighting en zijn trouwens geen beetje fier over de behaalde resultaten, meer bepaald inzake terbeschikkingstellingen van het parket[123]. Deze aanpak kan de indruk wekken dat de politie een logica van oorlog[124] tegen de misdaad volgt. In de HAVENWIJK verwijst de externe perceptie trouwens naar dit spel van cowboys en indianen waarbij de politieambtenaar een indringer is die zich op bezet gebied begeeft waar hij niet welkom is. Waarschijnlijk speelt de zuiver reactieve aanpak een rol in de boodschap die wordt uitgestuurd, net zoals het gebrek aan blauw op straat buiten de “actie” een rol speelt in de conflictuele verhoudingen met de politie. Dit gezegd zijnde, kan deze oorlogslogica angst inboezemen en stress veroorzaken bij degene die er beducht voor is[125].

79. Deze vaststelling, gebonden aan de ‘crime fighting’-aanpak, leunt nauw aan, om niet te zeggen is exact dezelfde als de vaststellingen die enkele jaren geleden al werden gedaan: « *L’image que les policiers se font du travail de police demeure très nettement celle du crime fighter et les tâches plus éloignées de ce modèle, et par extension les services et les policiers (de quartier) désignés pour incarner cette police de proximité, sont dévalorisés, considérés comme archaïque.*[126] ». En meer nog de volgende vaststelling: « *Par conséquence, une fois encore, il apparaît que l’image que les policiers se font du travail de police, c’est-à-dire celle qui semble prévaloir et être valorisée au sein du corps de police, demeure très nettement celle du « crime fighter », à l’affût du flagrant délit ou fournissant des éléments probants dans le cadre d’une enquête, permettant une arrestation suivie d’une condamnation. Si des efforts ont été indéniablement accomplis dans le domaine de l’accueil du public dans les commissariats ou par l’augmentation de la qualité du service offert à celui-ci, les arguments développés et la manière*

---

[123] Op één Brusselse politiezone na, zorgt ze voor de meeste terbeschikkingstellingen per jaar.

[124] We verduidelijken hier dat het woord “oorlog” enkel als beeldspraak wordt gebruikt en zeker niet in de basisbetekenis van het woord.

[125] Interview met hoofdcommissaris DEVEAUX, directeur-coördinator van het arrondissement BRUSSEL: “In Brussel woedt geen oorlog” - Hij reageert op de gebeurtenissen die zich voordeden in Brussel (19/09/2009). “*Incidenten in Molenbeek: 43 personen aangehouden - Charles Picqué: “We mogen dat niet laten passeren” – 8 incidenten sinds 26 augus*tus – *BRUSSEL (…) Jacques Deveaux heeft een goed zicht op deze herhaaldelijke incidenten die zich voordoen in de probleemwijken van Brussel en die, volgens zijn analyse, precies begonnen zijn op 26 augustus. (exclusief) interview met het “hoofd van politie van Brussel”. De analyse van de politiediensten? (…)“Sommige extreemlinkse groepen, die ik niet nader zal noemen, hebben het terrein geëffend door sinds jaren pamfletten te verspreiden waarin de politiediensten worden afgeschilderd als een troep racisten. Men heeft aanleiding gegeven tot een zeker wantrouwen tegenover de politie: in opstand komen is tot de cultuur gaan behoren. Jongeren leggen ons uit dat in opstand komen een teken is van tot een sociale groep te behoren. In die wijken riskeert men door niet in opstand te komen door te gaan voor een verlinker. De incidenten houden duidelijk verband met de criminaliteit en met de controle over de verkoop van hasj in de wijken. In Molenbeek is Ribaucourt, waar de incidenten van donderdagavond zich afspeelden, daar het voorbeeld van. Men komt uit Parijs drugs verkopen in Ribaucourt. Sommige Parijzenaars lopen verloren en vragen ons de weg naar Ribaucourt.” (…) Zou u voorstander zijn van samenscholingsverboden? “Brussel is niet in staat van oorlog. Het is zacht weer en de ramadan is bijna gedaan. Men moet de mensen de mogelijkheid geven om het einde van de vasten te vieren. Enkele tientallen jongeren mogen de stad het recht niet ontnemen op een normaal leven.” Is er politieversterking voorzien? “Sinds de spanningen is er versterking voorzien. De lokale politiezones kunnen te allen tijde rekenen op de versterking van 2 pelotons, 3 sproeiwagens, 1 helikopter, 12 extra interventiepatrouilles.*” (vrije vertaling) © La Dernière Heure 2009.

[126] SMEETS, S. et TANGE C., *« Le community policing en Belgique : péripéties de la constitution d’un modèle de travail policier »*, 2009, international police executive symposium, pagina’s 12-13.

dont le travail est accompli sont très clairement tributaires du poids énorme qu'ont les services d'intervention et les brigades judiciaires au sein des corps de police.[127] »

80. Zou de situatie, zoals ze beschreven is, dan niet geëvolueerd zijn over een periode van dertien jaar? Is het 'community policing'-model nooit tot uiting kunnen komen in de politiezone BRUSSEL-WEST? Geloven de politieverantwoordelijken echt in dit model? Is de visie van de politiezone erdoor geïnspireerd? Het gevoerde onderzoek biedt antwoordelementen op deze diverse vragen en deze elementen strekken ertoe aan te nemen dat de verantwoordelijken van de politiezone verreweg de voorrang geven aan een benadering van het type '*crime fighting'* en niet echt geloven in het 'community policing'-model.

81. De patrouilles van de dienst steun aan de recherche kaderen ook in deze louter reactieve benadering en daar waar zich misschien een oorlogslogica - een term die hier met het nodige voorbehoud wordt gebruikt - in de geesten genesteld heeft, beantwoorden de enen de provocaties van de anderen met vulgaire gebaren en/of wederkerige beledigingen.

82. De reactieve werkmethodes van de diensten hebben hun aanhangers en de competenties van degenen die deze methodes toepassen worden zeker erkend, net als hun capaciteit om snel en goed te reageren. Dit is een algemeen heersend gevoel en het professionalisme van de intervenanten wordt zowel intern als extern op prijs gesteld. Toch dient vastgesteld dat er geen begeleidingsdispositief wordt ingezet om de gemoederen te bedaren in de wijken waar ze verhit raken en waar in dat geval het risico op escalatie bestaat waarbij duidelijk een oorlog zou kunnen losbarsten, en ditmaal niet in de figuurlijke betekenis.

83. Doordat ze "*altijd achter de feiten aanhollen*" zouden de politiediensten uiteindelijk afgemat of uitgeput kunnen raken. Het is immers ijdele hoop om te denken dat ze zo de strijd tegen de misdaad zullen kunnen winnen. Tekenen (van uitputting) kunnen zich ook manifesteren zowel op het vlak van de gezondheid van de leden van de ploegen en/of de leidinggevende personeelsleden als wat betreft de *turnover* en het aantal gedetacheerden, de moeilijkheden gebonden aan de aanwerving, of nog de achterstand in de processen-verbaal. Zijn al deze tekenen niet gewoonweg symptomen van een situatie waaraan op zijn minst bijzondere aandacht zou moeten worden geschonken en over zou moeten worden nagedacht volgens de principes van 'community policing' en haar mogelijke positieve gevolgen op lange termijn? Heeft deze situatie, hoewel ze beslist resultaten oplevert[128], ook geen negatieve, zelfs funeste gevolgen binnen de wijken[129] en binnen de politiediensten[130]?

Werkpiste(s):

(9) Indien nodig werken op het aspect "*welzijn*" en aandacht hebben voor de personeelsleden met wie het minder goed gaat en die problematische familiale situaties kunnen doormaken[131].

---

[127] TANGE, C., *« Emergence d'un modèle de community policing à la Belge ? Analyse de pratique de terrain à BRUXELLES »*, Déviance et société, 2000, Vol. 24, N°3, pp. 255-274.

[128] In termen van terbeschikkingstellingen van het parket.

[129] Voor de bevolking.

[130] Voor het personeel.

[131] Werken in een reactieve logica van '*crime fighting*', in complexe wijken kan zijn rechtstreekse weerslag hebben op het privéleven van degenen die er dagelijks in werken. Men wordt er meer agressief, meer gespannen, meer gestrest door. De stress gebonden aan de wijk is reëel en er moet over worden gewaakt dat men op regelmatige tijdstippen verlof neemt om de opdrachten die meer aandacht, meer concentratie vereisen te kunnen blijven uitvoeren. Wanneer het werk correct gedaan wordt, zijn de politieambtenaren sneller uitgeput. De

5.1.5. Centralisatie met het oog op schaalvergroting: ja, maar…

84. Het nieuwe organogram werd opgesteld en goedgekeurd door het politiecollege op 30 januari 2013. Het huidig organiek kader gaat van 851 naar 1.010 personen, wat een forse stijging is[132]. Die stijging wordt voornamelijk gerechtvaardigd door de toenemende bevolking maar ook door de behoefte om de wijken te beveiligen en door de toename van de werklast van de politieambtenaren. Hoewel dit enige tijd op zich heeft laten wachten, kan worden vastgesteld dat het personeelsbestand van de politiezone aanzienlijk groter geworden is om de kloof te dichten met de andere Brusselse politiezones, meer bepaald wat het aantal politieambtenaren per inwoner betreft.

85. Daarnaast verdedigt de leiding van de zone de schaalvergroting, dit wil zeggen "*meer doen met minder*" en heeft ze er meer bepaald voor gekozen om veel van haar diensten te centraliseren. Het gecentraliseerde model maakt immers een grotere schaalvergroting mogelijk en het is op deze belangrijke basis dat voor dit model werd geopteerd in plaats van voor het gedecentraliseerde model[133].

86. Het organogram van 2013 versterkt deze keuze voor centralisatie want een groot deel van de verhoging van het kader[134] is toegewezen aan de vijf gecentraliseerde directies maar hoever kan de politiezone gaan in deze keuze? Een deel van het antwoord kan worden gevonden in een artikel dat verschenen is in het Politiejournaal[135]: "*Schaalvergroting, onder welke vorm ook, is prima en aanbevelenswaardig zolang de politiefunctie dicht of nog dichter bij de burger kan worden uitgeoefend. De lokale verankering is een onbetwist uitgangspunt in deze. Of nog anders gesteld: door een verhoogde efficiëntie mag de effectiviteit niet in het gedrang komen. Idealiter moeten beide toenemen.*"

Werkpiste(s):

(10) Reflecteren over de keuze voor centralisatie om er de mechanismen en de processen die ze ontbeert in aan te brengen[136].

De organisatie van de functionaliteit interventie in een gecentraliseerde dienst moet waarschijnlijk niet ter discussie worden gesteld[137], in tegenstelling tot de ongeïnteresseerdheid van het personeel van deze dienst voor het leven in de wijken[138] [139]. Momenteel is er geen samenhang[140] tussen het personeel van de interventie en dat van de wijken[141].

---

wijkinspecteur, die op alles zicht heeft, moet het onderscheid kunnen maken tussen "goed" en "slecht" en in de wijk vergt dit een forse investering.

[132] 18,5% meer.

[133] Dat een representativiteit van elke basispolitiefunctionaliteit of van meerdere basispolitiefunctionaliteiten op het niveau van elke (of meerdere) politieantenne(s) mogelijk maakt.

[134] Zowat 80%.

[135] "*Schaalvergroting als antwoord op 'meer doen met minder middelen'*" Toelichting bij het federale beleid – Het Politiejournaal. November 2012 – pagina 8.

[136] Volgens de informatie meegedeeld door de politiezone op 27 januari 2014: "*Keuze voor de centralisatie van de functionaliteit interventie: de dienst Interventie is gevestigd in het commissariaat centrum van Sint-Jans-Molenbeek. Het is het enige gebouw van de zone dat het personeel van de 8 brigades van de dienst (200 personen) kan herbergen. Elke dag zijn de personeelsleden van de dienst Interventie in groten getale aanwezig op het terrein; ze doorkruisen het volledige grondgebied. In dergelijke context is het niet evident om beetje bij beetje een band op te bouwen met de bevolking. Sinds 2012 nemen de patrouilles, die afkomstig zijn uit de afdelingen, ook deel aan deze functionaliteit.*" (vrije vertaling) – Schrijven van de korpschef van 27/01/2014.

[137] Gezien de schaalvergroting die ze mogelijk maakt.

[138] Deze ongeïnteresseerdheid heeft een impact op de wijze waarop de politie, in haar geheel, de wijk percipieert en op de wijze waarop de wijk de politie in haar geheel percipieert.

5.1.6. "Zonale" of "gemeentelijke" aanpak?

87. In het kader van de gestelde onderzoeksdaden is het gebrek aan zonale visie meermaals naar voren gekomen als een struikelblok voor de uitbouw van een coherent politiebeleid. De politiezone BRUSSEL-WEST werkt niet voldoende op maat van de zone maar wel op maat van de gemeenten die de zone vormen. De gemeentelijke verankering is dus zeer sterk in de politiezone, met als logisch gevolg dat de afdelingen een grote autonomie genieten.

88. Op het niveau van de afdelingen volgt de werking de logica van "*elk voor zich en elk bij zich*" en dat laat zich intern op verscheidene niveaus voelen, meer bepaald door het gebrek aan communicerende vaten tussen de gemeenten van de politiezone[142] [143], door het gebrek aan betrokkenheid van de verantwoordelijken bij een zonaal beleid[144] en door het belang dat voornamelijk gemeentelijk is. De zonale en geïntegreerde werking is nochtans belangrijk want de politiedienst kan verschillen van gemeente tot gemeente binnen eenzelfde politiezone als gevolg van de beslissingen en de keuzes die door de gemeenten worden genomen en gemaakt[145].

---

[139] "*Vanuit operationeel politieel oogpunt is een goede verstandhouding met alle bevolkingsgroepen in een buurt, wijk, stad of gemeente een eerste vereiste voor degelijk politiewerk. Tevens is een diepgaande kennis nodig van de doelgroep en de problemen die leven in het werkgebied*." – Uittreksel uit het document *"De pijlers van de gemeenschapsgerichte politiezorg in België"* – pagina 17.

[140] En in haar reactie op het tussentijds verslag verduidelijkt de politiezone in haar schrijven van 27 januari 2014 de volgende informatie-elementen: "*De personeelsleden van de dienst Interventie dragen (sinds 2008) ook bij tot andere opdrachten in de politiezone en voeren niet enkel reactieve opdrachten uit. Ze worden ook ingezet voor preventieve en proactieve opdrachten in de wijken en voor opdrachten in het kader van het zonaal veiligheidsplan of andere punctuele problemen.*" (vrije vertaling) – Schrijven van de korpschef van 27/01/2014.

[141] Afgezonderd door de invoering in 2011 van een mechanisme van terbeschikkingstelling van personeelsleden van de wijken aan de dienst interventie. Dit werkt in één richting, waarom er dan niet aan denken om een wijkagent te laten vergezellen door een lid van de interventiedienst? Hij zou gevormd kunnen worden in het wijkwerk en hij zou de trucjes en fijne kneepjes van de wijkinspecteur kunnen leren volgens het principe van "*training on the job*".

[142] Niettegenstaande er een algemeen politiereglement werd opgesteld voor de vijf gemeenten van de zone. Het is de eerste Brusselse zone die dat gedaan heeft, volgens de informatie die daaromtrent intern werd meegedeeld.

[143] In termen van doeltreffendheid zou een systeem kunnen worden gevonden, in partnerschap met de gemeenten, om alle vragen om inschrijving van een persoon te laten verschijnen, ook als die vragen zonder resultaat zijn gebleven.

[144] Er is bijvoorbeeld niet "één" verantwoordelijke voor de functionaliteit "onthaal" in de politiezone.

[145] Rijkere gemeente; of die beslist om meer te investeren; of die oude praktijken in stand wenst te houden; of die harder roept dan de andere; enz.

Werkpiste(s):

(11) De mogelijkheid overwegen om de politieambtenaren van de zone te laten werken in wijken die geen rekening meer houden met de grenzen van de gemeentelijke grondgebieden[146] [147].

5.1.7. Een helder en transparant discours "binnen de politie" maar een op te poetsen blazoen "naar buiten toe"

89. De korpschef is een erg gewaardeerd persoon die blijk geeft van grote openheid en binnen de politiezone geldt het principe van transparantie[148], dat gevoel wordt intern gedeeld. De politieverantwoordelijken zijn scherpzinnig en zich bewust van het moeilijkere karakter van bepaalde wijken en van de beperkingen van het organisatiemodel van de politiezone, maar ze zijn niettemin fier op hun personeel dat het maximum doet met weinig middelen. De situatie is moeilijk maar, volgens de verantwoordelijken, worden er resultaten geboekt[149]. Volgens hen liggen de moeilijkheden in het feit dat de bevolking kwetsbaar is, dat er veel verwachtingen zijn en dat het politiekorps werkt met vijf afzonderlijke entiteiten, dus niet op geïntegreerde wijze.

90. Naast deze interne vaststellingen werden andere vaststellingen door externen verspreid. Zij zijn minder positief, meer bepaald wat de verhoudingen tussen burgers en politieambtenaren betreft. Daaruit blijkt duidelijk dat de politiezone naarstig moet beginnen te werken om haar blazoen te trachten op te poetsen bij de bevolking, of bij een deel ervan, waarmee ze een openlijk conflict heeft. Ze kan, en ze heeft daartoe de middelen, werken aan haar imago door te zorgen voor een meer zichtbare politie, die dichter bij de burger staat en meer geïntegreerd is[150] maar dat zou wel verder moeten reiken dan alleen maar bedoelingen.

Werkpiste(s):

(12) De principes "*zijn verantwoordelijkheid nemen*" of "*verantwoording afleggen*" verbeteren door aan de bevolking verslag uit te brengen over het werk dat de politie verricht[151].

(13) Werken aan het imago van de politie bij de bevolking maar ook bij de straathoekwerkers is een noodzaak[152]. Hiervoor moet men "*de clichés doorbreken*" en inzetten op informatie-uitwisseling[153].

---

[146] Deze evolutie zou een daadwerkelijke mentaliteitswijziging vereisen alsook een herdefiniëring van de wijken, waardoor men tot een "reële" logica van zonaal beleid zou kunnen komen en niet langer een gemeentelijk.

[147] De politiezone BRUSSEL-NOORD functioneert op deze manier.

[148] Dat is wat werd aangevoeld en ervaren naar aanleiding van de gesprekken die intern werden gevoerd.

[149] Het gaat om cijfermatige resultaten.

[150] Meer bepaald in het kader van deelnames aan buurtcomités, door de nadruk te leggen op meer zichtbare politie, meer politie te voet en door bijvoorbeeld de politie te paard in te schakelen.

[151] Uit de ervaring opgedaan tijdens de gestelde onderzoeksdaden blijkt dat de bevolking van de wijken een "reële" behoefte heeft om het werk van de politie in zijn verschillende aspecten te kennen, om de verschillen te kennen tussen de lokale en de federale politie, tussen de basisfunctionaliteiten, om de rol van elkeen in bepaalde opdrachten af te bakenen, enz. teneinde het soms erg negatieve imago dat leeft bij de bewoners van eenzelfde wijk weg te nemen. Dit soort initiatieven kan overwogen worden, o.m. door ontmoetingen te organiseren tussen politieambtenaren en jongeren – ook zij met een chaotische schooltijd –, via presentaties of discussies/debatten, het belangrijkste is om "creatief" te zijn in deze ontmoetingen en om te beantwoorden aan de behoefte "om te weten" van de bevolking. De doelstelling is erin te slagen het werk van de politie van zijn geheimzinnigheid te ontdoen, de politieambtenaar gemakkelijker aanspreekbaar te maken en vooral een beeld van de politie te herstellen dat meer reëel is dan het beeld dat in de media wordt opgehangen en/of dat het resultaat is van de, soms negatieve, ervaringen die sommige personen hebben beleefd. Deze ontmoetingen zouden kunnen plaatsvinden binnen de bestaande structuren van het type vzw, wijkverenigingen, scholen of andere, zodat de verschillende gemeenschappen en lagen van de bevolking bereikt worden.

5.1.8. Nabijheidspolitie: een "leidmotief", een "visie", een "koers" of de "wijkwerking"?

91. Op verscheidene plaatsen in de opdrachtbrief van de korpschef wordt de term "*nabijheidspolitie*" gebruikt, zonder dat er een duidelijke definitie of visie wordt gegeven van waar die term voor staat. Dit begrip, dat een concept kan zijn, rust momenteel enkel op de schouders van de personeelsleden van de wijkcommissariaten. "*Wijkwerking/nabijheidspolitie – Wij willen het wijkwerk opwaarderen en meer werken in het kader van 'community policing'. Wij zullen tijdens dit nieuwe mandaat wijkvergaderingen organiseren (in elke sector) onder het voorzitterschap van de burgemeester en in samenwerking met de betrokken afdeling*.[154]"

92. De vraag kan dus worden gesteld wat de zone bedoelt wanneer ze verwijst naar de term "*nabijheidspolitie*". Wordt dit woord niet gebruikt om balsem te smeren waar de nabijheidspolitie net ontbreekt? In de huidige stand van zaken wordt in de zone niet de vraag gesteld wat dit begrip echt betekent noch wordt er een plaats en een zin aan gegeven die erbij passen.

93. Nabijheidspolitie is een ruim begrip dat zeer vaak terugkomt in politietoespraken en in allerhande presentaties zodra het werk van de lokale politie wordt aangeroerd. Dit veelzijdige begrip wordt op alle mogelijke manieren gebruikt. Het is bijgevolg makkelijk in de mond te nemen bij een nieuw project of een nieuw programma om zo allen die pleiten voor een toenadering tussen de politie en de burgers tevreden te stellen. Niettemin wil deze term op zichzelf tegelijk alles en niets zeggen. In bepaalde politiezones wordt hij geassocieerd met een directie "*de directie van de nabijheidspolitie*", in andere met patrouilles "nabijheidspatrouilles" terwijl elders, zoals in de zone BRUSSEL-WEST, hij enkel gebruikt wordt om de dienst of de functionaliteit "*wijkwerking*" aan te duiden.

94. De nabijheidspolitie berust dus enkel op de wijkcommissariaten waarin slechts een beperkt aantal politieambtenaren ondergebracht zijn. Hoewel ze polyvalent zijn, hebben ze, door hun werklast, niet de tijd om te praten met de burgers die hen aanspreken. Inzake "*nabijheidspolitie*" is dus een investering en de betrokkenheid van alle leden van het politiekorps vereist.

Werkpiste(s):

(14) Binnen de politiezone de term "nabijheidspolitie"[155] definiëren en een zonale visie[156] ter zake ontwikkelen, meer bepaald door:

- bijvoorbeeld mechanismen en/of structuren te ontwikkelen die het mogelijk zullen maken om de visie van de zone te concretiseren. Een directie van de nabijheidspolitie zou zin hebben indien men van oordeel is dat ze een transversale impact[157] kan hebben;

- na te denken (door te innoveren) over de opportuniteit om, binnen de wijken, specifieke projecten op te zetten die zich kunnen inschrijven in een concept van "nabijheidspolitie" waaronder bijvoorbeeld de aanwezigheid van miniantennes, patrouilles te voet, politie te paard, enz.

---

[152] Deze straathoekwerkers kunnen soms een negatief beeld ophangen van de politie bij de bevolkingsgroepen waarmee ze in contact staan.

[153] Van informatie die mag worden meegedeeld.

[154] Opdrachtbrief 2012-2017.

[155] Meer bepaald rekening houdend met haar dimensies "tijd", "ruimte" en "relatie".

[156] Dit wil zeggen de personeelsleden van alle basispolitiefunctionaliteiten en/of diensten erbij betrekken.

[157] Om te slagen, moet deze directie ondersteund en omkaderd worden door een duidelijke definitie en visie van waar ze voor staat, welke haar doelstellingen en de verhoopte resultaten zijn.

5.1.9. Conclusie(s)

95. In de HAVENWIJK en de MARIE-JOSÉWIJK dient, aan de hand van de gestelde onderzoeksdaden, vastgesteld dat de visie inzake 'community policing' net als inzake "*nabijheidspolitie*" veeleer ontbreekt. De gekozen benadering beoogt hoofdzakelijk het behalen van resultaten op korte termijn. Een benadering gebaseerd op de principes van 'community policing' levert resultaten op die minder snel zichtbaar zijn en die lange tijd op zich kunnen laten wachten. De politieorganisatie moet zich dus niet ongemakkelijk voelen wanneer er geen onmiddellijke feedback is naar aanleiding van een politiebeleid dat gericht is naar de gemeenschap want de zaken nemen soms tijd in beslag, vinden traag ingang. Om te vermijden dat men telkens alles op losse schroeven moet zetten[158], is het in dat opzicht van belang om een goede visie te bepalen inzake 'community policing' in ruime zin en inzake "*nabijheidspolitie*" in enge zin en om zich daaraan te houden.

96. Het gebrek aan politiepersoneel op zich zaait geen twijfel omtrent de noodzaak om een politie dicht bij de burger in te voeren noch omtrent de noodzaak om een daadwerkelijk partnerschap met de burgerlijke instanties tot stand te brengen. In dit verband moeten de goede behaalde resultaten niet dienen als argumenten om te rechtvaardigen waarom slechts bepaalde diensten en/of basispolitiefunctionaliteiten worden versterkt.

97. De '*crime fighting'*-aanpak, waarvoor de politiezone gekozen heeft, moet gekoppeld worden aan andere benaderingen[159], anders dreigt de politiezone terecht te komen in een negatieve spiraal en haar broze evenwicht te verliezen. Ja, de gekozen aanpak levert resultaten[160] op, maar lost de (on)veiligheidsproblemen die worden ervaren in de wijken niet op en maakt de kloof tussen politieambtenaren en burgers alleen nog maar dieper. Deze aanpak in vraag stellen zou het mogelijk maken om niet in de val te trappen van de loutere wetstoepassing. "*(…) waar het bevorderen van veiligheid en leefbaarheid het doel moet zijn en wetshandhaving daarvoor één van de beschikbare middelen is, wordt die handhaving een doel op zichzelf, zonder duidelijke relatie met de zorg voor veiligheid en leefbaarheid. Agenten worden aangespoord om arrestaties en boetes te 'produceren' en ze worden verondersteld uitsluitend op die manier 'hun werk te doen'. Dit kenmerk zorgt voor een grotere afstand tussen politie en bevolking*[161]."

98. De principes gebonden aan het '*community policing*'-model moeten niet enkel worden toegepast maar verdienen ook en vooral, en daar schuilt allicht de kritieke succesfactor, de belangstelling van "*alle*" politieverantwoordelijken van de zone. Het is dus nodig dat ze erin geloven, wat thans niet het geval is. Wanneer ze worden toegepast, moet aan deze principes ook tijd worden gegund om hun vruchten af te werpen.

5.2. ONTHAAL IS GOED MAAR ZICHTBAARHEID KAN BETER

99. Binnen de politiezone BRUSSEL-WEST is de politie vooral zichtbaar door het onthaal. De ingewonnen percepties en de gedane vaststellingen met betrekking tot deze functionaliteit zijn over het geheel genomen positief, zowel voor het fysieke onthaal aan de balie als voor het onthaal op straat[162]. De balans is ook positief voor alle verschuivingen doorgevoerd in de onthalen van de

---

[158] Meer bepaald de benadering gebaseerd op de principes van 'community policing'.

[159] 'Community policing'-gericht en meer toegespitst op preventie.

[160] Uitgedrukt in cijfers en volgens de interne actoren.

[161] *"Bronnen van Community (Oriented) Policing en de toepassing ervan in België"* – pagina 6.

[162] Dat betreft voornamelijk de politieambtenaren die we hebben gekruist in de nabije omgeving van het metrostation RIBAUCOURT en de politieambtenaar die we hebben gekruist in de Mexicostraat in de vooravond

twee wijkcommissariaten en in het centraal onthaal[163]. Toch volstaat dit niet. Bevolking, terreinactoren en politieambtenaren wensen een meer zichtbare politie. Onlangs heeft de bestuurlijke overheid ook haar standpunt hieromtrent te kennen gegeven: "*politieambtenaren op straat zijn broodnodig.*[164]"

100. Het wijkcommissariaat METTEWIE geniet een uitstekende zichtbaarheid en de nadruk wordt trouwens op deze specificiteit gelegd om aan de bevolking een ruimere dienstverlening aan te bieden die hoofdzakelijk draait rond het opnemen van klachten aan de balie. Dit commissariaat wordt echter ervaren als zijnde te ver verwijderd van de sector MARIE-JOSÉ maar na de verhuizing van de jeugddienst zal deze vaststelling achterhaald zijn. Het wijkcommissariaat zal gevestigd worden in de gebouwen gelegen aan de De Rooverelaan 3, in het hart van de sector MARIE-JOSÉ.

101. In tegenstelling tot het commissariaat METTEWIE, dat de sector met dezelfde naam en de sector MARIE-JOSÉ omvat, mist het commissariaat MARITIEM zichtbaarheid. Het is niet op een strategische plaats in de wijk gelegen en het gebouw is niet identificeerbaar als politiecommissariaat. Sommigen[165] weten zelfs niet van zijn bestaan af. De dienstvoertuigen staan niet op de steenweg geparkeerd maar binnen in een overdekte parking. Wanneer de toegangspoort van de parking gesloten is, wat soms overdag het geval is, laat niets vermoeden dat er in het gebouw een politiecommissariaat ondergebracht is.

102. De zichtbaarheid van politieambtenaren in de HAVENWIJK en de MARIE-JOSÉWIJK wordt niet voldoende bevonden. De zichtbaarheid en de aanwezigheid van politieambtenaren op straat ontbreken. Deze vaststelling sluit aan bij de trends van de Veiligheidsmonitor[166] waarin sprake is van een ruimer gebrek aan politionele zichtbaarheid in de gemeente SINT-JANS-MOLENBEEK. Voor de politieambtenaren van de sector MARIE-JOSÉ is het aspect zichtbaarheid belangrijk en is de boodschap die ze bij voorrang de wereld insturen, het feit dat die zichtbaarheid specifiek voor deze sector is. Vanuit extern oogpunt is het nochtans het gebrek aan zichtbaarheid dat domineert in termen van perceptie.

103. In de F. Musstraat in de sector MARITIEM is er geen politie zichtbaar. Deze vaststelling draagt enkel bij tot de instandhouding van het gevoel van wederzijdse afwijzing tussen bewoners en politieambtenaren. De politieambtenaren bezetten het terrein niet, ze worden beschouwd als indringers op een deel van het territorium ten nadele van een deel van de bevolking dat daaronder lijdt, nl. datzelfde deel dat meer zichtbare en aanwezige politie zou willen. Deze aspecten[167] zouden op zijn minst in overweging moeten worden genomen voor de HAVENWIJK, waar er nog veel te doen is. Terwijl voor de MARIE-JOSÉWIJK de perceptie gebonden aan het gebrek aan aanwezigheid en zichtbaarheid op straat waarschijnlijk grotendeels te wijten is aan de afstand tussen het commissariaat en de wijk. De situatie zou in grote mate opgelost moeten zijn na de verhuizing van de politieambtenaren naar die sector voor zover de aandacht wordt gevestigd op deze aspecten.

104. Een groot verschil tussen deze twee commissariaten ligt in het feit dat de politieambtenaren van de HAVENWIJK zich goed bewust zijn van dit gebrek aan zichtbaarheid,

---

van 11 januari 2013 die een koffertje en een hoofddeksel droeg alsook het nieuwe onthaal van het centraal commissariaat dat werd ingehuldigd op 9 juli 2012. Tijdens die inhuldiging werden kindertekeningen tentoongesteld.

[163] Elke verschuiving, doorgevoerd in de zone, heeft een goede indruk nagelaten op de onderzoekers.

[164] *« Le mot de l'autorité administrative »* – La Dernière Heure Les sports – Donderdag 12 september 2013.

[165] Externen.

[166] Die tot uiting komen in de analyse verricht tijdens de voorstudie. *Cf.* algemene inleiding.

[167] De zichtbaarheid en de aanwezigheid van de politie op straat.

terwijl de politieambtenaren van het commissariaat MARIE-JOSÉ dat helemaal niet zijn. Dit commissariaat functioneert zonder echt partnerschap en heeft waarschijnlijk geen of weinig feedback over de perceptie die erover bestaat.

Werkpiste(s):

(15) De zichtbaarheid verbeteren en tegelijkertijd de politie doeltreffender maken, door bijvoorbeeld:

- in de HAVENWIJK de voertuigen met striping te parkeren[168] buiten de overdekte parking om zo het politiecommissariaat zichtbaar te maken;

- de openingsuren van het wijkcommissariaat MARITIEM af te stemmen op het levensritme van de wijk en indien nodig één keer per week een avondopening te voorzien;

- te innoveren. Waarom geen systeem invoeren waarbij een patrouille 's nachts naar het commissariaat MARITIEM kan gaan om er zijn processen-verbaal op te maken of er zelfs een pauze te nemen zodat de zichtbaarheid in de wijk verhoogt?

- aan de politieambtenaren te vragen om de uitnodigingsbrieven in de brievenbussen[169] te steken in plaats van ze per post op te sturen[170].

5.3. WIJKWERK EN/OF POLYVALENTIE

105. Polyvalentie is een keuze die geleidelijk aan gemaakt is in de politiezone, omdat de verantwoordelijken niet meer wilden werken met wijkagenten wier enige taak erin bestond om domicilieonderzoeken uit te voeren: "*de agent met de attachécase is verleden tijd*". Dit principe werd dus geleidelijk aan ingevoerd want in de commissariaten waren personeelsleden tewerkgesteld die alleen maar op de oude manier werkten. Uiteindelijk is de trend gekeerd en tenslotte heeft het personeel in de wijken de opdracht om de interventiedienst te versterken, en dit ten nadele van de wijkwerking. Voor sommigen vereist het principe van polyvalentie voldoende personeelsleden in de wijkcommissariaten[171] gelet op hun werklast. Het personeel van de wijkcommissariaten moet dus de taken op zich nemen die de andere diensten of andere functionaliteiten niet (meer) kunnen vervullen[172].

106. Niettegenstaande sommige politieambtenaren dit principe van polyvalentie als een positief aspect kunnen ervaren, hoewel[173], genereert het effecten die, als er geen rekening mee wordt gehouden, op lange termijn meer negatieve dan positieve gevolgen kunnen hebben. Binnen dezelfde afdeling verschilt de manier waarop men tegen wijkwerking aankijkt van het ene

---

[168] Wanneer het commissariaat open is.

[169] Idealiter te voet of per fiets.

[170] Dit systeem kost geld en is contraproductief want op basis van de afgifte van de uitnodigingsbrief kan er geen basisverificatie worden verricht – de persoon verblijft al dan niet op het adres, buurtonderzoek, enz.

[171] Wat niet het geval is.

[172] Waaronder alle verdere onderzoeksdaden die gesteld moeten worden in het kader van aanvankelijke processen-verbaal opgemaakt door de dienst interventies; de dossiers inzake schijnhuwelijken die eerder werden beheerd door de dienst lokale recherche en, meer recent nog, de taken van technopreventie en de controle op de conformiteit van de alarmsystemen die vroeger werden verricht door de preventiedienst die sindsdien ontbonden is.

[173] Niet alle personeelsleden van de wijken zijn voorstander van dit principe van polyvalentie, het heeft zijn tegenstanders waartoe onder andere de personen behoren die om medische redenen vrijgesteld zijn van operaties inzake openbare orde.

commissariaat tot het andere, waarbij de enen voorstander zijn van polyvalentie en de anderen niet.

5.3.1. Wijkcommissariaten versus gecentraliseerde diensten: polyvalentie versus specialisatie

107. In de loop der jaren werden er dus meer en meer gevarieerde taken en opdrachten toevertrouwd aan het personeel van de wijkcommissariaten. Binnen de politiezone is dit personeel trouwens de voornaamste groep die zich moet voegen naar dit principe dat in minder mate geldt voor de andere gecentraliseerde, zogenaamde gespecialiseerde diensten. De keuze van de zone om te werken met polyvalente personeelsleden is onder meer ingegeven door het feit dat men altijd vrijwilligers moest proberen te vinden om in de wijk te werken[174]. Volgens sommigen zou het ingevoerde systeem meer kandidaten aantrekken, maar er zijn geen elementen om deze hypothese te bevestigen of te ontkrachten[175].

108. Sommigen, binnen de commissariaten, zullen zeggen dat de polyvalentie gepaard zou moeten gaan met een specialisatie, wat uiteindelijk het beeld oproept van een omgekeerde trechter. Dit is misschien ook een teken dat, als dit principe correct wordt toegepast, het de wijkwerker afhoudt van zijn rol en zijn toch al talrijke basistaken[176] [177]. « *(…) Dans ce cadre, la polyvalence, qui est censée donner une substance au pouvoir discrétionnaire de l'inspecteur de quartier, n'est pas tant vue comme une compétence positive (adaptation à une situation spécifique) mais comme un défaut (manque de spécialisation ou de professionnalisme). Elle est également interprétée comme synonyme de « bon à tout faire » justifiant, dès lors, de confier à l'inspecteur de quartier les tâches que d'autres ne veulent pas prester ou de faire de ce dernier un réserviste pour d'autres services (Smeets & Strebelle, 2000 ; Tange, 2000). (…)*[178] »

109. De gecentraliseerde diensten hoeven zich minder te houden aan het principe van polyvalentie en kunnen zich dus ten volle wijden aan hun opdrachten en aan hun kerntaken, wat van hen, volgens de interne en externe gesprekspartners die we hebben ontmoet, echte professionnals in hun materie maakt. Misschien moet dus de vraag worden gesteld of de polyvalentie niet voor iedereen moet gelden in plaats van alleen maar voor de leden van de wijkcommissariaten?

5.3.2. Afdeling SINT-JANS-MOLENBEEK versus de andere afdelingen

110. De afdeling SINT-JANS-MOLENBEEK lijkt het principe van polyvalentie het beste na te leven gegeven het feit dat het personeel van de andere afdelingen[179] weerstand biedt. Deze personeelsleden komen niet naar de briefings die worden georganiseerd om de dienst interventies

---

[174] Wat niet het geval is voor de centrale, gespecialiseerde diensten.

[175] Zie punt 2.3.4.

[176] Omzendbrief PLP 10 van 9 oktober 2001 inzake de organisatie- en werkingsnormen van de lokale politie met het oog op het waarborgen van een minimale gelijkwaardige dienstverlening aan de bevolking. *BS* 16/10/2001.

[177] "*Tot slot dient te worden opgemerkt dat het wijkwerk dat essentieel is voor de handhaving van de veiligheid in de politiezones moet worden aangemoedigd. Het wordt inderdaad nog vaak aanzien als weinig gewaardeerd door de agenten en wordt soms door de overheid opgeofferd ten behoeve van essentiële of meer dringende taken. De inhoud van deze opdrachten moet beter worden gedefinieerd en onderworpen aan de specifieke normen voor meer harmonisering in de zones.*" – Uittreksel uit het nationaal veiligheidsplan 2012-2015 – pagina 18.

[178] PASHLEY, V., *« L'organisation du travail de quartier, la fonctionnalité de quartier et les inspecteurs de quartier 10 ans après la réforme des polices : amélioration de l'organisation interne et évolution dans le futur »*, ontwerp van eindverslag 2011, Université Libre de BRUXELLES, Vrije Universiteit BRUSSEL.

[179] Dit wil zeggen van de andere gemeenten van de politiezone.

te versterken en de ruime autonomie die aan de afdelingsdirecteurs wordt gelaten, speelt een dermate belangrijke rol dat het moeilijk is om hen te verplichten aanwezig te zijn. Niet alle afdelingen in de politiezone passen dus het principe op dezelfde manier toe. Ze zitten dus niet allemaal in hetzelfde schuitje.

5.3.3. Commissariaat METTEWIE versus commissariaat MARITIEM

111. Tussen de twee politiecommissariaten moet een belangrijk onderscheid worden gemaakt. In het ene, MARITIEM, diende het personeel zich gedurende een periode uitsluitend bezig te houden met de inschrijvingen om de opgestapelde achterstand weg te werken en werd het klachtenonthaal gedurende enige tijd gesloten wegens gebrek aan personeel. In het andere, MARIE-JOSÉ, is de werking verschillend: wijkagenten werken er op de manier van vroeger en behandelen alleen dossiers van het type inschrijvingen zonder dat dit een negatieve invloed heeft op de meer algemene werking. Diezelfde wijkinspecteurs kennen hun bevolking en zijn een onuitputtelijke bron van informatie.

112. Het principe van polyvalentie, dat goed wordt opgevolgd in het politiecommissariaat MARITIEM, heeft dus ongunstige gevolgen gehad in de vorm van achterstand in het wijkwerk en van een tijdelijke sluiting wat het indienen van klachten betreft op het niveau van het onthaal, wat niet het geval is voor het commissariaat MARIE-JOSÉ dat het principe niet op dezelfde manier toepast. Rekening houdend met de huidige organisatie, kent het principe van polyvalentie zijn grenzen die, als ze worden overschreden, hinderlijk kunnen zijn voor de wijkwerking en het onthaal. Samenvattend, in het wijkcommissariaat MARITIEM wordt de nadruk gelegd op polyvalentie, wat gevolgen heeft voor zijn werking. In het wijkcommissariaat METTEWIE, dat zich niet volledig schikt naar dit principe, is dat niet het geval.

5.3.4. Goede kandidaten vinden en bepaalde functies binnen de wijken opwaarderen

113. In de twee sectoren MARITIEM en MARIE-JOSÉ zijn er goede wijkinspecteurs[180] en politieambtenaren die hun werk kennen maar het heeft tijd gevergd om zover te raken. Personeel dat blijft, is een onontbeerlijke factor om te slagen voor een buurt zoals de HAVENWIJK. Hoewel er politieambtenaren worden verbonden aan de wijken, is er nog een te groot verloop en tonen niet alle gedetacheerden dezelfde inzet. Ze moeten opgeleid en begeleid worden en dat vraagt tijd. Maturiteit, integriteit, waakzaamheid en openheid naar de buitenwereld toe zijn allemaal noodzakelijke kwaliteiten die men pas verwerft in de loop der jaren. De *return on investment* is gering want de gedetacheerde jongeren verlaten de zone vaak na enkele maanden. En de wijkwerking betaalt het gelag.

114. In de sector MARITIEM oefenen agenten van politie, bij gebrek aan personeel, de functie van wijkinspecteur uit, met enig succes want hun werk wordt op prijs gesteld en erkend. Ze vervullen evenwel taken die niet tot hun bevoegdheden behoren. Deze situatie is niet overeenkomstig de voorschriften maar maakt het mogelijk om de winkel te laten draaien. De begeleidende en superviserende rol van het sectorhoofd is cruciaal om de agent zelf en de zone niet in moeilijkheden te brengen. Sommigen pleiten ervoor dat de agenten van politie ruimere taken kunnen uitoefenen ten bate van de wijk en dat de wet dientengevolge wordt aangepast.

115. De relatie tussen de wijkcommissariaten en de andere diensten moet verbeterd worden. De informatie-uitwisseling is niet optimaal. Op het niveau van de wijken is men weinig of zelfs helemaal niet op de hoogte van wat er in de andere diensten gebeurt. De dienst interventies weet

[180] Volgens de ontmoete gesprekspartners.

vaak niet wie het sectorhoofd is. Dit sectorhoofd, wier functie ingevoerd werd om te zorgen voor blijvend personeel in de wijk, wordt soms geconfronteerd met een probleem van legitimiteit (meer bepaald door zijn graad van inspecteur) of van erkenning ten aanzien van andere diensten. De personeelsleden van de wijken worden buiten de ordediensten gehouden en ervaren dit als denigrerend.

Werkpiste(s):

(16) De leden van de verschillende diensten en/of functionaliteiten "mengen" tijdens ordediensten[181].

116. Gezien de afwezigheid van een specifieke dienst, wendt de bevolking zich doorgaans tot de wijkagent om problemen in de wijk te melden, ook al behoren die niet noodzakelijk tot diens bevoegdheid. De sectorverantwoordelijke en zijn medewerkers willen allicht niet aan de kaak worden gesteld tijdens de wijkvergaderingen; een verbeterpunt zou er dus in bestaan de sectorverantwoordelijken te betrekken bij het dagelijkse leven in de wijken. Gelet op hetgeen zich daar voordoet, dient de HAVENWIJK zich vaker te "rechtvaardigen" dan de MARIE-JOSÉWIJK, dat wordt men gewaar in de contacten met de partners die in de HAVENWIJK talrijker en meer geformaliseerd zijn.

Werkpiste(s):

(17) De functie laten primeren op de graad, meer bepaald wat de sectorverantwoordelijke[182] betreft, hem in de organisatie de plaats toekennen die hij verdient en hem laten deelnemen aan de stafvergaderingen[183].

5.3.5. Conclusie(s)

117. Het principe van polyvalentie wordt uiteindelijk alleen maar toegepast op het personeel in de wijken dat, bovenop zijn basisopdrachten, moet: deelnemen aan operaties van ordehandhaving, versterking moet leveren aan de interventie, de verdere onderzoeksdaden moet stellen in het kader van aanvankelijke processen-verbaal opgesteld door de interventie en alle opdrachten van gerechtelijke en bestuurlijke aard naar aanleiding van feiten die het vaststelt moet verzekeren[184]. Terwijl die wijkinspecteur al niet de tijd heeft om te antwoorden aan de personen die hem op straat aanspreken of om te praten met de wijkbewoners.

118. De hiervoor geschetste gevolgen hebben rechtstreeks te maken met de problematiek van de minimale dienstverlening aan de bevolking: de onderzoeken "*inschrijvingen*" worden niet altijd binnen de voorziene tijd afgerond, wat een impact heeft op de situatie van personen die wachten; de klagers moeten naar een ander politiecommissariaat gaan om een klacht in te dienen, wat een negatieve impact heeft op de geleverde dienst en tot slot, hebben de burgers geen recht op een politieambtenaar die aandachtig luistert en tot wie ze zich kunnen wenden om persoonlijke problemen of problemen die de wijk aanbelangen te kennen te geven.

---

[181] Niet een sectie vormen met uitsluitend personeelsleden uit de wijkcommissariaten.

[182] In termen van bekwame betrokkenheid is het systeem van sectorverantwoordelijken een goed systeem, zelfs een "goede praktijk" en zou het nog beter kunnen worden afgestemd op de realiteit van de wijken, waarbij wordt verwezen naar de HAVENWIJK waar er grote verschillen bestaan tussen het hoger en het lager gelegen gedeelte. Waarom niet overwegen om twee sectorverantwoordelijken te hebben: een voor het hoger gelegen deel en een voor het lager gelegen deel?

[183] Meer bepaald via *visio conference*.

[184] Oppakken van een drugsdealer of een persoon die hier illegaal verblijft.

119. Nog steeds in het kader van dit principe van polyvalentie dient een andere vaststelling te worden gedaan, in die zin dat de vijf afdelingen van de politiezone dit niet allemaal op dezelfde manier toepassen. De vraag kan dus worden gesteld waarom de gemeente SINT-JANS-MOLENBEEK het spel min of meer correct speelt, terwijl de andere gemeenten van de zone dat veel minder doen[185]. Het principe zou moeten worden aangepast of moeten worden herbekeken.

120. In de sector MARITIEM wordt de wijkwerker in de loop der tijd een dossierbeheerder, een politieambtenaar die de openbare orde doet naleven en een intervenant veeleer dan een wijkwerker. « *(…) les missions de maintien de l'ordre au niveau local sont en constante augmentation et forment une armature importante dans l'organisation des tâches. Les responsables policiers doivent souvent puiser dans les effectifs de divers services au détriment de tâches considérées comme « sacrifiables » : principalement celles de l'agent de quartier.*[186] »

Werkpiste(s):

(18) De polyvalentie, die teveel bij de politieambtenaren van de wijken berust, evalueren, herzien en/of nuanceren. In dat opzicht zou er een evenwicht moeten worden gevonden.

In dat verband zou de zone er bijvoorbeeld aan kunnen denken om:

- gemengde patrouilles samen te stellen waarin personeelsleden van de wijken en van de interventie opgenomen zijn;

- de meer complexe situaties te laten overnemen door een "*goed geoliede*" dienst om het wijkpersoneel te ontlasten, meer bepaald wanneer het tussenkomt voor een zaak waarvoor bijvoorbeeld een procedure SALDUZ 4 nodig is[187];

- specifieke (eventueel een cel[188]) en/of gespecialiseerde capaciteit voor te behouden voor schijnhuwelijken want die materie vergt specialisatie, een specifieke kennis, het opvolgen van de ontwikkelingen en het naleven van de termijnen.

5.4. MEER 'COMMUNITY' OP HET VLAK VAN INTERVENTIE

5.4.1. Een "reactieve en professionele" dienst maar een gebrek aan concrete kennis van de wijken

121. De interventie, een reactieve en professionele dienst, beantwoordt het beste aan de logica van de 'crime fighting'-aanpak. Zoals reeds aangehaald, kan deze logica op zichzelf niet volstaan, omdat niet alle verwachtingen van de bevolking worden ingelost. Er moet een evenwicht worden gevonden, zowel op het vlak van de verankering van de dienst met betrekking tot de realiteit van de wijk als op het vlak van de informatie-uitwisseling tussen de interventie en de wijkcommissariaten. Immers, zowel de leden van de organisatie "*intern*" als de terreinactoren,

---

[185] Of anders want het onderzoek had geen betrekking op de andere gemeenten van de zone.

[186] *« Le community policing en Belgique : Péripéties de la constitution d'un modèle de travail policier »* door Sybille SMEETS en Carrol TANGE, 2009 – Centre de recherches criminologiques Université libre de Bruxelles – pagina 12.

[187] Er zijn grenzen aan polyvalentie en deze mogelijkheid moet gezien worden vanuit de principes van opportuniteit en doeltreffendheid in termen van inzet van personeel. Het wijkpersoneel staat wel in voor alle verdere onderzoeksdaden van de dienst interventies.

[188] De meeste andere Brusselse politiezones hebben een cel "schijnhuwelijken" opgericht.

(potentiële) partners "*extern*" hebben verwachtingen. Het interventiepersoneel lijdt onder een gebrek aan concrete kennis van de wijken en van het politiewerk in de wijken[189].

122. De doeltreffendheid en de snelheid van interventie werden meermaals onderstreept door de externe actoren maar zij benadrukken ook dat ze belang hechten aan het feit dat de politie interesse voor hen toont, zich voorstelt, vragen stelt, geregeld de temperatuur peilt.

5.4.2. Interventie en beperkingen om op te treden

123. Van politieambtenaren wordt verwacht dat ze optreden wanneer ze gedragingen vaststellen die indruisen tegen het leven in gemeenschap[190]. Een politieambtenaar die niet optreedt tegen dergelijke gedragingen zorgt voor een gevoel van onbegrip bij degene die er getuige van is en wekt bij de dader van dergelijke feiten de indruk dat deze gedragingen toegestaan zijn. Men kan zich dan afvragen of het voor de politieambtenaren al dan niet mogelijk is om op te treden tegen onaangepast gedrag[191]. Waarom doen ze dat niet? Zouden deze politieambtenaren problemen krijgen als ze zouden optreden? Niet optreden tegen dit soort van overlastgedrag kan ertoe leiden dat men gaat denken dat ander, ernstiger gedrag misschien ook wel geduld zal worden.

124. De politieambtenaren van de dienst interventies hebben niet de gewoonte om op te treden tegen overlast, vervuiling, overlastgedrag of ruimer inzake milieu in de HAVENWIJK. Behalve de dienst bijzondere wetten, waarvan de kwaliteit van het werk door de partners erkend wordt, blijken de politieambtenaren niet de moeite te nemen om op te treden tegen een "*jongere die zijn blikje op straat gooit*". Bewustmaking van de politieambtenaren zou hen er bijgevolg kunnen toe brengen om meer op te treden in dat kader, wat een aanzienlijke impact zou hebben op de leefbaarheid in de wijk(en)[192]. Dit voor ogen houden zal echter niet volstaan, het werk moet langdurig worden volgehouden[193].

125. Er werden verscheidene voorbeelden van andere politiezones aangehaald om de aandacht te vestigen op het feit dat de politiediensten ook een rol te spelen hebben op het vlak van milieu. De politiezone BRUSSEL-HOOFDSTAD-ELSENE heeft een ploeg van politieambtenaren ingezet in de MATONGEWIJK in BRUSSEL die de openbare netheid doet naleven. In de politiezone BRUSSEL-NOORD hebben politieambtenaren te paard een beroep gedaan op politieambtenaren in versterking en op burgerpersoneel[194] om met de jongeren te spreken die een

---

[189] Ze komen tussen, stellen hun aanvankelijk proces-verbaal op en maken alle verdere onderzoeksdaden over aan de antennes, waardoor ze uiteindelijk volledig uitgesloten zijn van de wijken en hun werkelijkheid.

[190] Meermaals werd dezelfde informatie meegedeeld: "Waarom reageert een politieambtenaar, ook al maakt hij deel uit van de dienst interventies, niet wanneer hij een jongere zijn blikje cola op de grond ziet gooien?" Verre van de slogan "nultolerantie" waarnaar trouwens geen enkele geïnterviewde verwezen of op gezinspeeld heeft tijdens de gesprekken, roepen dergelijke opmerkingen vragen op: waarom treden de politieambtenaren niet op tegen het gooien van blikjes op straat? Vinden ze dat vernederend? Hebben ze geen tijd? Zien ze er een risico in dat daardoor de lont in het kruit wordt gestoken en reageren ze bijgevolg niet op een vorm van provocatie? Of om andere redenen? Maar buiten deze vragen, zijn de percepties die de politieambtenaren achterlaten goed verankerd en geven ze een erg slechte algemene indruk: de indruk dat alles is toegestaan en dat de politie overlastgedrag goedkeurt.

[191] Van het type: blikjes en sigarettenpeuken weggooien, spugen, enz.

[192] *Cf.* een persartikel dat verschenen is in Le Soir van 10/07/2013 met als titel *« Une prune pour des cerises – INCIVILITES : Une Louvaniste écope d'une amende pour avoir jeté des noyaux de cerises »* ; in La Dernière Heure van 09/07/2013 – *« 60 aspirants policiers à l'assaut des incivilités – Première opération sur le terrain pour les élèves policiers. Objectif : les sensibiliser à la propreté. »* of in De Morgen van 13/07/2013 "*Reconstructie van het delict: de Kersenpitcase*".

[193] Immers, de politieambtenaren geven de voorkeur aan het vervullen van andere opdrachten en zullen dat blijven doen.

[194] Overlegassistenten.

blikje naar hen hadden gegooid als teken van protest tegen de controle. Dergelijk gedrag wordt in die twee politiezones dus niet goedgekeurd.

Werkpiste(s):

(19) Een progressieve en passende politieaanpak[195] ontwikkelen inzake openbare netheid[196], overlastgedrag en milieu waarbij de diensten interventie en wijkwerking betrokken zijn. Dat zou op specifieke wijze kunnen gebeuren door bijvoorbeeld:

- de politieambtenaren bewust te maken opdat ze meer zouden optreden tegen overlast;

- gemengde patrouilles overlastgedrag[197] in te voeren;

- de Bonuxoperaties[198] te hervatten, verder uit te bouwen en op te voeren in partnerschap met de andere betrokken actoren[199].

5.4.3. Eerdere vaststellingen worden bevestigd

126. Zoals reeds in ruimere zin aangehaald, is de interventiepolitie niet geïntegreerd in het leven in de HAVENWIJK en de MARIE-JOSÉWIJK, werkt ze niet samen met de wijkcommissariaten en *vice versa* en staat ze trouwens ver van de realiteit van die wijken. Haar isolement binnen de politiezone is een zwakte. Die vaststelling sluit aan bij de vaststelling die reeds werd gedaan in 2005 in het kader van het onderzoek van het Vast Comité P[200]. Toen al zorgde die situatie voor spanningen in de zone, tussen de gecentraliseerde en de gedecentraliseerde diensten.

127. De voornaamste vaststellingen van het onderzoek dat werd gevoerd in 2005[201] zijn de volgende: "*(...) Een ander kenmerk van die dienst is het isolement waarin hij zich bevindt. Er heerst zowat een eilandcultuur, men maakt er vooreerst deel uit van zijn brigade, dan van de dienst en in de laatste plaats van de rest van het korps. Ook ten aanzien van de gemeenschap stelt men zich teruggetrokken en afzijdig op. De aanpak is louter operationeel en professioneel, wat met zich meebrengt dat er weinig probleemoplossend en gemeenschapsgericht wordt gewerkt. Het valt niet te ontkennen dat het community oriented policing-model moeilijk te hanteren is door het isolement van de dienst en de socio-economische kenmerken van de zone. Dit heeft voor gevolg dat er binnen de dienst zelf een zekere cohesie en een goede solidariteit is, ook al worden er op dit vlak verschillen tussen de brigades gemeld. (...) In deze context moet ook het gemengde karakter van de dienst worden gezien, waarbij wordt gestreefd naar gelijke kansen zowel tussen mannen en vrouwen als tussen gemeenschappen, wat geen bijzondere problemen blijkt op te leveren. Extern,*

---

[195] Meer bepaald gebaseerd op communicatie. Het komt erop aan om niet rechtstreeks repressief op te treden maar om tussenbeide te komen door uit te leggen dat dergelijk gedrag niet wordt geduld en dat het bestraft kan worden.

[196] *« Christophe ; « les rues sont très différentes : Le plus important pour moi ce sont les incivilités et les problèmes liés à la propreté explique Christophe Madam, du comité de quartier Maritime. La sécurité est importante et je comprends que certains la placent en 1er, voire en 2è ou 3è position, mais mon quartier est moins touché car très résidentiel. On voit la différence d'une rue à l'autre : par exemple la rue de l'Escaut est calme mais la rue de Ribaucourt voisine beaucoup moins. (...) »* – Sudpresse.be « Violence enquête : Molenbeek : sécurité, pas la vraie priorité » – artikel van 07/06/2012.

[197] Door er de leden van de interventiedienst bij te betrekken, in de wijken en op de meest geschikte tijdstippen overeengekomen in samenwerking met de dienst bijzondere wetten.

[198] *Cf.* voetnoot 217.

[199] Waaronder de gemeentediensten en de firma NET BRUSSEL.

[200] Met name dat de dienst interventies te onafhankelijk functioneert meer bepaald ten aanzien van de wijkcommissariaten.

[201] Dossier 72513/2005.

daarentegen, hebben de leden van de dienst het gevoel dat ze als de vijand[202] *worden ervaren door de jongeren van bepaalde bevolkingsgroepen. (…).*[203]"

128. Niettegenstaande er sindsdien een aantal jaren verstreken zijn, zijn die vaststellingen tot op vandaag geldig[204]. De verantwoordelijken van de politiezone herinneren zich vaag de SWOT-analyse die voortvloeide uit het onderzoek[205].

5.4.4. Conclusie(s)

129. Als men rekening houdt met de externe percepties over de interventie, gaat het om een goede reactieve dienst waarvan de snelheid en het professionalisme algemeen erkend worden, maar naast deze positieve vaststelling, worden de intervenanten te veel als indringers ervaren. Zowel voor de politieambtenaren als voor de externe partners is dat een echt probleem dat aangepakt dient te worden maar waarvan noch de ene noch de andere weet hoe. Ondanks deze eerder negatieve balans, die gekend is door de directies, blijven ze er niet bij stilstaan noch vragen ze zich af hoe erop te reageren.

130. De dienst interventies is niet lokaal noch zonaal verankerd. Zijn personeelsleden beantwoorden niet aan de behoeften en verwachtingen van de wijk in termen van veiligheid en leefbaarheid buiten de opdrachten die hen toevertrouwd worden. Hun prerogatieven leggen hen dat trouwens niet op. Hoewel de (potentiële) partners tevreden zijn over de kwaliteit en de snelheid van de wijze van interventie, zijn ze dat daarentegen niet over de benadering en de communicatie van de politieambtenaren[206] van en met de bevolking in de wijk. De communicatie en de benadering moeten dus verbeterd worden opdat ze zich zouden kunnen aanpassen aan het leven in de wijk.

131. Er zijn nog andere vaststellingen die bevestigen dat de dienst interventies niet werkt volgens een logica van gemeenschapsgerichte politiezorg, zoals reeds aangehaald. Alle politieambtenaren in de zone zijn onvoldoende bewust gemaakt inzake milieu en de verschillende soorten overlastgedrag die ze vaststellen maar waarop ze niet reageren. Meer en meer onaangepast gedrag wordt bestraft door andere intervenanten, waardoor politieambtenaren misschien uit het oog kunnen verliezen dat zij er ook zijn om daartegen te ageren.

132. Om terug te komen op die vraag[207], een politiebeleid, dat afstand neemt van de loutere 'crime fighting'-aanpak, is er in dit stadium niet. Een nieuwe begeleidende aanpak van dit beleid zou het gedrag van de politieambtenaren kunnen bijsturen. Het zou de bedoeling zijn om hen te laten evolueren naar het aannemen van een gepaste houding tegenover onaangepast gedrag van burgers en om de "*onvoorwaardelijke*" interventielogica uit te breiden om meer bereid te zijn te luisteren naar externe actoren, (potentiële) partners. Immers, de

---

[202] Het beeld van het Amerikaanse leger in Irak werd aangehaald.

[203] Maar nog "*De politieambtenaren hebben het gevoel dat er een breuklijn loopt doorheen het grondgebied van de zone met langs de ene kant SINT-JANS-MOLENBEEK, KOEKELBERG en een deel van JETTE en langs de andere kant de andere sectoren van de zone. Dit wordt zo ervaren als gevolg van zowel socio-economische als culturele criteria. (…) Merk ook op dat, zoals in de meeste openbare diensten en in de politiediensten in het bijzonder, er geen gebruik zou worden gemaakt van benchmarking en meer in het bijzonder in de gehanteerde aanpak*". Uittreksels uit bijlage 1 bij verslag nr. 70889/2007 van 02.07.2007 – pagina's 2 en 3.

[204] Ook al zijn andere dat niet meer. Vaststellingen met betrekking tot situaties die intussen verbeterd zijn, zijn niet in de tekst opgenomen.

[205] Er was inderdaad een SWOT-analyse bijgevoegd.

[206] Van deze dienst.

[207] Vermeld in punt 2.1.4.

politieambtenaar heeft een belangrijke rol te spelen "*op straat*" buiten de oproepen die hij krijgt en buiten de dossiers die hij moet beheren.

Werkpiste(s):

(20) Zorgen voor meer verankering[208] van de dienst interventies in de wijken.

(21) De aanbevelingen van het Vast Comité P van 2005 met betrekking tot de dienst interventies weer opnemen en er blijven aan werken[209], in weerwil van het actieplan[210] dat intern werd ontwikkeld.

6. MEER ALGEMENE BESCHOUWINGEN OVER VEILIGHEID IN RUIME ZIN

133. De politie heeft de middelen om oplossingen op lange termijn te overwegen om haar situatie met bepaalde gemeenschappen te verbeteren. Daartoe worden werkpistes naar voren geschoven. Als ze intern uitgewerkt zouden worden, zouden die pistes, meer dan waarschijnlijk, de communicatie en de benadering van de politie ten aanzien van die gemeenschappen kunnen verbeteren. "*Ook moet er veel aandacht gaan naar het bereiken van de volledige gemeenschap. De ervaringen hebben uitgewezen dat politie zich meestal richt tot een middenklasse van de bevolking die, vanwege haar gemakkelijke bereikbaarheid, haar actieve deelname aan het sociale gebeuren in de maatschappij en haar bereidheid om met de politie te communiceren en samen te werken, helemaal niet representatief is voor de totaliteit van de gemeenschappen. Daarenboven hebben de ervaringen ook aangetoond dat de politie meestal dat deel van de bevolking bereikt dat het minste nood heeft aan ondersteuning in de vorm van politiezorg én dat ze dat deel van de bevolking, dat wel grote nood heeft aan politiezorg, meestal niet of slecht bereikt*[211]"

6.1. (ZUIVERE) PREVENTIE: VOOR OF TEGEN?

6.1.1. Preventie, een hoofdzakelijk gemeentelijke benadering

134. In de bestudeerde wijken dient te worden vastgesteld dat er geen politiepreventiedienst en/of -apparaat is. Binnen de afdeling is die er niet en binnen de zone is die er niet meer als dusdanig. Sommigen zeggen en denken dat preventie bij de politie niet nodig is gezien de uitstekende betrekkingen en de institutionele partnerschappen o.m. met de preventiesector en de gemeentediensten van SINT-JANS-MOLENBEEK.

135. Preventie zou in de bestudeerde wijken, net als in andere, georganiseerd kunnen worden volgens erg verschillende formules, maar sommigen wijzen erop dat de gemeente al over talrijke preventiediensten beschikt en dat zij dus de voornaamste speler in dat domein is. Wat de politiezone BRUSSEL-WEST betreft, is er op dat vlak ook een leemte te vullen want de

---

[208] De lokale verankering van de dienst interventies versterken zodat die volledig op één lijn zit met de realiteit van het terrein. Daartoe zou de zone, binnen de brigades van haar interventiedienst, referentiepersonen per sector kunnen aanduiden die geregeld zouden interageren met de sectorverantwoordelijken.

[209] Met het oog op verbetering.

[210] Dat voorziet dat er inspanningen moeten worden geleverd om intern en extern partnerschappen uit te bouwen.

[211] Uittreksel uit het document *"De pijlers van de gemeenschapsgerichte politiezorg in België"* – pagina 6.

politiediensten hebben "*zij ook*" een rol te spelen inzake preventie, los van de (andere) bestaande structuren.

6.1.2. Preventie, samenwerking en partnerschap

"*(…) Dergelijk niveau van samenwerking slaagt meestal slechts nadat het noodzakelijke wederzijds vertrouwen werd opgebouwd. (…)*[212]"

136. Samenwerking en partnerschap, ook al zijn ze goed of zelfs uitstekend, kunnen enkel bestaan tussen de hiërarchische niveaus. Het effectieve resultaat van de samenwerking tussen verschillende diensten komt immers alleen maar tot uiting doorheen de positieve boodschappen en signalen die hun respectieve hiërarchie uitzendt. Dit concrete gebrek aan samenwerking inzake preventie wordt daarentegen aangevoeld door het personeel dat deze samenwerking niet ervaart op het terrein en dat ernaar uitkijkt om die samenwerking te zien evolueren naar meer menselijk contact. Dit terzijde gelaten, worden de preventiefuncties door de politiediensten erkend en wordt van weerskanten een groot wederzijds respect tussen de leden van de ploegen op het terrein vastgesteld.

6.1.3. Geen band

137. Of het nu is tussen politieambtenaren onderling, tussen politieambtenaren en burgers, tussen politieambtenaren en jongeren of tussen politieambtenaren en werknemers uit de preventiesector, wat er ontbreekt is "*een band*". Deze band bestond misschien, in beperkte vorm, met de vroegere preventiedienst van de zone die gevestigd was in het politiecommissariaat van JETTE maar die dienst werd ontbonden. Zijn vroegere opdrachten, waaronder die in verband met technopreventie, werden overgedragen aan de afdelingen[213] [214]. Op zich is dit misschien een verstandige keuze als men gelooft dat de personeelsleden in de wijken hun bevolking beter alsook de risico's gebonden aan diefstallen in bepaalde woningen, maar als men in aanmerking neemt dat deze personeelsleden al erg lijden onder het zware takenpakket dat hen opgelegd is en onder het feit dat ze te weinig tijd hebben om zich daarvan te kwijten[215], is het dan niet ongelukkig om te denken dat zij nog andere taken zullen vervullen?

138. De politiezone heeft te lijden van het gebrek aan duidelijke visie op het vlak van preventie en van het feit dat er binnen de zone geen functie is die een link zou kunnen leggen en zou kunnen zorgen voor coördinatie tussen alle interne en externe entiteiten.

---

[212] *"De pijlers van de gemeenschapsgerichte politiezorg in België"* – pagina 14.

[213] "*Aangezien de dienst politionele preventie ophoudt te bestaan, zullen de afdelingen voortaan ook moeten instaan voor de techno-preventie en de controle van de conformiteit van de alarmsystemen (ALINE). Ze zullen eveneens bepaalde types interventies op hun grondgebied blijven beheren.*" – opdrachtbrief 2012-2017. "*PREVENTIE – De dienst politionele preventie werd geïntegreerd in andere bestaande structuren en zal als dienst worden afgeschaft: het project Pat Rouille en het schooladoptieplan zullen worden overgenomen door de dienst jeugd en gezin die contacten en bevoorrechte samenwerkingsverbanden heeft, zowel met de scholen als met de jongeren uit onze gemeenten; de techno-preventie, het beheer van de alarmen (ALINE) en het vakantietoezicht worden ofwel overgenomen door de afdelingen ofwel door een gelijkaardige dienst binnen de gemeentelijke administratie; de coördinatie van de preventieacties (stands, flyers, …) wordt overgenomen door de communicatiecel.*" – opdrachtbrief 2012-2017.

[214] Volgens de informatie meegedeeld door de politiezone op 27 januari 2014: "*(…) Technopreventie is weer een gemeentelijke bevoegdheid geworden in Sint-Jans-Molenbeek.*" (vrije vertaling) – Schrijven van de korpschef van 27/01/2014.

[215] Wat de sectoren MARITIEM en MARIE-JOSÉ betreft.

6.1.4. Overlegassistenten om "de band te (her)smeden"

139. Bij de oprichting van de zone BRUSSEL-WEST is de dienst overlegassistenten[216], die voor de politiehervorming bestond bij de gemeentepolitie van SINT-JANS-MOLENBEEK, gewoonweg verdwenen[217]. In de zone is er dus geen personeel dat zich specifiek bezighoudt met het verenigingsweefsel.

140. De politiezone BRUSSEL-ZUID werkt met een team van overlegassistenten[218], de politiezone BRUNO[219] ook[220] net als de politiezone BRUSSEL-HOOFDSTAD-ELSENE[221]. Deze drie zones[222] hebben allemaal complexe wijken en beschikken over een dienst overlegassistenten. De analyse kan eenvoudig zijn en laat zich samenvatten in één vraag. Kan een politiezone zoals BRUSSEL-WEST het stellen zonder een dergelijke dienst of die terzijde schuiven? Op basis van hetgeen uit het onderzoek gebleken is, is het antwoord duidelijk "*neen*".

Werkpiste(s):

(22) Zich de middelen geven om in te gaan tegen deze logica van "elk voor zich en elk bij zich" inzake preventie[223], meer bepaald door:

- contacten uit te bouwen tussen de leden van de verschillende preventiediensten die in de wijken werkzaam zijn[224];

- de functie van overlegassistent[225] binnen de politiezone[226] te herzien[227].

---

[216] *« MOLENBEEK VOTE SON CONTRAT DE SECURITE LA COMMUNE LA PLUS GATEE APRES BRUXELLES - LAHY, SYLVIE - Page 21 - Samedi 10 octobre 1992 – (…) C'est d'accord. Molenbeek va aussi pouvoir augmenter le nombre de ses assistants de concertation (…) »* – http://archives.lesoir.be.

[217] Gekwalificeerd en competent personeel werd aangeworven door andere politiezones.

[218] "*Met de hervorming van de politie in 2002 zijn de Overlegassistenten uit onze zone verdwenen. Omdat we een nabijheidspolitiezorg nastreven en de directie de contacten met de bewoners en verenigingen hoog in waarde schat, is hier op 1 februari 2011 verandering in gebracht. Die dag zijn in onze zone twee Overlegassistenten aangeworven: (…).*" - http://www.lokalepolitie.be/5341/nl/home/de-operationele-diensten/assistantes-de-concertation.html.

[219] SCHAARBEEK-SINT-JOOST-EVERE.

[220] "*Opdrachten – In verband met de overlegassistenten onderscheiden de richtlijnen van het Ministerie van Binnenlandse Zaken uit 1991 vier verschillende taken: inzamelen en systematiseren van de informatie over de politie en de politiewerking in zijn contacten met allochtonen, informeren en adviseren van de korpsoversten over de relatie van de politie met deze bevolkingsgroepen, organiseren van informatievergaderingen en raadplegingen, organiseren en opvolgen van het overleg tussen beide groepen, wat ook inhoudt dat zij "optreden als bemiddelaar wanneer zich problemen voordoen". – Sindsdien echter heeft de interculturele dimensie van dit takenpakket aan belang ingeboet. Vandaag de dag gaat men ervan uit dat de overlegassistenten als algemene opdracht hebben de relaties tussen de politiediensten en de bevolking te verbeteren.*" - http://www.schaarbeek.be/leven-veiligheid en preventie/politie-zone-5344/overlegassistentes.

[221] "*De Directie Preventie en Bijstand omvat, naast de hoger vermelde BAV, de cel strategische analyse, de cel verkeersopvoeding en de cel overlegassistenten (ondersteunen van de dialoog tussen politie en bevolking). - De Dienst EPO voor de opvolging van het Ambtshalve Politioneel Onderzoek.*" Uittreksel uit het zonaal veiligheidsplan 2009-2012 van de politiezone BRUSSEL HOOFDSTAD ELSENE pagina 33 - http://www.lokalepolitie.be/sites/5339/images/pdf/zvp_2009-2012.pdf.

[222] BRUSSEL ZUID, SCHAARBEEK-SINT-JOOST-EVERE en BRUSSEL HOOFDSTAD ELSENE.

[223] De politiezone zou kunnen overwegen om opnieuw een structuur op te bouwen (preventie, nabijheidspolitie, of andere, wat de benaming ook is) die inwerkt op het bindingsprobleem. In dat verband kan de terugkeer van de overlegassistenten een te overwegen piste zijn.

[224] Teneinde de interpersoonlijke uitwisselingen en de informatie omtrent het beroep van elkeen te verbeteren.

[225] Deze functie heeft meer bepaald als opdracht om de band tussen de politie en de bevolking te creëren. Ook al zijn ze burgerpersoneel, ze kennen de werking van de politiezone, van haar diensten en basispolitiefunctionaliteiten en kunnen die naar buiten toe bekendmaken. De boodschap die aan de gemeentelijke

6.2. MULTICULTURALITEIT, MEER "TROEF" DAN MOEILIJKHEID

141. Niet alle verantwoordelijken van de politiezone BRUSSEL-WEST zijn overtuigd van de 'community policing'-aanpak in hun organisatie, elk om zijn eigen redenen. Volgens sommigen van hen is dit "*Angelsaksische*" model niet afgestemd op de gemeenschappen die op het grondgebied aanwezig zijn. Hun model van 'crime fighting'-aanpak is dus voornamelijk gericht op interventie[228]. Volgens sommige gesprekspartners zoekt deze bevolking niet noodzakelijkerwijs contact met de politiediensten. Indien dit het geval is en de vaststelling werd gedaan, is dat een goede werkbasis. Het is immers simplistisch om te denken dat het model niet kan worden toegepast op "*alle*" gemeenschappen wetende dat het juist aanzet om rekening te houden met de verschillende gemeenschappen die op een plek aanwezig zijn om specifiek hun verwachtingen in te lossen.

142. De betrokkenheid van de verantwoordelijken is nodig om de mentaliteit binnen de politiezone te doen veranderen en om het model van gemeenschapsgerichte politiezorg door iedereen te doen aanvaarden. Dit vereist dat men er toenadering toe zoekt, erin gelooft en tot het uiterste gaat om concrete resultaten te behalen. Alleen maar zeggen dat het niet gaat in deze of gene wijk om deze of gene reden, ook al houdt de bedenking op het eerste gezicht steek, is een gemakkelijke keuze. In sommige wijken zal men misschien meer gewicht in de schaal moeten werpen, maar het niet proberen zal zeker geen resultaat opleveren. Soms zijn de uitspraken gebaseerd op ervaring en beogen ze dus niet specifiek het zoeken naar oplossingen.

6.2.1. Twee voorbeelden: "Hector" en "Francine"[229]

143. De MARIE-JOSÉWIJK mist politieambtenaren zoals Hector en de HAVENWIJK mist politieambtenaren zoals Francine. Deze twee politieambtenaren zijn niet uit de lucht komen vallen, ze werden als voorbeeld aangehaald tijdens gesprekken met externen. Anderen hadden vast en zeker ook als voorbeeld kunnen worden opgegeven, maar deze twee personen hebben indruk

---

overheden moet worden gegeven, zou zijn dat dit soort van project niet specifiek gewijd moet zijn aan de gemeente SINT-JANS-MOLENBEEK en/of de HAVENWIJK maar dat het overwogen kan worden voor alle gemeenten die samen de politiezone vormen, ook al werden de behoeften aan het licht gebracht in het kader van een onderzoek naar twee sectoren van de politiezone.

[226] Momenteel is preventie alleen in handen van de gemeentelijke instanties die geen invloed hebben in de politieorganisatie en die niet vertrouwd zijn met de verschillende functies, moeilijkheden, politietermen, enz. Dankzij dergelijke functie zou de politiezone nieuwe kansen kunnen creëren om zich open te stellen voor de "buitenwereld". In een artikel verschenen in La Libre Belgique van 09/08/2011 met als titel « Molenbeek-Saint-Jean/Incidents - Un rejet croissant de l'autorité » is geschreven « *Et même si des projets « intéressants » ont vu le jour récemment pour rapprocher jeunes et forces de l'ordre, Salvatore Mulas estime qu'il faut aller plus loin. « Pourquoi ne pas faire accompagner chaque intervention policière d'un service de médiation ? Je sais que cela peut être techniquement difficile à mettre en place, mais on doit pouvoir envisager cette piste pour éviter qu'un épisode comme celui de dimanche ne se reproduise.* » Moet het zover komen dat men zich zulke vragen moet stellen, terwijl de overlegassistenten in een politiezone kunnen tegemoetkomen aan deze behoefte om de bevolking en de politie dichter bij elkaar te brengen en ook nog in andere behoeften kunnen voorzien? De aanbeveling is geformuleerd, er kan over worden gereflecteerd. "*(…) de politie haar aanbod zal moeten trachten aan te passen, te differentiëren, afhankelijk van de diverse doelgroepen.*" Uittreksel uit het document "*De pijlers van de gemeenschapsgerichte politiezorg in België*" – pagina 6.

[227] Voor de hervorming was er in SINT-JANS-MOLENBEEK een dienst overlegassistenten. In een artikel van 10 oktober 1992 kunnen we lezen *« Molenbeek vote son contrat de sécurité la commune la plus gâtée après Bruxelles – Sylvie Lahy – page 21 (…) Molenbeek va aussi pouvoir augmenter le nombre de ses assistants de concertation. (…) »*.

[228] Dit kan worden geïllustreerd aan de hand van een uittreksel uit de opdrachtbrief 2012-2017: "*Dienstverlening aan de bevolking: In de 5 komende jaren zal de politiezone erop toezien dat aan iedereen die een beroep doet op haar diensten een kwaliteitsvolle dienst wordt verleend*."

[229] Twee pseudoniemen om de anonimiteit van de betrokken politieambtenaren te vrijwaren.

gemaakt op degenen die hen ontmoet hebben, en dit in positieve zin. Waarom geen profiel van politieambtenaar uitwerken waarin sommige kenmerken van die personen vervat zijn? Ze verrichten (of hebben verricht) terreinwerk dat overeenstemt(de) met de verwachtingen van een deel van de lokale bevolking. Ook al zijn deze profielen niet volledig in de politionele zin van het woord (want voor Francine werd intern opgemerkt dat ze geen kennis heeft van het gerechtelijk aspect van het werk), ze hebben de verdienste dat ze op één lijn zitten met de behoeften, de verwachtingen en de bestudeerde wijken. Waarom bijgevolg van politieambtenaren zoals "*Francine*" verlangen dat ze zich vertrouwd maken met de opmaak van processen-verbaal?

144. "*(…) Blijkbaar past dit soort ervaringskennis niet binnen de registratiesystemen en prestatiemeetsystemen zoals die momenteel gehanteerd worden binnen de politie. Vooral (maar niet enkel) het maken van een proces-verbaal is in de huidige systemen makkelijk traceerbaar en wordt op deze manier disproportioneel gevaloriseerd in het politiewerk. Het staat immers veraf van het soort ervaringskennis dat dit onderzoek aan het licht bracht en dat gehanteerd wordt bij het uitvoeren van het overgrote deel van het politiewerk in (multiculturele) buurten. Er zou met andere woorden verder moeten worden nagedacht over de wijze waarop die ervaringskennis in kaart kan worden gebracht en bijgevolg naar waarde kan worden geschat*.[230]"

6.2.2. Kwestie van "codes"

145. Multiculturaliteit is een belangrijk kenmerk van de HAVENWIJK en de MARIE-JOSÉWIJK, waarbij deze laatste wijk een grotere mix kent. Deze vaststelling kan worden gezien als een rijkdom[231], veeleer opportuniteit dan moeilijkheid. De politiediensten moeten werken in multiculturele wijken, dat is een realiteit en ze moeten ertegen opgewassen zijn. De bevolking van die wijken en de politieambtenaren die er werken moeten elkaar leren kennen, met elkaar omgaan, samenleven en afhankelijk van de generatie, kan dat meer of minder moeilijk blijken te zijn.

146. De moeilijkheid ligt dus niet zozeer in de multiculturaliteit zelf dan wel in de manier waarop men ermee omgaat. Een reflectiepiste die werd geopperd tijdens de gesprekken heeft betrekking op de "*codes*" en hoewel deze piste allicht niet de enige mogelijk is, lijkt ze interessant. De kwestie van de "*codes*" en een goed begrip ervan is cruciaal in wijken waarin die talrijk zijn. Er bestaan culturele en generationele codes en bij sommige bevolkingsgroepen kan het begrijpen van die codes al een eerste stap zijn naar meer communicatie.

Werkpiste(s):

(23) Afhankelijk van hun specifieke kenmerken vereisen de wijken een politie-investering op maat[232] en een werkelijk cultureel bewustzijn. Dat zou tot stand kunnen komen door bijvoorbeeld:

- een opleiding te organiseren met betrekking tot de (complexe) wijken van de politiezone rekening houdend met hun voornaamste kenmerken en moeilijkheden. Deze opleiding zou eventueel gepaard kunnen gaan met een (mini)stage;

- belangstelling te tonen[233] voor de codes die gelden in de wijken[234] zodat ze in de opleiding verwerkt kunnen worden;

---

[230] http://www.belspo.be/belspo/fedra/TA/synTA012_fr.pdf – Programma "Samenleving en Toekomst" – Federaal Wetenschapsbeleid – 30/11/2008 – pagina 80/110.

[231] *« (…) Bruxelles est une ville de migration qui doit faire de sa diversité un facteur de richesse. (…) »* http://charlespicque.info/web/wp-content/uploads/2013/02/Intro-7-pages.pdf.

[232] Een meer geïntegreerde, meer beschikbare, meer zichtbare, meer geïnformeerde en gemeenschapsgerichte politie, enz.

- om in de bestudeerde wijken te werken politieambtenaren te selecteren die beantwoorden aan het profiel van “Hector” en “Francine”[235], of andere ad-hocprofielen.

6.2.3. Interne tegenkanting, een moeilijkheid die moet worden overwonnen

147. Gelet op het voorgaande kan de vraag worden gesteld hoe men erin kan slagen om de andere te begrijpen ondanks zijn verschillen en zijn codes? Misschien begint daar het schoentje al te wringen. Er wordt intern over gereflecteerd en er lopen projecten die zeker zinvol zijn. Toch moet worden vastgesteld dat het project van ontmoetingen tussen jongeren en politieambtenaren[236] bijvoorbeeld “*intern*” op zeer veel weerstand is gestuit, onder meer bij de verantwoordelijken, dus binnen het leidinggevend kader zelf.

148. Hoe deze codekwestie aanpakken? Een mogelijke piste zou erin bestaan het project uit te breiden naar de plaatsen waar de jongeren zich bevinden[237]. Als het project, zoals het bestaat, al slecht werd onthaald[238], zal zijn uitbreiding buiten de muren van de politieorganisatie ook erg moeilijk te concretiseren zijn gelet op de weerstand die er intern tegen bestaat. Het is dus wel degelijk op dat niveau dat “*de leiding*” van het korps zal moeten werken, maar zal dat mogelijk zijn gegeven het feit dat die weerstand uitgaat van de leiding zelf? Zal een handvol personen in een politiezone met bijna duizend politiemensen in staat zijn om deze weerstand te bevechten? Dat is meer dan een uitdaging; hopen dat men een diep verankerde mentaliteit kan omkeren, is ronduit een ambitie. Zonder steuntje in de rug van een of andere dienst[239], zal de korpschef moeilijk, in zijn eentje, antwoorden kunnen vinden op die problemen die verband houden met multiculturaliteit en met de problematiek van de codes. Deze kwesties zullen dus niet terstond opgelost zijn. De kloof zou wel eens nog dieper kunnen worden, waarbij de krachtmeting nog toeneemt omdat iedereen zijn codes wil laten voorgaan op die van de anderen[240] in plaats van ze uit te wisselen en erover te praten.

6.2.4. Openstaan voor alle gemeenschappen[241]

149. Als men aanvaard wil worden door de bevolking, moet men inspanningen leveren om haar te leren kennen. Omgekeerd moet de bevolking “*haar*” politie leren kennen. Het multiculturele karakter van de HAVENWIJK heeft als logisch gevolg dat het gedrag van de personen die een band hebben met de wijk kan veranderen afhankelijk van de gebeurtenissen gelinkt aan de

---

[233] Om ze meer bepaald naar juiste waarde te kunnen schatten.

[234] Volgens de gedane vaststellingen kampt de MARITIEMWIJK voornamelijk met een probleem van aanvaarding en van integratie van weerskanten tussen burgers en politieambtenaren en is het werken op de codes dus broodnodig. De MARIE-JOSÉWIJK, op zijn beurt, kampt met een probleem dat meer verband houdt met de afstand en de politieaanwezigheid maar ook voor haar kan werken op het aspect “multiculturaliteit” en op de codes nuttig zijn.

[235] Een profiel “op maat” van politieambtenaar opstellen op basis van criteria die afgestemd zijn op de behoeften van de wijken.

[236] *Cf.* punt 6.3.

[237] En niet in de politielokalen, tenzij om er een bezoek aan te brengen.

[238] Hoewel het erg beperkt is want het gaat enkel om een ontmoeting die wordt georganiseerd in de lokalen van de cel opleiding van de zone.

[239] Intern.

[240] De politie heeft ook haar eigen codes die ze wil opleggen.

[241] Zie in dit verband: « *(…) comme l’a noté W. Skogan : «Une action policière qui s’appuie sur la concertation est difficile là où la population est fragmentée en races, classes et modes de vie différents. Si, au lieu de rechercher des intérêts dans cette diversité, la police travaille avec des individus de son choix, la police ne sera plus neutre. Il est aisé pour les policiers de centrer la police communautaire sur l’assistance aux personnes avec lesquelles ils ont des affinités et avec celles qui partagent leurs vues. Les priorités locales qu’ils signalent alors seront celles d’une partie de la communauté et non de la communauté tout entière » (…) »* - LOUBET DEL BAYLE, J.-L., *« Police et proximité ou le paradoxe du policier »*, Cahiers de la sécurité, nr. 4, april-juni 2008.

Belgische of buitenlandse actualiteit. Dit fenomeen is niet eigen aan de HAVENWIJK, het komt ook in andere wijken voor. De politiediensten moeten dus alle gemeenschappen die op het grondgebied leven goed leren kennen en er zo veel mogelijk voor openstaan, precies met de bedoeling om te anticiperen op zo veel mogelijk gedragingen die de openbare orde dreigen te verstoren. Zich bewegen in een multiculturele omgeving moet voor de politieambtenaar die er werkt vanzelfsprekend zijn (of worden). Net zoals de burgers die in multiculturele wijken wonen een open geest moeten hebben en hun politie moeten aanvaarden.

150. Deze vaststelling sluit aan bij de studie gewijd aan multiple community policing: "*Uit dit onderzoek blijkt dat niet enkel de politie maar ook de deelgemeenschappen in multiculturele buurten te lijden hebben onder vervormde, onvolledige, fragmentarische beelden over de (lokale) politie. Iets dat zich in de praktijk laat merken door gebrekkige kennis en informatiedoorstroming, verkeerde of onrealistische verwachtingspatronen en sterk veralgemeende indrukken over (te) zichtbare politiepraktijken, terwijl andere minder zichtbare praktijken amper bekend raken. Politiemensen langs hun kant verkondigen moeilijkheden, soms zelfs weerstand, om de verwachtingen en wensen van de deelgemeenschappen in te schatten of gaan er prat op die toch 'goed' te kennen. Bijgevolg verdient het aanbeveling de valorisatie van de beschikbare ervaringskennis van alle deelgemeenschappen in problematische buurten over de politie te vergroten. Cruciaal daarbij is de informatie-uitwisseling tussen de politie en de deelgemeenschappen te stimuleren in termen van een tweerichtingsverkeer. (…).*[242]"

151. Multiculturaliteit kan een troef zijn. Om dat zo te zien, moet de politiezone middelen vinden die de politieambtenaren gaan helpen om de individuen met wie ze dagelijks in contact komen beter te begrijpen en die hen gaan helpen om zich beter aan te passen aan de lokale situatie[243] [244]. Deze middelen moeten hen toestaan deze krachtmeting, deze escalatie achterwege te laten want die leidt enkel tot een explosieve situatie waarbij het kleinste incident een voorwendsel is om "*het potje te laten overkoken*".

Werkpiste(s):

(24) De gemeenschappen van de wijken in al hun bestanddelen bekijken en zich niet beperken tot de geïnstitutionaliseerde gemeenschappen[245]. De "*gemeenschappen van gedeelde belangen*"[246] krijgen onvoldoende aandacht, ook al is het in een buurt zoals de HAVENWIJK niet altijd gemakkelijk om ermee in contact te komen omdat ze over het algemeen niet georganiseerd zijn[247].

---

[242] Easton M., *"Multiple Community Policing: Hoezo?"*, Universiteit GENT, Academia Press, 2009.

[243] *« Par nécessité fonctionnelle, une police ne peut fonctionner en vase clos, complètement isolée de la société qu'elle est appelée à réguler. (…) »* – Police et proximité ou le paradoxe du policier – Jean-Louis LOUBET DEL BAYLE.

[244] Deze situatie is niet nieuw in SINT-JANS-MOLENBEEK, het Vast Comité P heeft er al een toezichtsonderzoek gevoerd in 1996 naar de toenmalige gemeentepolitie van SINT-JANS-MOLENBEEK – Toezichtsonderzoek 4490/1996.

[245] Zoals de Franse gemeenschap, de KBC, enz.

[246] Zoals de senioren, de migranten, de schoolgaande jeugd, de middenstand, … Het concept "gemeenschappen van gedeelde belangen" komt uit het document *"De pijlers van de gemeenschapsgerichte politiezorg in België"*, 2003.

[247] Het is waar dat in het kader van dit onderzoek het moeilijk was om een buurtcomité "het buurtcomité MARITIEM" te vinden en ermee te spreken, net zoals er geen buurtcomité werd gevonden voor de MARIE-JOSÉWIJK. In de HAVENWIJK is er daarentegen een gemeenschapscentrum dat verschillende verenigingen bijeenbrengt en dat als tussenpersoon kan dienen naar de diverse gemeenschappen van gedeelde belangen.

6.2.5. Een vrouwelijke politieambtenaar in een wijk waar vrouwen een bijzondere positie innemen

152. Vrouwen in die wijken komen enkel met de politie in aanraking wanneer die optreedt tegen hun delinquente kind(eren). Dat is een "*doelpubliek*" en dat publiek moet geholpen worden om het politiewerk te kunnen begrijpen en aanvaarden. Er zou contact kunnen worden gelegd tussen de huismoeders en de politieambtenaren door tussenkomst van talrijke verenigingen die op het terrein actief zijn, meer bepaald via informatiesessies of discussies over de politie, haar werking en haar diensten. De mama's hebben altijd veel vragen te stellen in verband met hun kinderen, hun toekomst, hun contacten met de politie, enz. Soms slaken ze zelfs een hulpkreet[248].

153. Verbluffend is het feit dat in de HAVENWIJK het een vrouw is, "*Francine*", die als voorbeeld werd aangehaald. Terwijl, zoals eerder geschreven, in die wijk de vrouw een bijzondere positie inneemt, omdat ze er niet dezelfde levensruimtes hebben als de mannen. De vraag zou dus kunnen worden gesteld of vrouwelijke politieambtenaren een positieve impact kunnen of zouden kunnen hebben in een wijk waarin, doordat de culturen en de codes er verschillend zijn, de situatie tussen mannen en vrouwen complex is en er moeilijkheden zijn met jongeren die hun identiteit opbouwen.

Werkpiste(s):

(25) De kwestie van de plaats van de vrouwelijke politieambtenaar in de HAVENWIJK[249] bekijken.

6.2.6. Aanbevelingen om in praktijk te brengen …

154. De aanbevelingen geformuleerd in de studie[250] gewijd aan multiple community policing[251] zijn aangepast en verdienen hier overgenomen te worden: *"In relatie tot bovenstaande onderzoeksresultaten worden drie clusters aanbevelingen voorgesteld in functie van de optimalisatie van de implementatie van COP in multiculturele buurten. (…) Het belonen van creativiteit in de omgang met complexe problemen in (multiculturele) buurten kan als 'incentive' van groot belang zijn voor de herwaardering van de wijkwerking en dit zowel in relatie tot de wijk- als interventie-inspecteurs. (…) Het verdient aanbeveling de beschikbare politiële ervaringskennis van politiemensen op het terrein over minder gekende deelgemeenschappen en de aanpak ervan te verruimen, te faciliteren en positief te stimuleren. Op basis van voorliggend onderzoek is duidelijk geworden dat dit de belangrijkste miskende uitdaging is van het hedendaags politiewerk in multiculturele buurten. Er zijn immers deelgemeenschappen waarover de politie geen of nauwelijks kennis heeft en dat is in het kader van COP een ware lacune te noemen gezien elk van deze deelgemeenschappen in een democratische rechtsstaat een gelijkwaardige dienstverlening (mag) verwacht(en). Om op deze lacune in te spelen is het belangrijk dat politiemensen hun contacten in (multiculturele) buurten verruimen door meer en systematische contacten uit te bouwen, ook op microniveau, met het oog op het opbouwen van vertrouwen met leden van deelgemeenschappen die niet meteen in het oog springen of gekend zijn.*

---

[248] Ze kunnen dan worden doorverwezen naar gespecialiseerde diensten.

[249] Temeer daar we met betrekking tot de situatie van de vrouw in de wijk in het manifest jeugdbeleid in SINT-JANS-MOLENBEEK kunnen lezen dat *"(…) Vooral tienermeisjes zijn in de minderheid in de publieke ruimte. Er moet dringend ingezet worden op het empoweren van deze groep zodat zij mobiel zijn en zich gemakkelijk voelen in de openbare ruimte. (…)*" – Manifest jeugdbeleid in SINT-JANS-MOLENBEEK 2013-2019 – Een initiatief van organisaties actief in Molenbeek – www.bwr.be/upload/jeugdbeleid_molenbeek.pdf.

[250] Easton M., *"Multiple Community policing: Hoezo?"*, Universiteit GENT, Academia Press, 2009.

[251] In de zone aanwezig.

(…) Er dient te worden nagedacht over hoe deze inspanningen kunnen gevaloriseerd met het oog op een betere maatschappelijke inbedding van de politie in (multiculturele) buurten."

Werkpiste(s):

(26) De aanbevelingen van het onderzoek naar multiple 'community policing' analyseren en meenemen in de reflectie over de wijken, meer bepaald om de aandacht te vestigen op hun eventuele complexe karakter.

Men zou bijvoorbeeld aandacht moeten hebben voor "*concrete*" problemen of aspecten zoals huiszoekingen verricht in woningen waarin grote gezinnen leven, dus in aanwezigheid van ouders en hun (jonge) kinderen[252].

6.2.7. Aanwerving van politieambtenaren in de zone en in haar multiculturele wijken, een uitdaging voor de toekomst …

155. Als er inspanningen worden geleverd om het imago van de wijken te verbeteren en om de wijken beter te kennen, kan de impact aanzienlijk zijn op de inzet van de politiecapaciteit en op de perceptie van het politiewerk in hun midden. De HAVENWIJK, en in mindere mate de MARIE-JOSÉWIJK, worden gekenmerkt door een multicultureel aspect. Dit goed begrijpen in termen van inzet, uitdagingen en troeven zou het zeker mogelijk maken om de politie-inzet er juist op af te stemmen.

156. Het feit ver te wonen of geen band te hebben met de wijken creëert een angst voor de omgeving die er, op zijn beurt, voor zorgt dat de politieambtenaren niet altijd zin hebben om naderbij te komen. Op het niveau van de wijken gaan de politieambtenaren dus vermijden om contact te zoeken[253] en op het niveau van de zone zullen de politieambtenaren geen zin hebben om er te postuleren. Veel zaken spelen zich dus af op het niveau van de voorstellingen die de (toekomstige) politieambtenaren of kandidaten[254] hebben van de situatie in de wijken en van de zone in haar geheel. Het is dus van belang om noch de wijken noch de zone te stigmatiseren wegens hun moeilijkere aspecten maar om de nadruk te leggen op het feit dat deze twee entiteiten nood hebben aan politieambtenaren die zoeken naar oplossingen in een situatie die complexer is dan elders.

157. Volgens sommigen heerst er binnen het politiekorps zelf uitsluiting, zelfs racisme tussen collega's en zou het probleem meestal worden stilgezwegen[255]. Als de vaststelling echt is, is werken in de wijken met politieambtenaren van allerlei origine nog niet ingeburgerd en ligt daar nog een grote uitdaging voor de toekomst.

---

[252] Deze huiszoekingen geven aanleiding tot problemen en conflicten in de HAVENWIJK en enkel de vaststelling werd gedaan, wat al positief is.

[253] Buiten een opdracht of een interventie.

[254] Van de zone.

[255] Daar het onderzoek geen betrekking had op dit aspect, werden geen specifieke onderzoeksdaden gesteld buiten de interviews.

Werkpiste(s):

(27) De diversiteit binnen het politiekorps bevorderen en "alert" zijn voor eventuele tekenen van racisme tussen collega-politieambtenaren[256]. In voorkomend geval hun impact inschatten[257] en er rekening mee houden[258].

6.3. PROJECTEN OMTRENT POLITIE EN JONGEREN OPTIMALISEREN

158. De politiezone heeft de middelen om oplossingen op lange termijn te overwegen om haar vijandigheid tegenover bepaalde gemeenschappen en bepaalde groepen jongeren te verminderen. Daartoe worden enkele denkpistes naar voren geschoven. Dankzij de uitwerking van deze pistes zouden de communicatie met en de benadering van deze gemeenschappen en groepen jongeren door de politie meer dan waarschijnlijk verbeterd kunnen worden.

159. Een jammerlijke vaststelling berust in het feit dat de initiatieven die worden genomen om de band te herstellen tussen jongeren en politieambtenaren niet intern worden gedragen en er, zoals reeds beschreven, weerstand merkbaar is, meer bepaald ten aanzien van het project om jongeren en politieambtenaren elkaar te laten ontmoeten.

160. Er worden denkpistes naar voren geschoven met de bedoeling een thans onbestaand evenwicht te herstellen tussen een reactieve benadering van het type 'crime fighting' en een preventieve benadering, die vrijwel niet voorkomt in de politiezone. Nochtans zou dankzij hun uitwerking weer een meer harmonieus klimaat tussen jongeren en politieambtenaren tot stand kunnen worden gebracht. Daartoe beschikt de politiezone intern over heel wat middelen en de verenigingen, alsook de scholen gevestigd in de wijken, zijn belangrijke vectoren die een positieve en educatieve boodschap zouden kunnen overbrengen.

6.3.1. Project van ontmoetingen tussen jongeren en politieambtenaren

161. Het project van ontmoetingen tussen politieambtenaren van de zone en jonge inwoners van de wijken in de gemeente SINT-JANS-MOLENBEEK stuitte intern op heel wat terughoudendheid zoals aangehaald in punt 6.2.3. Sommige politieverantwoordelijken hebben dat immers met lede ogen gezien en de korpschef hield voet bij stuk. Hun reacties bestonden er voornamelijk in om zich af te vragen waarom de politieambtenaren moesten deelnemen want voor hen was het antwoord eenvoudig "*ze hebben daar niets te zoeken; ze moeten niet komen praten met jongeren uit de wijken*". Dit is een onlogische gevolgtrekking want het dagelijkse leven van die politieambtenaren zal namelijk grotendeels uit die ontmoetingen bestaan. Waarom werken ze in een gemeente bevolkt met jongeren die ze te allen prijze willen vermijden, als het is om met hen een krachtmeting aan te gaan en tegen hen front te vormen?

162. Die ontmoetingen maken het nochtans mogelijk om een dialoog op gang te brengen; om te proberen de andere te begrijpen, nl. zijn verschillen, zijn cultuur, zijn complexiteit, zijn vijandigheid ten aanzien van de politiediensten alsook de vijandigheid van de politiediensten ten aanzien van de jongeren. Elkeen kan van de ander leren en inzetten op dit soort van leerproces is

---

[256] Deze opdracht zou kunnen worden verzekerd door de dienst intern toezicht.

[257] De impact kan zich voordoen op verscheidene niveaus: intern, op individueel en organisatorisch niveau, en extern, op niveau van het werk in de wijken.

[258] Eventueel in het kader van een welzijnsonderzoek. En indien nodig, in functie van de onderzoeksresultaten, de personeelsleden naar voortgezette opleidingen sturen over diversiteit die georganiseerd worden voor het personeel van de politiediensten.

een deur openen naar een begin van oplossing van een probleem gebonden aan een veel te conflictueuze situatie.

163. Met elkaar leren spreken is de eerste stap. De ontmoetingen tussen terreinactoren, jongeren en politieambtenaren vinden plaats in de politielokalen. Er zou een bijkomende stap kunnen worden gezet om het project nog doeltreffender te maken, ook bij zijn critici, door de politieambtenaren zich te laten verplaatsen naar de jongeren, veeleer dan omgekeerd[259]. Deze ontmoetingen zouden op verschillende plaatsen kunnen doorgaan: in middelbare scholen, buurthuizen of vzw's. De gemeente SINT-JANS-MOLENBEEK telt heel wat verenigingen allerhande die zouden kunnen openstaan voor dit soort initiatief. Het feit zelf te gaan naar in plaats van te laten komen kan zinvol zijn in een situatie zoals die vandaag gekend is. De politiediensten zouden dus deze stap kunnen zetten om beetje bij beetje een ruimte voor contacten en ontmoetingen te creëren.

164. In de HAVENWIJK stellen de politieambtenaren en heel wat terreinactoren zich vragen bij de wijze waarop een vorm van vrede met de jongeren kan worden hersteld, terwijl de politie over een kostbaar instrument beschikt om het veranderingsproces op gang te trekken. Dit zal zeker een werk van lange adem zijn maar zal op termijn vruchten afwerpen. De zone moet geloven in haar project "*Pat Rouille*"[260] en er de nodige tijd en personeel in investeren.

165. Een vaststelling voor de HAVENWIJK is dat zijn scholen[261] niet binnen het project kaderen. Waarom is het niet gericht naar de wijken waar de behoeften het sterkst voelbaar zijn? Deze behoeften zouden kunnen worden geëvalueerd, niet op basis van de vragen en verwachtingen van de schooldirecties maar vanuit de werkelijke noodzaak om weer een vorm van communicatie in te voeren met de jongeren van bepaalde wijken, wat ontegenzeglijk het geval is voor de HAVENWIJK. Dat zou al een eerste piste zijn om een groep kinderen te benaderen voordat ze in hun puberteit komen. In de MARIE-JOSÉWIJK neemt een school tot grote tevredenheid deel aan het project, terwijl met de HAVENWIJK gewoonweg geen rekening wordt gehouden.

166. Het project beperkt zich niet tot het personeel van de wijkcommissariaten, politieambtenaren van alle diensten mogen eraan deelnemen maar hun deelname hangt wel af van de goodwill van hun dienstoversten. "*Pat Rouille*" heeft ook tegenstanders en weinig dienstoversten stellen het op prijs dat hun personeelsleden erin investeren. Deze aanpak vraagt niet enkel een ontplooiing van middelen maar ook een mentaliteitswijziging intern het korps. De zone heeft het nodige potentieel om, beetje bij beetje, de conflictueuze situatie tussen de jongeren en de politieambtenaren recht te trekken, maar de korpschefs en/of de directeurs van de dienst zijn verre van overtuigd van deze werkwijze. Het is dus, eens te meer, op het niveau van de hiërarchie dat het schoentje knelt veeleer dan op het vlak van de zuivere middelen. Toch kan de concrete uitwerking van dit soort van project alleen maar veelbelovend zijn voor de toekomst.

167. Het project "*Pat Rouille*" alleen kan niet alle verwachtingen inlossen, dat is een feit, maar het is een belangrijk project om de jongeren te benaderen. Het is waarschijnlijk geen wondermiddel maar één van de middelen waarover de zone beschikt om een situatie die geleidelijk aan verergert weer in handen te nemen. Preventie is slechts een verzameling van maatregelen die het, als ze worden gekoppeld, mogelijk maken om de moeilijkheden op het terrein aan te pakken. Een maatregel op zichzelf kan slechts één resultaat garanderen, maar de bundeling

---

[259] Aan Nederlandstalige kant bestaan zulke projecten.

[260] In het kader van het project "*Pat Rouille*" geven leden van het operationeel personeel, in uniform, op vrijwillige basis lessen aan kinderen van het vijfde en het zesde jaar van de basisschool. Op het einde van de cursus wordt een groot feest gehouden waarop verscheidene partners worden uitgenodigd. Pat Rouille bestaat sinds een tiental jaar. Het idee werd overgenomen van de politie van ANTWERPEN die zelf inspiratie vond in wat er al in NEDERLAND bestond.

[261] Weinig in aantal.

van verscheidene maatregelen die eenzelfde doel nastreven zal lonen. Men moet er wel in geloven en er voldoende in investeren.

6.3.2. Projecten CORNIMONT en KICOT

168. Het project CORNIMONT[262] bestaat sinds een vijftiental jaar. Het wordt niet gedragen door de bestuurlijke overheid en kost vrij veel geld. Is dat project, na meer dan vijftien jaar, niet waard om geëvalueerd en aangepast te worden aan de behoeften en verwachtingen van elkeen, politieambtenaren en jongeren[263]? Er moeten vragen worden gesteld met betrekking tot zijn doelstellingen en zijn doeltreffendheid.

169. KICOT is een "*spookproject*", dat in alle discretie wordt uitgevoerd, met een erg beperkte draagwijdte en waarbij de rol van de politie vanuit wettelijk oogpunt vragen oproept. De politiedienst geeft aan een externe preventiedienst een lijst van kandidaten die in aanmerking komen om in het project te stappen afhankelijk van hun criminele parcours[264]. Uiteindelijk worden de 'zwaarste gevallen' geselecteerd om deel te nemen aan een humanitaire missie in KAMEROEN. Hoewel het humanitaire project op zich zeker zin heeft, kan over de rol van de politie erin gediscussieerd worden. Dit project moet het voorwerp uitmaken van een evaluatie, zowel wat de verhoopte en behaalde resultaten als wat de loutere wettelijkheid betreft[265].

Werkpiste(s):

(28) De huidige projecten CORNIMONT[266] en KICOT[267] evalueren.

(29) Meer de nadruk leggen op de contacten tussen de jongeren en de politie, meer bepaald door:

- het project van ontmoetingen tussen jongeren en politieambtenaren verder uit te bouwen en door die ontmoetingen te laten plaatsvinden buiten de politielokalen[268] [269];

---

[262] Het project CORNIMONT werd in 1993 in het leven geroepen. Jongeren uit de gemeente SINT-JANS-MOLENBEEK hebben, in groep, een oud gebouw (eigendom van de gemeente) gelegen in CORNIMONT in de Ardennen gerenoveerd. Ze gebruiken dat gebouw om vakantiekampen te organiseren of als recreatiecentrum. Sinds het begin, d.w.z. een tiental jaar geleden, worden er jaarlijks ontmoetingen tussen politieambtenaren en jonge inwoners uit SINT-JANS-MOLENBEEK georganiseerd.

[263] Zij die naar CORNIMONT gaan.

[264] Deze kandidaten moeten beantwoorden aan een profiel van *zware jongen*, d.w.z. ze moeten bij de politiediensten gekend zijn voor meerdere feiten.

[265] Kan de politie aan niet-politionele partners de identiteit meedelen van jongeren die misdrijven plegen en daar een klassement van maken? Is dat, ook al bestaat het project sinds lang en is het goedgekeurd door verschillende overheden, geen duidelijke schending van het beroepsgeheim? Zijn de straathoekwerkers niet voldoende gevormd of geïntegreerd in de wijk(en) om, op hun niveau, over dit type van informatie te beschikken zonder dat men de politie moet inschakelen?

[266] Wat zijn doelstellingen en zijn kostprijs betreft, en dit actualiseren afhankelijk van de behoeften en verwachtingen van elke belanghebbende partij.

[267] Wat zijn doelstellingen, zijn finaliteit, zijn wettelijkheid betreft en met betrekking tot de opportuniteit van de tussenkomst van de politiezone. Niettegenstaande de politie een rol kan spelen in diverse projecten, roept die rol vragen op inzake wettelijk handelen.

[268] Ook al kan in het kader van die ontmoetingen een bezoek aan de politielokalen overwogen worden.

[269] Het richten naar een formule waarbij de politieambtenaren naar de jongeren toegaan in een neutrale plaats: een vereniging, een buurthuis, school of andere; deze ontmoetingen laten kaderen in een programma van voortgezette opleidingen en ze laten meetellen voor evaluaties. Het is aan te raden dat deze initiatieven op geregelde tijdstippen plaatsvinden en dat er tijd aan wordt besteed (meer dan een uur zoals nu het geval is). Ze zouden ook in een andere vorm georganiseerd kunnen worden om de vooroordelen, de vrees, de stereotypes, enz. weg te nemen. Voor de

- het project "*Pat Rouille*" verder uit te bouwen in de HAVENWIJK en ruimer waar de behoeften zich het meest doen voelen[270];

- informatiesessies[271] voor te stellen, in de vorm van discussies, aan de scholen en de opvangcentra die gevestigd zijn in de HAVENWIJK en de MARIE-JOSÉWIJK[272].

6.4. EXTERNE ORIËNTERING, GEÏNTEGREERDE AANPAK

6.4.1. Samenwerking met de partners van de geïntegreerde politie uitbreiden

- *Politie te paard*

170. De politiezone doet een beroep op de federale politie wanneer ze nood heeft aan meer politieaanwezigheid op haar grondgebied alsook in het kader van detacheringen, maar vergeet soms dat de federale politie haar ook preventieve politieversterking kan leveren, waaronder de politie te paard.

171. Deze aanwezigheid moet enkel overwogen worden in het kader van gebeurtenissen gelinkt aan het genegotieerd beheer van de publieke ruimte. Ruimer moet ze overwogen worden in het kader van een aanwezigheid op het terrein, dicht bij de bevolking. Ze kan een bijkomend middel zijn om de politiezichtbaarheid in de wijken te versterken. Niettemin dient vastgesteld dat in de HAVENWIJK dit politiemiddel niet benut wordt. Immers, volgens sommigen is het niet geschikt voor de wijk, terwijl de ruiters overal kunnen patrouilleren. De enige voorwaarde om dat optimaal te laten verlopen, is dat ze in de zone eerst een goede briefing krijgen.

---

jongeren zijn alle politieambtenaren gelijk en voor de politieambtenaren zijn alle jongeren gelijk. Voor de politiezone is het dus een uitdaging om de mentaliteit te veranderen naar een externe gerichtheid.

[270] In dit verband moeten de diensthoofden overtuigd worden van het nut van het project en van het belang om erin te investeren. Dit project loopt op vrijwillige basis maar wordt niet ondersteund door de diensthoofden, die alleen maar vaststellen dat het operationeel lid gedurende een aantal uur afwezig is, uren die niet aan de functie worden besteed. Dit project zou gedragen moeten worden door "alle" verantwoordelijken van de zone en alle diensten zouden erbij betrokken moeten zijn (waaronder de interventie) daar het de gelegenheid biedt om betrekkingen aan te knopen met de adolescenten van morgen. Die werkuren, gepresteerd buiten de dienst waartoe de politieambtenaar behoort, kaderen in een algemeen belang; bijgevolg zouden alle oversten zich hierin moeten inschrijven, hetzij op persoonlijk hetzij op organisatorisch vlak.

[271] Los van het project "*Pat Rouille*".

[272] Om een antwoord te bieden op eventuele verwachtingen en/of vragen die bijvoorbeeld betrekking hebben op de houding die men dient aan te nemen in gevaarsituaties zoals de inval in de woning van een dolle schutter. Tegelijkertijd moet erover worden gewaakt dat er geen gevoel van angst of paniek wordt gecreëerd, zoals het geval was voor een opvangcentrum in de HAVENWIJK. Dit project zou overwogen kunnen worden in de vorm van een intern partnerschap waarbij personeelsleden van de wijken, de opleiding, de jeugddienst, de interventiedienst, enz. betrokken worden. Op die manier zou er ook een band kunnen worden gelegd tussen die verschillende diensten.

- *Gespecialiseerde eenheden van de federale politie*

172. Vanuit dat idee van samenwerking met de federale politie zijn de leidinggevenden van de lokale politie zich niet altijd bewust van (of weten ze niet altijd hoe te reageren op) de moeilijkheden die de gespecialiseerde eenheden van de federale politie ondervinden wanneer ze optreden in bepaalde wijken.

Werkpiste(s):

(30) Een ruimte creëren voor bespreking tussen de politiezone en de gespecialiseerde eenheden van de federale politie om de samenwerking te versterken en de moeilijkheden van hun interventie in bepaalde wijken te kennen[273]. In dit verband moet de evolutie van het leven in de wijken en van de werkmethodes aandachtig worden opgevolgd door de nadruk te leggen op de respectieve behoeften van elke entiteit.

(31) De mogelijkheid overwegen om een partnerschap met de politie te paard van de federale politie aan te gaan om op geregelde tijdstippen patrouilles te paard in te voeren in de twee wijken die het voorwerp van het onderzoek uitmaken.

6.4.2. Actoren op het terrein, (potentiële) private en publieke partners en … de burgers

173. Een van de voornaamste vaststellingen uit het onderzoek is dat geen van de partners die de onderzoekers ontmoet hebben, buiten de officiële instanties, gecontacteerd is (werd) door vertegenwoordigers van de politiezone om de werkprocessen te verbeteren of gewoonweg om hun perceptie ten aanzien van (het werk van) de politiediensten te kennen[274]. Zonder dit contact[275] is het, volgens ons, niet mogelijk om te peilen naar het verwachtings- of stressniveau of zelfs maar de (on)tevredenheidsgraad gelinkt aan bepaalde situaties die verband houden met de veiligheid in bepaalde wijken. Bijgevolg zijn het reacties of "*hulpkreten*" die verspreid kunnen worden via de pers[276], die het (de) proble(e)m(en) onder de aandacht brengt maar ook een latent gevoel van angst, frustratie, ongerustheid tegenover een situatie waarvoor geen oplossing wordt geboden.

174. Voor de reclamefirma[277] gevestigd in de HAVENWIJK was de reactie ten aanzien van de geschreven pers een manier om een situatie in het licht te stellen die voor haar en haar personeel aanhield. Dankzij dialoog en een passende oplossing konden de gemoederen worden bedaard en konden de verwachtingen uiteindelijk gedeeltelijk worden ingelost. Voor het overige werden bijkomend aanzienlijke inspanningen geleverd, in termen van investeringen om de veiligheid te verhogen, door de firma die zich er goed van bewust is dat haar veiligheid ook haar verantwoordelijkheid is. De vraag mag echter worden gesteld: tot welke prijs?

175. Tijdens het onderzoek werden verscheidene soortgelijke voorbeelden naar voren geschoven. De verwachtingen van (potentiële) partners, van kleine of grote particuliere en/of overheidsbedrijven, kunnen in twee woorden worden samengevat: aandacht[278] en samenwerking. Vertrekkende vanuit de bestaande goede praktijken kan het partnerschap met de particuliere en overheidsbedrijven verbeterd of, in voorkomend geval, benadrukt worden. Binnen de

[273] En meer bepaald met betrekking tot de problemen van integrisme, radicalisme en terrorisme.
[274] Vóór de publicatie van artikelen in de pers waaruit bleek dat iedereen er genoeg van had.
[275] Nodig om te informeren naar de behoeften en verwachtingen van de bevolking, de terreinactoren, de (potentiële) partners, enz.
[276] Waaronder die van de reclamefirma die in de pers gereageerd heeft na verschillende feiten die haar raakten en haar er zelfs toe brachten om een verhuizing uit de wijk te overwegen.
[277] BBDO.
[278] Voor hun moeilijkheden.

HAVENWIJK zijn er goede voorbeelden van samenwerking met verscheidene grote instellingen, die in bepaalde gevallen ook belangrijke plaatselijke economische actoren zijn voor het leven in de wijk en de gemeente. Hoewel het reactief is, is het partnerschap met de instellingen goed in de HAVENWIJK.

176. In de MARIE-JOSÉWIJK is partnerschap haast onbestaande. Er werd geen enkele lijst met partners voorgelegd en geen enkel initiatief toegelicht tijdens de gesprekken maar de contacten met de persoon die verantwoordelijk is voor de commissariaten worden gewaardeerd. In die precieze gevallen kan men niet spreken van partnerschap als dusdanig maar wel van betrekkingen van persoon tot persoon die vaak erg goed zijn.

177. De terreinactor, weze het een groot privébedrijf dat fors kan investeren, kan ook een partner worden. Dat partnerschap kan bijdragen tot de veiligheid in de wijk en niet enkel de eventuele gebreken in verband met het politieambt in het licht stellen. De keerzijde van de medaille is dat de veiligheid voor de privésector meer en meer privatiseert. Wat dan met de scholen of andere instellingen die niet de middelen hebben om een private beveiliging te betalen? Loopt men dan niet het risico om een veiligheid met twee snelheden te zien opduiken[279]?

178. "*Veiligheid*" is niet de exclusieve verantwoordelijkheid van de politiediensten, maar wordt gedeeld tussen verscheidene terreinactoren die steeds talrijker zijn. Tussen die verschillende actoren moet er dus samenwerking zijn. De leden van de interventie zouden vertrouwd kunnen zijn met het bestaan en de competentieniveaus van die actoren aangezien die ook verscheidene controles op het terrein verrichten.

179. In dit verband is de volgende overpeinzing interessant: « *En substance, le corps policier revendique des moyens supplémentaires pour faire face à la montée de la délinquance, en obtient une bonne part (…), et, accroché à une conception purement répressive de son activité, renvoie toute autre responsabilité sur la société en amont (famille et école défaillantes dans leur fonction de socialisation) et la justice en aval (qui sanctionne trop faiblement). Pour la grande majorité des policiers, la prévention consiste à arrêter les délinquants et à les remettre à la justice, au-delà elle menace de diluer le métier policier dans un travail social indifférencié. Pour les élus au contraire, qui se font écho de leurs électeurs, ce qui importe n'est pas que le crime soit élucidé, mais bien qu'il soit prévenu.(…)*[280] »

180. Wat de burgers betreft, dat is heel wat anders. Immers, de politieambtenaren, sectorverantwoordelijken, voelen zich niet altijd op hun gemak wanneer ze in contact treden met vertegenwoordigers van buurtcomités of andere burgerstructuren want ze moeten het hoofd bieden aan kritiek. Volgens de nieuwe opdrachtbrief van de korpschef[281] zullen deze initiatieven meer geïntegreerd worden, zullen de betrokken politieambtenaren dit soort van vergaderingen bijwonen en eraan deelnemen, terwijl ze momenteel onvoldoende rekenschap afleggen.

---

[279] Die van de "rijken" en die van de "armen".

[280] D. MONJARDET, *« Réinventer la police urbaine. Le travail policier à la question dans les quartiers »*, Au risque des espaces publics, Les annales de la recherche urbaine, n°83-84,0180-930-IX-99/83-84/p. 14-22.

[281] 2012-2017.

6.4.3. Luik leefbaarheid

181. De politiediensten laten het luik leefbaarheid te veel over aan andere actoren, waaronder gemeenteambtenaren[282], stadswachten, straathoekwerkers, parkeerstewards, ATRIUM-stewards[283], maatschappelijk werkers, diensten die toezicht houden op het openbaar vervoer, diensten die optreden in het kader van de openbare netheid, enz. De politie verliest nogal gemakkelijk uit het oog dat ook zij een rol te spelen heeft om verbetering te boeken in dit luik, dat ook tot haar bevoegdheden behoort.

Werkpiste(s):

(32) De politieambtenaren sensibiliseren en informeren over de verschillende beroepen die "op straat" worden uitgeoefend en die verband houden met veiligheid en toezicht.

(33) Binnen alle diensten en functionaliteiten de partnerschappen van alle wijkcommissariaten[284] benutten en sommige partnerschappen versterken zoals bijvoorbeeld met bedrijven zoals NET BRUSSEL[285] en de MIVB[286].

7. SPECIFIEKE CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

182. De politiezone BRUSSEL-WEST is niet de enige verantwoordelijke inzake veiligheid en leefbaarheid in de HAVENWIJK en de MARIE-JOSÉWIJK. Heel wat andere terreinactoren en/of (potentiële) partners zijn betrokken bij en treden op in deze materies. Aan de hand van de analyse, de conclusies en de werkpistes werd evenwel aangetoond dat de inzet van de politiecapaciteit kan worden verbeterd door ruimer te gaan nadenken over de wijken, over de politieorganisatie en over diverse veiligheidsgebonden aspecten. Werken op maat van de wijken vraagt een politie-inzet op maat, wat veel verder gaat dan een inzet gebaseerd op een kwantitatieve analyse.

183. De veiligheid en de leefbaarheid in de twee bestudeerde wijken kunnen dus worden verbeterd door concrete aanpassingen. Die aanpassingen vergen echter een investering van iedereen en een evolutie van de huidige benadering naar een meer preventieve en gemeenschapsgerichte benadering. De politiezone levert goed politiewerk in haar reactieve visie op de zaken maar, naast deze positieve vaststelling, is er een andere, meer negatieve, namelijk dat de kloof nog dieper wordt tussen een lokale politie, die verondersteld wordt dicht bij de bevolking te staan, en haar lokale bevolking. Deze vaststelling is opvallend in de HAVENWIJK, terwijl in de MARIE-JOSÉWIJK het gebrek aan partnerschap en het gevoel van afstand het meeste problemen opleveren. In termen van middelen is het van belang op te merken dat het personeelsbestand van de politiezone aanzienlijk werd uitgebreid, wat een positief vooruitzicht biedt voor de toekomst.

184. De werkpistes werden bedacht volgens een logica die voornamelijk uitgaat van de pijlers van 'community policing', en dit als referentiekader. Die pijlers zijn geen gesloten en hermetische

---

[282] Waarvan sommigen de bevoegdheid van GAS-ambtenaar hebben.

[283] Die tussenkomen voor de handelszaken.

[284] In de MARIE-JOSÉWIJK is partnerschap haast onbestaande, terwijl dit in de HAVENWIJK erg uitgebouwd is. Aan de hand van een reflectie per wijk zou hun bestaan kunnen worden nagegaan, zouden ze kunnen worden opgelijst, zelfs uitgewisseld en bekendgemaakt. De partner zou op die manier over verschillende politionele referentiepersonen beschikken afhankelijk van het probleem of de informatie die hij wenst door te geven veeleer dan één politieambtenaar die, als hij verlof heeft, niet in staat is om een antwoord te bieden.

[285] Om doeltreffender te kunnen optreden tegen het probleem van overlast.

[286] Om bijvoorbeeld samen op te treden na gevallen van agressie tegen personeelsleden van het openbaar vervoer, een vorm van "educatief" partnerschap met de MIVB (*cf.* goede praktijk aangehaald in de interviews).

entiteiten, maar wel integendeel, open en klaar om te worden gebruikt op allerhande manieren. Dat maakt er trouwens een onuitputtelijke bron van inspiratie van in de zoektocht naar oplossingen en verbeteringen voor de politiewerking.

185. Voor de politiezone BRUSSEL-WEST kunnen de volgende specifieke aanbevelingen worden geformuleerd:

1) een beeld schetsen van de wijken, dat gebruiken en rekening houden met hun complexiteitsgraad om de politiecapaciteit in te zetten → *cf.* werkpistes 1 tot 5, 8, 26;

2) de negatieve effecten van de centralisatie verzachten en tegelijkertijd haar positieve aspecten behouden waaronder de schaalvergroting en het professionalisme → *cf.* werkpistes 6, 7, 10, 16, 17 tot 21;

3) nog meer zonaal denken en werken → *cf.* werkpistes 4 en 11;

4) een visie inzake "nabijheidspolitie" ontwikkelen en concretiseren, de polyvalentie en de zichtbaarheid herdenken → *cf.* werkpistes 13, 14, 15, 18 tot 21;

5) een klimaat van vrede en vertrouwen herstellen tussen de burgers en de politieambtenaren, meer bepaald via preventie → *cf.* werkpistes 19 en 22 tot 29;

6) de verantwoordelijken bewust maken van het feit dat het noodzakelijk is om concreet te werken volgens de vijf assen van het model van gemeenschapsgerichte politiezorg en vooral om te geloven in dat model → *cf.* werkpistes 9, 12, 17, 28 en 33.

8. BIJLAGE 1: SLEUTELCONCEPTEN EN SUBVRAGEN VAN HET ONDERZOEK

9. BIJLAGE 2: BELANGRIJKSTE GEBRUIKTE AFKORTINGEN

BIJLAGE 1: SLEUTELCONCEPTEN EN SUBVRAGEN VAN HET ONDERZOEK

1. NABIJHEID DOORHEEN DRIE BASISPOLITIEFUNCTIONALITEITEN

1. Geen enkele tekst legt aan de korpsen van lokale politie een standaardorganigram op, maar het politiewerk op lokaal niveau is wel uniform gemaakt aan de hand van een aantal politiefuncties en dwingende normen die een minimale kwaliteit moeten waarborgen. De lokale politie verzekert, volgens de voorschriften van het koninklijk besluit van 17 september 2001[287] en van de omzendbrief PLP 10, een minimale dienstverlening aan de bevolking doorheen de zeven volgende functionaliteiten[288]:

1 wijkwerking;

2 onthaal;

3 interventie;

4 politionele slachtofferbejegening;

5 lokale opsporing en lokaal onderzoek;

6 handhaving van de openbare orde;

7 verkeer[289].

2. Van die zeven basispolitiefunctionaliteiten werden er drie voor het onderzoek in aanmerking genomen als marker of indicator voor de politie-inzet in termen van community policing: onthaal, interventie en wijkwerking. Dit gaat verder dan de loutere uitoefening van de functie wijkwerking, die beschouwd wordt als de hoeksteen van de gemeenschapsgerichte politiezorg.

3. De *functie wijkwerking* bestaat in het aanbieden van een zichtbare, aanspreekbare en contacteerbare politiedienst, die in haar werking maximaal georiënteerd is op de behoeften en verwachtingen van haar omgeving. Deze functie wordt georganiseerd op basis van een geografische indeling van het grondgebied van de zone, rekening houdend met de lokale omstandigheden en de bevolkingsdichtheid. Als minimale werkings- en organisatienorm voor de uitvoering van deze functie geldt: 1 wijkagent per 4 000 inwoners[290].

4. In het licht van de aangehaalde problematiek werden in het kader van de onderzoeksdaden een aantal subvragen gesteld:

1) Is de wijkwerking in de politiezones BRUSSEL-WEST en BRUSSEL ZUID aangepast *aan de realiteit van de moeilijkere wijken*[291]?

---

[287] 17 SEPTEMBER 2001 - Koninklijk besluit tot vaststelling van de organisatie- en werkingsnormen van de lokale politie teneinde een gelijkwaardige minimale dienstverlening aan de bevolking te verzekeren.

[288] Zie in dit verband ook de ministeriële omzendbrief PLP 10 van 9 oktober 2001 inzake de organisatie- en werkingsnormen van de lokale politie met het oog op het waarborgen van een minimale gelijkwaardige dienstverlening aan de bevolking.

[289] In 2009 ingevoerd als basispolitiefunctionaliteit.

[290] Artikel 2 van het KB van 17 september 2001 en PLP 10.

[291] Wijken in ANDERLECHT en SINT-JANS-MOLENBEEK waar de onveiligheid (criminaliteit) het grootst is.

2) Wordt dit werk *op maat* verricht afhankelijk van de *specificiteit* van de *moeilijkere* wijken?

3) In welke mate beantwoordt het politiewerk *aan de problemen* van de *moeilijkere* wijken?

4) Is er *een vertrouwensband* tussen de wijkagent en de burger die in de *moeilijkere* wijken woont?

5) Hoe zijn de twee politiezones *georganiseerd* in termen van *structuren* in de *moeilijkere* wijken[292]?

6) Is de politie *opgewassen* tegen het werk in de *moeilijkere* wijken?

7) Op welk *ritme leeft men in de moeilijkere* wijken? Is de wijkpolitie *voldoende aanwezig en beschikbaar* in die wijken in verhouding tot het *levensritme*?

5. De *functie onthaal* bestaat uit het te woord staan van de burgers die zich, fysiek in persoon, telefonisch of schriftelijk tot de politiedienst wenden. Het antwoord bestaat ofwel uit een onmiddellijk gevolg geven aan de vraag, ofwel uit een verwijzing naar de interne of externe dienst, tot wie die persoon zich moet richten om een reactie op zijn vraag te bekomen. De toegankelijkheid van het onthaal wordt afgestemd op de noden en verwachtingen van de bevolking. Als minimale werkings- en organisatienorm voor de uitvoering van de fysieke toegankelijkheid geldt: 12 uur per dag en per zone.

6. Indien de permanente fysieke aanwezigheid van een politieambtenaar in een onthaalpunt niet haalbaar is, moet, door middel van technische infrastructurele maatregelen, worden verzekerd dat de burger die zich fysiek of telefonisch bij een onthaalpunt aanbiedt, onmiddellijk met een politieambtenaar in contact kan treden. De permanente bereikbaarheid van een politiedienst wordt in alle gevallen verzekerd. In een meergemeentezone beschikt de lokale politie daarenboven in iedere gemeente over één of meerdere politieposten. Het aantal politieposten wordt lokaal bepaald met inachtneming van het aantal gemeenten van de politiezone, de oppervlakte en de bevolkingsdichtheid van de gemeenten[293].

7. Ook hier konden in het licht van de aangehaalde problematiek een aantal subvragen worden gesteld:

1. Biedt het onthaal, zoals het georganiseerd is, een dienstaanbod aan dat voldoende *toegankelijk* en *beschikbaar* is voor de burger die in de *moeilijkere* wijken woont?

2. Is het onthaal door zijn organisatie en zijn werking in staat om een *doeltreffend antwoord* te bieden aan de burger-klant?

3. In welke vorm(en) is het onthaal georganiseerd, is dat in functie van het (algemeen en specifiek) *doelpubliek*?

4. Is het onthaal *klantgericht*?

---

[292] In een politiezone in de Brusselse agglomeratie werd het COBAN-concept (miniwijkcommissariaten naar Japans model) ingevoerd.

[293] Artikel 3 van het KB van 17 september 2001 en PLP 10.

7. Tot slot bestaat de *functie interventie* erin om binnen een passende termijn een antwoord te bieden op elke oproep waarbij een politionele interventie ter plaatse noodzakelijk is. Afhankelijk van het geval en de context (ernst, dringendheid, aard van de feiten) zal dit antwoord onmiddellijk of uitgesteld zijn; in het laatste geval zal de oproeper worden ingelicht over de reden en de termijnen. Deze functie wordt op permanente wijze binnen elke politiezone georganiseerd en een officier van bestuurlijke en gerechtelijke politie is hetzij ter plaatse, hetzij bereikbaar en terugroepbaar[294].

8. In dit verband werden de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Worden in de twee politiezones de niet-dringende interventies (in de moeilijkere wijken) toevertrouwd aan een wijkagent of aan een onthaaldienst die in staat is om de oproep op de meest geschikte wijze aan te pakken?

2. Wordt het interventiebeleid in de moeilijkere wijken regelmatig geëvalueerd en bijgestuurd?

3. Wordt de informatie tussen de verschillende diensten en functionaliteiten voldoende doorgegeven om tot een doeltreffende interventie te komen?

9. Deze verschillende subonderzoeksvragen concretiseren het onderzoeksvoorwerp en bakenen het algemeen terrein af.

2. EEN TRANSVERSALE AS: 'COMMUNITY POLICING'

10. In het kader van de verrichte voorstudie was snel duidelijk dat de principes van 'community policing' *de transversale assen* zijn aan de hand waarvan de kwestie van *de inzet van de capaciteit* en van de *relevante en/of belangrijke aspecten van de werking* in de "*moeilijkere*" wijken van de gemeenten SINT-JANS-MOLENBEEK en ANDERLECHT en van de drie bestudeerde basispolitiefunctionaliteiten moest worden bekeken.

11. Hoewel het concept 'community policing' in de politiewereld opgedoken was lang voor de politiehervorming, was het pas in 2003 dat een specifieke omzendbrief, de omzendbrief CP 1[295], werd opgesteld en een kader werd geschetst voor dat sleutelconcept van het politieoptreden. Deze omzendbrief bepaalt de pijlers van 'community policing' op zijn Belgisch en uit de wil om die toe te passen op de volledige geïntegreerde politie. In 2004 werd de CP 1 aangevuld met de omzendbrief CP 2[296], opgesteld om de organisatieontwikkeling van de lokale politie te bevorderen, die een kader en managementtools bood, meer bepaald voor de invoering van 'community policing' op lokaal niveau. Dit concept werd later bevestigd en samengebracht met andere politieprincipes in een visietekst die streeft naar een excellente politiezorg[297] [298]. In die

---

[294] Artikel 4 van het KB van 17 september 2001.

[295] Omzendbrief CP 1 van 27 mei 2003 betreffende Community Policing, definitie van de Belgische interpretatie van toepassing op de geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus – gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 9 juli 2003.

[296] 3 NOVEMBER 2004 – Ministeriële omzendbrief CP 2 betreffende het bevorderen van de organisatieontwikkeling van de lokale politie met als finaliteit een gemeenschapsgerichte politiezorg – gepubliceerd in het *BS* van 29 december 2004.

[297] BRUGGEMAN W., VAN BRANTEGHEM J-M. en VAN NUFFEL D., red., *"Naar een excellente politiezorg"*, Brussel, Politeia, 2007.

[298] De visie op een 'excellente politiezorg' berust op vier basisbegrippen, met name: het beleid dat de overheden voeren inzake 'maatschappelijke veiligheid'; het specifieke politiemodel 'gemeenschapsgerichte politiezorg'; het

tekst wordt het Angelsaksische concept ‘community policing’ omgedoopt tot “gemeenschapsgerichte politiezorg”.

12. Het concept ‘community policing’ en zijn pijlers berusten op een ruime aanpak van de veiligheid en van de leefbaarheid, het beoogt “*een meer in de samenleving geïntegreerde politie, die ter beschikking staat van de burger(s) en die, samen met de gemeenschappen, zoekt naar oplossingen die de lokale omstandigheden van de oorzaken van onveiligheid voor ogen houden*”[299]. Het concept bestaat uit vijf pijlers die essentieel zijn voor de gemeenschapsgerichte politiezorg, met name:

1. de externe oriëntering: de politie staat niet tegenover de samenleving, maar er middenin; ze is in de maatschappij geïntegreerd. Door die inbedding is ze zich snel en volledig bewust van wat ‘leeft en speelt’ qua veiligheid en leefbaarheid in de samenleving;

2. het probleemoplossend werken: deze pijler verwijst naar de identificatie en analyse van de mogelijke oorzaken van criminaliteit en van conflicten in de gemeenschap(pen). De politie reageert niet enkel op problemen nadat ze zich hebben voorgedaan maar probeert de veroorzakende factoren te identificeren en daarop (tijdig) in te werken;

3. het partnerschap: dit verwijst naar het bewustzijn van de politie dat zij niet alleen verantwoordelijk is, en ook niet wil zijn, voor de zorg voor veiligheid en leefbaarheid. De veiligheidszorg is een ketenbenadering waarin diverse partners de schakels vormen in een globale en geïntegreerde benadering;

4. het afleggen van verantwoording: de pijler verantwoording vereist het opzetten van mechanismen waardoor de politie verantwoording kan afleggen over de antwoorden die ze formuleerde op de vragen en noden van de gemeenschappen die ze dient;

5. de bekwame betrokkenheid: het betekent dat er zowel voor de politiemensen als voor de diverse bevolkingsgroepen mogelijkheden moeten worden gecreëerd om gezamenlijk problemen van veiligheid en leefbaarheid aan te pakken, diensten te verlenen en veiligheid en zekerheid te creëren.

13. De korpsen van lokale politie moeten zich aldus in die benadering inschrijven om te proberen een *minimale gelijkwaardige dienstverlening* aan te bieden aan de bevolking in naleving van de *minimale organisatie- en werkingsnormen*. Deze hypothese wordt verdraaid in het kader van de hier aangehaalde problematiek, met name “*de lokale politie zou – bij gebrek aan middelen – geen minimale veiligheid aan de bevolking waarborgen of zou daartoe niet in staat zijn*”.

14. Bijgevolg kan men zich terecht verscheidene vragen stellen waaronder op welke oplossingen leggen de twee politiezones BRUSSEL ZUID en BRUSSEL WEST de nadruk in hun respectieve aanpak van de veiligheid en de leefbaarheid in de *moeilijkere* wijken van de gemeenten ANDERLECHT en SINT-JANS-MOLENBEEK? Men kan zich ook terecht afvragen of die oplossingen, in termen van inzet van middelen, afgestemd zijn op de lokale kenmerken en de oorzaken van de onveiligheid?

15. De filosofie van ‘community policing’ is ook toepasbaar op het politiewerk in *al* zijn facetten, ze is niet beperkt tot de wijkwerking *alleen*. Dan rijzen er vragen zoals hoe worden de principes van ‘community policing’ toegepast in de *moeilijkere* wijken van de twee betrokken

---

essentiële en net zo specifieke werkproces van ‘informatiegestuurde politiezorg’; een algemeen basisbegrip ‘optimale bedrijfsvoering’ (als combinatie tussen de theoretische of managementmodellen die specifiek toepasbaar werden gemaakt op de politieorganisatie). *Idem.*

[299] CP 1.

politiezones en, in voorkomend geval, of die principes doorgevoerd zijn in *alle* facetten van het politiewerk – voor het toezichtsonderzoek: "*de wijkwerking*"; "*de interventie*" en "*het onthaal*".

16. Tot slot werden specifiek met betrekking tot de principes van 'community policing' de volgende vragen gesteld:

1. Hoe gaat de hiërarchie in de betrokken politiezones te werk om *zich te integreren* in de buitenwereld in de *moeilijkere* wijken?

2. Hoe en met welk(e) middel(en) probeert ze de *moeilijkere* wijken te identificeren?

3. Met welk middel peilt ze naar *het aanvoelen* van de bevolking in de *moeilijkere* wijken?

4. Hoe en met *welke partner(s)* werkt ze om de problemen in de *moeilijkere* wijken op te lossen?

5. Hoe *brengt ze verslag uit* over haar werkwijze in de *moeilijkere* wijken?

6. Hoe en op welk tempo betrekt ze haar medewerkers en haar personeel op het terrein in de *moeilijkere* wijken?

7. Hoe en op welke basis past ze haar beleid en haar strategie aan in de *moeilijkere* wijken?

17. De keuze voor een theoretisch referentiekader zoals de 'community policing' houdt ook een zekere vorm van voorbehoud in. Zoals elk theoretisch model heeft het zijn beperkingen. Een ervan werd meermaals onderstreept door experten ter zake[300]. 'Community policing' is gebaseerd op de gedachte – die soms als mythisch wordt bestempeld – van een homogene samenleving met gedeelde waarden, normen en levensstijlen, wat de invoering van deze filosofie in de werkelijke samenleving erg bemoeilijkt omdat die heterogeen is. Deze lacune in de opvatting van 'community policing' is in de praktijk goed voelbaar wanneer er pogingen worden ondernomen om dit model te trachten in te voeren in een multicultureel kader.

3. FOCUS OP DE *MOEILIJKERE* WIJKEN

18. Het begrip wijk staat centraal omdat dit het onderzoeksgebied *in de ruimte* beperkt, dat is namelijk precies de politie-inzet in zogenaamd "*moeilijkere*" wijken van de gemeenten SINT-JANS-MOLENBEEK en ANDERLECHT. Het is dus belangrijk even stil te staan bij dit begrip "wijk", het te definiëren, het te situeren in de onderzoeksvragen en er met een kritische blik naar te kijken. Dit is nodig voor een goed begrip en voor de contextualisering van de conclusies, de werkpistes en de aanbevelingen die in dit verslag vervat zijn.

---

[300] In dit verband wordt onder meer verwezen naar de studiedag van de Vrije Universiteit Brussel met als titel "*De politierol bekeken door de bril van de burger*", alsook naar diverse publicaties waaronder: ENHUS, E., *"Multiple community policing: how do you mean?"*, 2005-2008. VAN DE SOMPEL, R. & PONSAERS, P., *"Bronnen van community (oriented) policing en de toepassing ervan in België"* Elektronische kopie - http://www.info-zone.be, brochure 2006.

3.1. EEN GENERIEKE BENAMING DIE HEEL WAT BEELDEN OPROEPT

19. De Larousse definieert de wijk als een administratief onderdeel van een *stad* of als een deel met bepaalde kenmerken of een zekere eenheid (zoals een residentiële wijk). In stadsgeografie wordt de wijk van een stad vooreerst omschreven door een aanzien eigen aan die wijk dat hem onderscheidt van zijn omgeving op grond van verscheidene types van specifieke kenmerken[301]:

- *zijn ligging: men spreekt bijvoorbeeld over centrale wijken en wijken aan de rand van de stad, van hoog gelegen en laag gelegen wijken, enz.;*

- *zijn bouwstijl: men maakt bijvoorbeeld een onderscheid tussen oude en nieuwe wijken;*

- *zijn functies: elke stad heeft handelswijken, een stationsbuurt, uitgangsbuurten, kantoor- of zakenwijken, residentiële buurten, enz.;*

- *zijn bezoekers en/of zijn bewoners geïdentificeerd volgens sociale criteria – volks- of burgerwijken, chique of arme wijken –, culturele, religieuze criteria, enz.;*

- *zijn imago of de symboliek die men ermee associeert – wijken met een slechte reputatie bijvoorbeeld of, daarentegen, mooie wijken.*

20. De term wijk kan ook verwijzen naar de delen van een stad beschouwd vanuit een oogpunt van omgeving, dit wil zeggen een gedeelte van een stad gedefinieerd in termen van nabijheid ten opzichte van de woning. Deze dimensie verwijst eerder naar de praktijken en de voorstellingen die de inwoners hebben van hun stad. De wijk wordt dan bepaald door de plaatsen waar in maatschappelijk verband wordt geleefd en die de stad op lokaal niveau structureren: handelsstraten, openbare voorzieningen, groene ruimten, enz[302].

21. Deze verschillende facetten van het begrip wijk worden *ruw* geschetst maar ze vestigen wel de aandacht op het feit dat de termen die een plaats aanduiden die gedefinieerd wordt door bepaalde parameters *veel betekenissen* kunnen hebben en dat ze veel beelden inhouden die deel uitmaken van een collectieve verbeelding.

22. Het begrip wijk blijft echter moeilijk te beoordelen[303]. In BRUSSEL bestaat er sinds 2008 trouwens een wijkmonitoring die het hele grondgebied van het BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST bestrijkt[304]. De gebruikte methodologie voor de afbakening van de wijken wordt vooral vanuit een pragmatisch oogpunt bekeken. "(…) *In vergelijking met de indelingen die gebaseerd zijn op de sociaal-economische homogeniteit van de bewoners, is de voorgestelde aanpak anders: de wijk wordt eerst en vooral beschouwd als een levensruimte waarin de meeste dagelijkse activiteiten plaatsvinden en waarmee de bewoners zich kunnen identificeren. Aangezien de wijk wordt opgevat als een plek die mensen en activiteiten polariseert (winkels, scholen en meer in het algemeen een gevoelen van identiteit) en niet segregeert, heeft deze plaats ook altijd een naam. (…)*[305]".

---

[301] Bron: vrije encyclopedie.

[302] *Idem*.

[303] Elders, afhankelijk van de context, is er soms sprake van *cité* (in FRANKRIJK) of van *favelas* (in BRAZILIË), enz. gelet op de plaatsgesteldheid. Deze reflectie werd gemaakt tijdens de interviews.

[304] "Uitwerking van een wijkmonitoring die het hele grondgebied van het BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST bestrijkt, eindverslag". https://wijkmonitoring.irisnet.be.

[305] De gebruikte methodologie voor de afbakening van de wijken is complex. Ze is ingegeven vanuit de optiek van een zoektocht naar consensus met de verschillende betrokkenen op lokaal niveau. Daarom wordt rekening gehouden met de bestaande indeling en werden de gemeenten en de gewestelijke instanties die bevoegd zijn voor

23. Vanuit politioneel oogpunt is de territoriale benadering een werkrealiteit, hetzij om een geografisch beperkte oppervlakte aan te duiden, hetzij om een plaats aan te duiden waar de politie aanwezig is[306] of nog om een politie-intervenant aan te duiden. De term "wijk" is een referentie-eenheid waauit de wijkwerking, de wijkagent of de wijkinspecteur, enz. voortvloeien. Andere termen verwijzen ook naar deze territoriale benadering: de sector, de divisie, de antenne, het district. Daarbij komt dat een politiezone zich *de facto* inschrijft in een gemeentelijke, bovengemeentelijke, arrondissementele, provinciale en nationale geografische context. De entiteit "wijk" is een politieverwijzing die dus kan worden beschouwd als de kleinste gemene deler van het politieoptreden vanuit een territoriaal standpunt. Bijgevolg zal het hier in aanmerking moeten worden genomen afhankelijk van deze microlokale context.

24. Er dient rekening te worden gehouden met deze politionele geografische realiteit. Bij wijze van voorbeeld: in de wijkmonitoring van BRUSSEL[307] zijn de grenzen van de HAVENWIJK ruimer gedefinieerd dan op het niveau van de politiediensten[308]. De gemeentegrenzen, die ook worden gebruikt om de grenzen van de politiezones te bepalen, snijden deze wijk immers in tweeën, waarbij het ene deel op het grondgebied van de gemeente SINT-JANS-MOLENBEEK ligt en het andere op dat van de gemeente BRUSSEL[309].

Deel gelegen in de gemeente SINT-JANS-MOLENBEEK

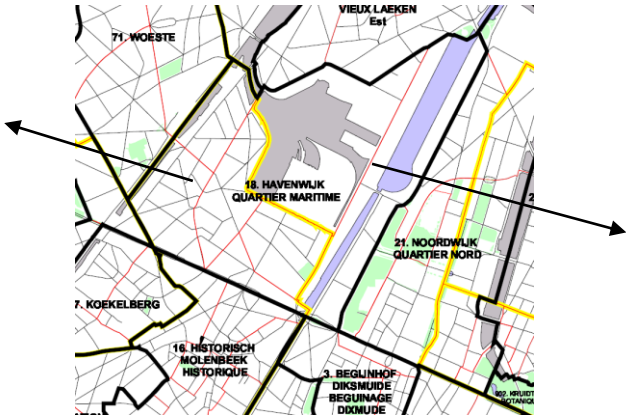

Deel gelegen in de gemeente BRUSSEL

25. En omgekeerd, in de wijkmonitoring wordt de KUREGEMWIJK beschouwd als een eenheid die uit drie delen bestaat. De grenzen die de politie hanteert om de KUREGEMWIJK in ANDERLECHT af te bakenen, vallen nagenoeg samen met de drie wijken van de wijkmonitoring, zijnde KUREGEM BARA, KUREGEM DAUW en KUREGEM VEEARTSENIJ.

---

ruimtelijke ordening geconsulteerd. Het eindresultaat is uiteraard een compromis tussen hun meningen en de criteria van het onderzoeksteam.

[306] Zoals bijvoorbeeld: de politiezone, de politiedivisie, het politiedistrict, de politiepost, de politieantenne, het politiecommissariaat, het miniwijkcommissariaat (COBAN), enz.

[307] Om zijn actie beter te kunnen richten op de wijken in moeilijkheden, heeft het BRUSSELS GEWEST in 2006 een opvolgingsinstrument ontwikkeld (wijkmonitoring) dat aansluit bij de opvatting dat elk stedelijk beleid gebaseerd moet zijn op een nauwkeurige diagnose van zijn grondgebied teneinde passende en doeltreffende maatregelen uit te werken. VAN CUTSEM, M. en ROPARS, G., « *Quelle place pour la prospective dans la politique des quartiers sensibles en Wallonie et à Bruxelles ?* », Institut Destrée, juni 2007.

[308] Beide kaarten werden, ter illustratie, uit de wijkmonitoring gehaald.

[309] Dat is ook het geval voor de drie andere wijken waarop dit onderzoek betrekking heeft: KUREGEM, PETERBOS en MARIE-JOSÉ.

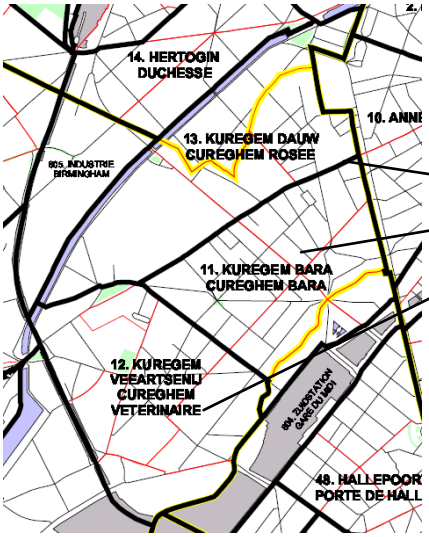

Rekening houdend met de gemeentegrenzen, vallen de drie entiteiten nagenoeg samen met de grenzen van de wijk KUREGEM die de PZ ZUID hanteert.

3.2. BEGRIP *MOEILIJKE(RE)* WIJK IN HET ONDERZOEK

26. De kwalificatie "moeilijk", geassocieerd met het begrip wijk, werd gekozen om het onderzoeksgebied van dit onderzoek nader te bepalen. Er wordt verwezen naar de Larousse die de "moeilijke wijk" als volgt definieert: *(…) die met ernstige problemen kampt, meer bepaald sociale*[310].

27. Zoals hiervoor uiteengezet, definiëren verscheidene facetten een wijk en kunnen ze bijgevolg zijn min of meer moeilijke karakter beïnvloeden. Net zoals uit politioneel oogpunt, kan een wijk gewoonweg als moeilijk worden beschouwd door de werklast die hij genereert, bovenop de veiligheidsproblemen die men er aantreft. Een wijk zal als moeilijk bestempeld worden:

- *buiten de politieactiviteit op basis van: de bevolkingsdichtheid; het aantal personen die een werkloosheidsuitkering genieten; het aantal personen die een OCMW-uitkering krijgen; het geconcentreerde woongebied; sommige verouderde gebouwen; industriële sites of gebouwen die niet meer in gebruik zijn; braakliggende terreinen; markante feiten (oproer, bijeenkomst van personen, enz.); actuele feiten; enz.*

- *vanuit de politieactiviteit op basis van: criminaliteitscijfers, politieoperaties, bijzondere strategieën om in bepaalde wijken op te treden, de zaken die de politieambtenaren die in die wijken werken meegemaakt hebben, enz.*

28. Voor dit begrip *moeilijke* wijk bestaan heel wat synoniemen die stigmatiserend kunnen zijn: cités, warme buurten, risicobuurten, no-goarea's, gettowijken, gevoelige wijken, probleemwijken, verloederde wijken, kansarme wijken, bedorven buurten, enz. Het is trouwens gemakkelijker om zich negatief uit te laten over een wijk dan positief: rijke wijken, chique wijken, mooie buurten, enz.

29. Het begrip wijk zal sneller negatieve connotaties oproepen, die door iedereen gekend zijn omdat ze worden doorverteld, terwijl een positieve stempel niet noodzakelijkerwijs wordt uitgedragen ook al bestaat die en wordt die onder de aandacht gebracht. In dit verband is het interessant te wijzen op een vaststelling die gedaan werd in een studie in 2009 naar de manier waarop voorsteden worden voorgesteld in Franse en Italiaanse dagbladen[311]: « *(…) Le sens absolu du mot « quartier » dont l'usage suscite encore des réticences, est comparable à celui du mot*

[310] Vertaling van de definitie uit de Larousse - http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/difficile/25456.

[311] QUARTA, E., « Zones sensibles ou ghettos ? L'euphémisme dans la représentation des banlieues françaises dans les quotidiens français et italiens. », Université de Modène, Italie, Synergie, 2009, pp. 85-93.

« jeunes », qui a subi un déplacement sémantique remarquable, que Robert (1994) explique par la volonté des médias et de la classe politique de « camoufler tout ce que le réel a d'un peu trop dur et de rugueux ». Comme l'expression « jeunes », recouvre dans la psyché des médias trois aspects – la banlieue, l'exclusion et l'émigration – le mot « quartier » renvoie à tous les problèmes précités. (…) »[312].

30. Bijgevolg is dit onderzoek er niet op gericht om een of andere wijk te stigmatiseren door die als meer of minder moeilijk te bestempelen. Het onderzoek heeft tot doel om te peilen naar de inzet van de capaciteit in de zogenaamde "moeilijke" wijken. Zonder te ontkennen dat er problemen zijn, moest er een werkas gekozen worden om zich onder te dompelen in de realiteit van een wijk vanuit het standpunt van de veiligheid van burgers en aldus werden zogenaamde moeilijke wijken in aanmerking genomen op basis van de criteria die hiervoor aangehaald zijn. Gelet op de eerder uiteengezette elementen zal aan dit begrip *moeilijk* ook aandacht worden besteed tijdens het onderzoek.

4. BEGRIP "VEILIGHEID"

31. Ter afronding van dit eerste deel is het van belang om de term "veiligheid" te definiëren zoals die gebruikt wordt in het kader van dit onderzoek. Deze term kadert in een logica eigen aan de politie en bundelt een waaier van problemen waarmee de politiediensten geconfronteerd kunnen worden en die rechtstreeks verband houden met of een impact hebben op de leefbaarheid in de wijken. Er werd dus vanzelfsprekend gekozen voor de politiedefinitie van veiligheid. Uitgaande van de definitie gegeven in het nationaal politieel veiligheidsbeeld[313], komt het begrip veiligheid tot uiting in verschillende problemen die behoren tot de bevoegdheidsdomeinen van de politieoverheden en -diensten. Dit zijn: (1) overlast, (2) verkeersveiligheid[314], (3) criminaliteit[315], (4) misdrijven en inbreuken die een aantasting van de fysieke integriteit tot gevolg hebben en (5) aspecten met betrekking tot terrorisme, extremisme of radicalisme.

32. Het nationaal politieel veiligheidsbeleid wijst erop dat er geen *eenduidige* en *allesomvattende* omschrijving is van het concept overlast[316]. Om dit te verhelpen, verwijst de politie naar de definitie van (openbare) overlast die de FOD Binnenlandse Zaken hanteert in het kader van zijn werkzaamheden. Wij zullen deze definitie overnemen want ze kadert perfect in onderhavig onderzoeksgebied. Overlast wordt aldus als volgt gedefinieerd: "*de beoogde feiten en gedragingen moeten (1) plaatsvinden op de openbare weg, openbare plaatsen of voor het publiek toegankelijke plaatsen, (2) de aard, de intensiteit, het aantal of de frequentie van deze feiten tasten (3) de rust, de levenskwaliteit of de veiligheid van de gemeente, de wijk of de straat aan. In een aantal gevallen kunnen deze feiten en gedragingen een impact hebben op het risico op slachtofferschap en/of kunnen ze vallen onder de strafbare feiten in het kader van artikel 119bis*[317] *van de Nieuwe Gemeentewet*"[318].

---

[312] *Idem*, p. 89.

[313] Nationaal politieel veiligheidsbeeld 2011, federale politie.

[314] Zowel verkeersovertredingen als verkeersongevallen.

[315] Dit begrip omvat verschillende meer en minder georganiseerde fenomenen zoals de diverse vormen van diefstal (gewone, georganiseerde, met of zonder geweld, enz.), drugsgerelateerde criminaliteit, mensenhandel, milieumisdrijven, economische en financiële misdrijven, enz.

[316] Vaak aangehaald in het verslag.

[317] Met betrekking tot de administratieve sancties.

[318] NPVB 2011, deel getiteld "Overlast", pagina 2.

9 BELANGRIJKSTE GEBRUIKTE AFKORTINGEN

APO	Ambtshalve politieonderzoek
CBSU	Cel ter Bestrijding van de Sociale Uitbuiting
COP	Community oriented policing
GAS	Gemeentelijke administratieve sanctie
HUVAK	Huurdersunie van Anderlecht - Kuregem
ISIB	Institut supérieur industriel de Bruxelles
ISLP	Integrated System for the Local Police
MAM	Mesures alternatives - alternatieve maatregelen
MIVB	Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel
SPC	Spoorwegpolitie
SWOT	Strengths Weaknesses Opportunities Threats
vzw	Vereniging zonder winstoogmerk